

PG

5039

195

1919

SV. 11

1

2

SPISY VIKTORA DYKA

XI.

K R Y S A Ť

(1911)

P Ť Í H O D Y

(1905 – 1910)

1 9 3 9

FR. B O R O V Ý – P R A H A

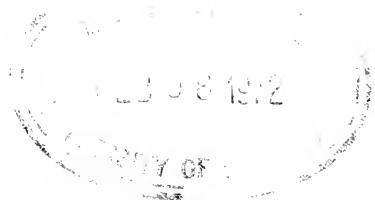
KRYSAŘ - PŘÍHODY

Prósy

VIKTOR DYK

1939

FR. BOROŮÝ - PRAHA

PG

5038

100

1412

ca. 11

KRYSAŘ

,

Příteli

Jaroslavu Kamprovi

Září 1911

•

I.

„A vaše jméno?“

„Nejmenuji se; jsem nikdo. Jsem hůř než nikdo, jsem krysař.“

Muž, který takto mluvil, stál se vzpřímenou hlavou před vraty domu, v nichž se do soumraku bělala ženská postava. Hleděl na ni svými temnými, pátravými očima. Byl vysoký a štíhlý, štíhlejší ještě ve svém přiléhavém sametovém kabátci a v úzkých nohavicích. Jeho ruce byly drobné a jemné, jako ruce paní. Neměl při sobě ani zbraně ani hole, ač se zdálo, že přichází zdaleka, po cestách, jež vždy jisty nebyly. Svíral zato něco dlouhého a ozdobného, co budilo zvědavost ženy, s kterou hovořil. Byla to píšala cizokrajné práce, jaké dosud neviděla.

„Krysař,“ zasmála se žena ve dveřích. „Přicházíte včas do Hammeln. Není tu krysaře; zato krysy je tu mnoho. Vysvětlete mi, krysaři, odkud se berou krysy? Nebývalo jich dříve, jak nám říkají. Je pravda,“ končila s úsměvem, „staří lidé míní, že svět je stále horší.“

Krysař pokrčil rameny.

„Odkud jsou, nevím. Jsou však v každém z vašich domů. Hlodají bez ustání: hlodají dole ve sklepech, hlodají tam, kde jich nevidíme. Stanou se však dotěrnými a stoupají pak výše. Připravujete hostinu, svatbu, křtiny, což já vím? Představte si, že se náhle při hostině zjeví krysy s dlouhými boltci a dlouhými kníry. Tento zjev kazí chut, chápete přece.“

„Ano.“ smála se žena ve dveřích. „Při svatbě Kateřinině objevila se pořádná krysa. Ženich byl bledý jako stěna, a Kateřina padla do mdlob. Lidé nesou nic tak málo, jako to, co jim kazí chut; odhodlají se pak zavolat krysaře.“

„Připravujete svatbu nebo křtiny?“ otázal se krysař náhle, bez přechodu.

Žena ve dveřích se zasmála hlasitě.

„Jste cizinec, je zřejmo, že jste cizinec. Nejsem vdána, krysaři.“ Krysař se uklonil.

„To nevadí... nijak to nevadí. Nuže, povolají krysaře. Krysař píská a píská, až vyvede všechnu havěť z jejích skrýší. Jde za ním jako omámená. Zavede ji do řeky, do Rýna, Dunaje, Havoly, Vesery. A dům je prostý krys.“

Krysař opět se uklonil, a jeho hlas zachvěl se nějakou elegií. Žena mlčela, pohrávaje si větvičkou jasmínu.

„Ale je-li tomu tak, nepomyslí nikdo na krysaře. Krysař, cizinko, je muž, který nezůstává, ale

jde. Lidé vidí ho rádi přicházet. Ale odcházeti vidí ho mnohem raději.“

„Opravdu?“ řekla pouze. Znělo to jako povzbuzení a snad to ani povzbuzení nebylo. Ale krysař chápal to tak. Bledé jeho tváře se zbarvily: byla by to mohla pozorovat, nebýti temna.

„Cítím to, cizinko. Lidé nemilují krysaře; bojí se ho pouze.“

Děvče zasmálo se opět.

„A čím to, že jdou krysy tak slepě za vámi, krysaři?“

Krysař ukázal na píšťalu, která oživila tímto pohybem.

„Je to zvláštní nástroj,“ řekl.

Pohlédla zvědavě na mluvčího i na píšťalu. Dotkla se jí lehce.

„Píšťala,“ řekla pak pohrdavě. „Pěkná píšťala. Ale nic více než píšťala.“

„Krysy mají dobrý sluch a má píšťala dobrý zvuk.“

Oči krysařovy zaplály podivným ohněm. Děvče ve dveřích maně ucouvlo. Větvička jasmínu v její ruce se chvěla.

„Mám zvláštní nadání vyháněti krysy,“ pokračoval krysař. „Pískám občas na ni velmi smutné písně, písně všech krajů, kterými jsem prošel. A já prošel mnoha zeměmi; slunými i ponurými, pláněmi a horami. Má píšťala zní tak tiše. Krysy slyší

a jdou. Není takového krysaře mimo mne. Povím vám něco, cizinko, která se umíte tak zvonivě smát. Nikdy jsem nepískal plným dechem; byl to vždy tlumený zvuk. Kdybych pískal plně, ne pouze krysy šly by za mnou.“

Krysař domluvil. Oči uhasly, a svěsil bezděčně ruce s píšťalou.

„Nemám odvahy,“ dodal po chvílce. „Stalo by se něco krutého.“

Děvče stálo zamklé a nespouštělo očí s píšťaly a krysaře. Když krysař mlčel, řekla zcela tiše:

„Líbíte se mi, krysaři. Nežli přišel soumrak, viděla jsem ve vašich černých vlasech stříbrné nitky. Nežli jste promluvil, pozorovala jsem na vašem čele vrásky. Ale přes to se mi líbíte. Milovalo vás jistě mnoho žen.“

„Snad,“ odvětil krysař. „Nepamatuji se.“

Slova krysařova měla podivný a jímavý přízvuk. Děvče zvažnělo. Naklonilo se ke krysaři tak, že cítil téměř horký jeho dech.

„Líbíte se mi, krysaři,“ děla. „Ale na vašem místě zapískala bych na píšťalu — pluě — vši silou —“

„Víte, co by to znamenalo?“ otázal se krysař temným hlasem. „Já to nevím. Víím pouze, že mne časem pojímá úzkost. Hledím na svou píšťalu, jako na něco, co mnohé zahubilo a co ještě mnohé zahubí. A pak se usměji. Není to nic než právě pěk-

ná píšala, sama jste to řekla. A já nejsem více než krysař, který má odvádět nezvané hosty. Krysař, který jako Ahasver jde z města do města, z jihu na sever, ze západu na východ. A jako Ahasver nemám stání. Pobyl jsem zde příliš dlouho, cizinko.“

„Ne,“ pravila. A pak šeptala tiše: „Říkejte mi Agnes.“

„Agnes —“ řekl. Mluvil měkce a hudebně. V jeho ústech vše nabývalo kouzla.

Hleděla na něho napiatě.

„Odejdete záhy z Hammeln?“

„Nevím,“ řekl. „Není to v mé vůli. A — —“

Odpověděl pohledem.

Usmála se svěžím a čistým smíchem mládí a radosti. Znělo to jako zvony vzkříšení.

„Myslím, že tu máte co činiti: je tu mnoho krys.“

A vážněji dodala:

„Zůstaňte, krysaři.“

Neodpovídal. Zraky jejich se utkaly. Hleděla neklidně a tázavě do planoucího krysařova zraku. Větvička jaemínu se chvěla v její ruce.

„Mám milence,“ řekla.

Krysař vzal ji za ruku.

„Nechci ho viděti. Nechci o něm slyšeti. Vím, že je na světě mnoho šeredných věcí. Co je mi po

tom, nepřijdou-li mi do cesty. Nechci ho viděti. Ale kdybych ho viděl...“

Hlas krysařův zesmutněl a ztemněl. Znělo to vážně a varovně jako hrana.

„Ne,“ vydechla. Ale nebylo jisto, co znamenalo toto ne. Octli se na prudkém spádu, kde nečiní se kroky, kde zbývá pouze let. Podržel její ruku ve své a nechala mu ji. Stiskl. Stiskl ji prudce a vášnivě, že by byla vykřikla bolestí. Opakovala přes to stisknutí. Tato bolest ji omamovala.

„Agnes — —“ řekl.

Znělo to jako otázka a jako prosba.

Pohlédla na něho a usmála se.

„Ano,“ řekla. A bylo zřejmo, co znamenalo toto ano. Bylo zcela nahé, bez ostychu a bez výhrad. A děvče ve dveřích podalo krysaři snítku jasmínu.

II.

Byl to kout v dobrém hansovním městě Hameln, kout tichý a opuštěný, skoro jako by města nebylo. Těžké vozy nehrčely tudy s náklady zboží; nehlučely tu trhy, a nejzdili zde jezdcí v bohaté zbroji. Ani procesí tudy nechodila. Pouze hlas zvonu zněl sem z chrámu svaté Trojice v Hameln, hlas vážný a zádumčivý, ale z těch hlasů, kterým, poněvadž jsme je často slyšeli, zapomí-

náme naslouchati. Aspoň Agnes, otevřela-li své okénko, slyšela spíše jiné hlasy.

Bylať pod jejími okny zahrada v květu, kde zpívali jí ptáci, kde vše bzučelo životem a úsměvy na její pozdrav. V zahradě bylo tolik vůní, z nichž kterákoli dovedla opájeti. A Agnes se zdálo, že je květem mezi květy a vůní mezi vůněmi.

Byl tu také dům s prejzovou střechou, starý a skrytý zelení kaštanů. Ale tento dům dovedl tak náhle zjasněti a otevřít se v slunci.

Matka krásné Agnes, žena znavená spíše nežli lety smutnými příběhy, na které vzpomínala s hrůzou a steskem, chvěla se zimomřivě a ploužila se domem jako stín. Slunce a světlo ji lekal: prchala před ním jako noční pták.

Ale Agnes nezdálo se nic lekati, hleděla s důvěřivým úsměvem do příštích dnů.

A krysař stále pobýval v Hammeln.

Vyháněl krysy.

Byla to událost pro Hammeln. Děti a staří provázeli ho na jeho cestách. Děti a staří divili se krysám, které šly za ním slepě do záhuby, fascinovány jeho píšťalou, sotva více slyšitelnou pro dobré a počestné občany města nežli vzdálené bzučení hmyzu.

A vlny řeky přijaly krysy a pohltily je. — Vlny řeky je přijaly a nesly do moře, do vzdáleného

moře; nikdy už neporuší dobré chuti ctihodných kupců hansovního města.

Krysař vyháněl krysy; ale kromě toho byl jiný důvod jeho pobytu v Hammeln.

III.

Sepp Jörgen, rybář, bydlil na břehu Vesery tam, kde se sbíhala s Havolou. Měl malý a chudý domek. Vedl život ubohý a nuzný.

Lidé všech cechů v Hammeln se posmívali ubožákovi. Chápal tak příliš těžko. Byl to dobrý, ale těžkopádný hoch. Říkali, že se usmívá a pláče až příštího dne. A měli pravdu.

Co se týče ryb, nebylo třeba myšlenek. Bylo třeba rozhoditi síti a čekat. Čekat Sepp Jörgen uměl jako málokdo. Čekal trpělivě a odevzdaně; dočkal se však málokdy čeho. Říkají, že se tak děje těm, kdo odevzdaně a trpělivě čekají.

Ale Sepp Jörgen neztrácel trpělivosti. Chápal, že den se musí podobat dnu a noc noci. Chápal, že se rodí někteří k štěstí a jiní k strastem. Chápal, že jsou páni v nádherných kožiších a krásných řetězích na radnici, kteří poroučejí, a že je chudina v temných, vlhkých doupatech, které nutno poslouchat. To vše chápal, poněvadž viděl to po celý svůj život.

Věděl také, že je nutno vyhnout se z cesty, je-

dou-li po říšské silnici opilí lancknechti. To všechno věděl, třeba byl nechápavý hoch.

A věděl posléze, že se mu všichni posmívají. Druhové rybáři, děvčata v Hammeln. Bolelo ho to časem, a bylo těžko říci, co více bolelo. Svíral často pěsti, a také srdce mu to mnohdy svíralo. Na neštěstí, díky neblahému určení Seppa Jörgena, až příští den. A tak odcházeli klidně muži, když ho uráželi, a ženy, které by byl mohl milovat, mizely v dáli. Bylo to určení rybářovo. A neuniknete určení.

A přece Sepp Jörgen byl statný hoch, silných svalů, pevných pěstí. Statný a ne ošklivý hoch, hoch dobrého srdce a dobrých, poněkud zalekaných očí.

Vše, co měl, byl drozd v kleci, kterého úzkostlivě ošetřoval. Dovedl to, poněvadž to vše bylo jednoduché a prosté, den co den stejné a den co den krásné, jak se aspoň Jörgenovi zdálo. Drozd v kleci se mu neposmíval ani ho neranil. A bylo-li rybáři krušno a těžko, dovedl utišiti poněkud jeho pošetilé srdce. Rybář Jörgen naslouchal zpěvu konejšivému a jasnému. Zapomínal na špatný lov, na svou nouzi, na urážky všech v Hammeln a na krásné dívky, které měli jiní a nikdy on. Usmíval se, ukolébán zpěvem; a vše se na ubohého usmívalo. Ženy přicházely a líbaly ho.

Pták zpíval.

A Sepp Jörgen žil, ničeho dále nečekaje.

IV.

Milenec jmenoval se Kristián. Říkali mu dlouhý Kristián.

Měl plavé vlasy a modré oči. Měl všechno, co může mít občan v Hammeln: počestné rodiče a zachovalé jméno a úctu k radnici a kostelu. Byl zaměstnán v obchodě svého strýce v podloubí náměstí v Hammeln. Byl to soukenný obchod, známý široko daleko. A ježto strýc Kristiánův byl bezdětek, kojil se Kristián nadějí, že se stane dědicem. Chyba byla ta, že strýc Ondřej, třeba nemladý, neustával ve svých záletech kupce, který může platiti, záletech, pohoršujících město tak ctihodné. Dlouhý Kristián činil, co mohl. Odváděl pokušení od strýcovy cesty. Dohodil mu pannu Gertrudu, letilou a prostou svůdnosti, za hospodyně. Strýc Ondřej měl tak málo času pro své lásky. A tak kolísal Kristián mezi úzkostí a nadějí. Kromě toho miloval Agnes.

Vypravoval jí o svých starostech a bezesných nocích, kdy myšlenka na svůdnice tlačila ho jako mûra: vypravoval jí o záletech strýcových s pohoršením, kterého je schopen muž počestný a ohrožený dědic.

Agnes naslouchala.

Péčí její bylo, aby Kristián nevěděl o krysaři, a krysař neuzřel Kristiána.

Kristián, pravda, mluvil občas o krysaři: o jeho

zásluhách. jakož o tom, že řemeslo krysaře, třeba užitečné, nezdá se mu dost ctihodným a rozšafným.

Agnes naslouchala a souhlasila: Kristiánovi se aspoň zdálo toto mlčení souhlasem.

Krysař byl stále ještě v Hammeln.

A dlouhý Kristián stále kolísal mezi úzkostí a nadějí.

V.

Nad krásným hansovním městem Hammelu, pýchou všech obyvatelů, tyčí se vrch Koppel, který jest jejich neměňší pýchou.

V neděli opouštějí měšťané brány města a svátečně vyšnořeni stoupají na Koppel. Stoupání je prudké, a pot řine se s jejich čel: ale jak krásný pohled odtud na celé město a na celý kraj!

Stoupati nutno sosnovým lesem, ztemnělým poněkud, a aniž by občané Hammeln chápali, smutným. Ale nejsmutnější les pozbude smutného svého rázu, naplní-li ho veselé a rozvážné hovory kupců hansovního města, ctihodných jejich manželek a dívek a jinochů hammelských.

Nad touto sférou, vrcholnou pro většinu, poskytuje vrch Koppel jiné možnosti. Vyjdete náhle z lesa. Jdete roztroušenými balvany, zbloudilými sem před staletími. Vše je zde nahé, prosté a veliké. Usadte se a pohleďte dolů na město. Vyhří-

vejte se na slunci a užívejte nedělního klidu. Neboť, kdybyste kráčeli dále, dojdete k propasti.

Propast zeje, chladná a hluboká. Nedohlédnete do ní. A hodíte-li tam kámen, padá tak dlouho. Vrch Koppel má své tajemství; propast není prý pouze propastí, ale je cestou. Tak říkají někteří smělejšího ducha, odvažující se až k okraji a zkoumající hádanku Koppelu.

Nikdo však neví.

Říkají pouze, že cesta odtud vede pod zemí daleko. Daleko, daleko přes hory a řeky. Do Sedmihradska až. Ale říkají tak, nevědouce, od koho to slyšeli. Jisto, že nikdo dosud, pokud známo, nedokončil odvážné této cesty, jisto, že nikdo dosud nedospěl tudy do země sedmihradské.

Kteréhosi dne stanul krysař nad touto propastí.

Prošel sosnovým lesem a holým vrchem, kde se hráli hadi v poledním slunci. Krysaře to pudilo dál a dále.

Stál až na okraji, mnohem dále, než se odvážil kdo z rodáků Hammeln. Stál až na okraji a zdálo se, že mluví s propastí, milenkou sebevrahů.

Jisto je, že propast lákala krysaře; stál nad ní zamýšlen a sám. Občanům v Hammeln nelíbil by se výraz jeho očí; nebyla tu pouze propast, ale byly tu dvě propasti.

VI.

Onoho dne ležel Sepp Jörgen na palouku poblíž své chaty, hlavu maje opřenu o kupu sena. Seno vonělo, a Jörgen usnul malátným a těžkým spánkem.

Stalo se tehdy, že na Jörgenův palouk zabloudila dvě děvčata z Hammeln. Byla to Lora, dcera řezbáře Wolframa, a Kätchen, dcera pekaře Grilla. Obě měly plavý vlas a zvědavé oči a obě byly opilé mládím. Přicházely rozesmáté svou krásou a zkrásnělé svým smíchem. Spící rybář vzbudil jejich zvědavost. Přilížily se k spícímu po špičkách a dívaly se do jeho tváře. — —

Spící neuslyšel kroků. Jeho prsa se zdvíhala a klesala v pravidelném rytmu; jeho košile byla rozhalena; bylo viděti jeho zarostlá a mohutně klenutá prsa.

Lora Wolframová přisedla k spícímu. Sklonila se svým mladým a pružným tělem nad ním, zatajujíc dech, aby ho neprobudila. Ale opatrnost tato byla zbytečná. Sepp Jörgen se neprobudil. Také Kätchen nabyla odvahy. Dotkla se měkkou svou rukou lehce kučeravých vlasů spícího. Zachvěl se lehce, jako by pod dotekem něčeho chladného a ošklivého. A přece ruce Kätchen nebyly ani chladné ani ošklivé. Všichni v Hammeln znali naopak krásné její ruce.

Ale Sepp Jörgen přes toto zachvění se neprobudil.

Oči děvčat hořely zvláštním ohněm. Tento muž, tak blízký a tak lhostejný, dráždil v spánku zájem, kterého nikdy neprobudil bdící. Zdálo se, že vše malicherné, směšné a titěrné, co se pojilo k jeho jménu, bezvědomím spáčovým se tratí; zbyl tu muž, odpočívající v kupě sena.

„Kdyby to nebyl Jörgen,“ pravila Kätchen, krčíc rameny.

A Lora, dcera řezbáře Wolframa, opakovala: „Kdyby to nebyl Jörgen.“

Seděly chvíli nad spícím, roztouženě a snad něžné, drážděny neurčitými sny o rozkoši a lásce. Vlna opojení zaplavila mladá jejich těla. Così je pudilo do náruče silného a svalnatého hochy.

A seno vonělo a posečené květy v něm.

„Kdyby to nebyl Jörgen.“ opakovala Kätchen trochu lítostivě, „bylo by možno ho milovat. Není ošklivý. A jistě že málokdo by se mu mohl silou rovnat. Pravili mi, že s Jörgenem nejsou žerty.“

„— — Příštího dne,“ mínila Lora. „Činí vše o den později. Ožení-li se kdy, tedy jistě si na svou nevěstu vzpomene až příštího dne. Chudáček bude mít smutnou svatební noc!“

Slova Lořina, končící dušeným smíchem, probudila spáče. Prvý okamžik hleděl naprosto nejistě, neuvědomiv si místa ani času. Zíral na roze-

hřáté tváře děvčat podivným, užaslým pohledem. To bylo příliš mnoho pro bujný rozmar dívek z Hammeln. Vypukly v nehorázný smích, smích daleko slyšitelný, v zdravý, smyslňý a překypující smích, smích ženy, která by ráda hřešila.

Nechápavě a němě hleděl rybář na smíšky. Pak povstával pomalu a ještě všecek zahleděn na Kätchen a Loru. Ale to přesahovalo míru. Kätchen a Lora vzpomněly si náhle, že by nebylo radno dáti se spatřiti v společnosti Seppa Jörgena, jehož směšnost vynikla tak náhle u bdícího. Zmizely, dříve než se mohl Jörgen vzpamatovati. Ale ještě z dálky bylo možno slyšet jejich neukrotitelný smích.

Sepp Jörgen stál a nechápal; bylo tomu vždycky tak.

VII.

Noc byla vlahá a měsíčná. Náměstí v Hammeln bylo pusté. Ponocný minul starou, pamětihodnou kašnu, pýchu Hammelnských, kašnu s Neptunem a Tritony. Zmizel někde v podloubí. Pak bylo ticho.

Pouze u vrat domu řezbáře Wolframa (také počestný mistr pekařský Grill v něm měl svůj krámk!) se cosi choulilo jako člověk, ale zhroucené

nějak a nelidské. Mělo to oči, oh, jaké žíznivé oči, upřené na jediný bod!

Když ponocný pískal opodál půlnoc, mihl se pod podloubím soukeník Ondřej, bera se někam k ženským, sídlícím u svatého Ducha. Jeho kroky přerušily noční ticho; ale to, co bylo zhrouceno, neohlédlo se ani.

Pak tu šel ponocný; očekávání jakési zbystrilo jeho kroky. Ale než ještě došel k zhroucenému, ochabla jeho pozornost a zájem. Pokrčil rameny a bral se dále. Nebylo zpropitného, nebylo ničeho. Byl to pouze Sepp Jörgen.

Nemluvil. Hleděl na vrata, jako by byla v jeho pohledu moc je otevřít. Ale vrata byla dobře zamčena. Řezbář Wolfram a pekař Grill zajisté spali; možná, že také Kätchen a Lora. Dojista byla okna zavřena, a nebylo chuti je otevřít.

Seppa Jörgena nenapadl ostatně dětinský pokus vzbuditi pozornost. Zajisté, že zde byly drobné kaménky, vhodné k upozornění. Ale je marno a celkem zbytečno upozorňovati ženu, která nečeká. Sepp Jörgen, třeba nemoudrý, to chápal.

Sepp Jörgen sebou nehýbal; neznamenal to, že by čekal. Tu se mihl za jeho zády stín, dlouhý a ironický stín, vržený krysařem.

Krysař bloudil ulicemi; krysař míval neklidné noci.

Krysař sklonil se nad Seppem Jörgenem, mumlajícím tichá a přece vášnivá slova:

„Smějete se, ano — — Smějete se Seppu Jörgenovi. Znáám vás: jsi Lora, dcera řezbáře Wolframa. Jsi Kätchen, dcera pekaře Grilla. Jste krásné... a krásnější, smějete-li se. Je zbytečno říkat vám to, poněvadž o tom příliš dobře víte. Ale je něco, čelo nevíte, a co Sepp Jörgen vám poví. Smějete se, ale není radno smáti se muži, třeba by to byl pouze Jörgen. — Je pravda, že chápu pomalu, je pravda, že říkám teprve dnes, co jsem měl včera říci. A vy jste odešly, aniž bych vám odhalil svou bolest. — Neposloucháte, když mluvím; propásl jsem svůj čas, jako vždycky. Mnoho lidí se mi už proto smálo; ale není smíchu, jenž by tolik dráždil, jako smích ženy! Oh, jak jste se smály! Krev mi stoupá do hlavy a moje pěst se bezděčně svírá. — Jsem rybář, ano — ale mám pěsti... takové pěsti mám, že by mohly krásné hrdlo zaškrtit — bílé, krásné hrdlo, jaké u vás tuším.

Proč jste přišly na můj palouk? Nevolaal jsem vás. Nehledal jsem vás. Nečekal. Přišly jste a sklonily se nad mou tvář. Suil jsem; měl jsem krásné a růžové sny, sny, jaké mívám, když mi zpívá drozd. Ale musím vám říci, že není už drozda. Zaškrtil jsem nejprve drozda. Bylo to vše, co jsem měl. Nezazpívá už. Nepotěší. V mé chatě bude ticho a mrtvo. Zkusil jsem sílu svých rukou. Je tak krásné

rdousiti. Procitl jsem ze sna. Jak řezavý to byl smích. Jako by se smálo tisíc ďáblů.

A byly to pouze dvě ženy.

Není radno smát se muži, třeba to byl Jörgen. — Nyní je noc, a vy spíte; ale co kdyby přišlo ráno, a Jörgen nepohnul se s místa? A kdo vám praví, že ten prokletý smích přestane mi zníti v uších? Nepřestane-li, běda, Loro, běda, Kätchen!

Můj drozd je mrtev; vše je mrtvo, co jsem měl. Slyším jen smích... řezavý, pekelný smích — —“

Krysař sáhl měkce na rameno rybářovo.

„Vstaň, Jörgene!“

Rybář hleděl tupě a nechápavě; co mu chtěl krysař?

„Vstaň, Jörgene!“ pokračoval krysař. „Prošel jsem mnoho krajů a viděl jsem mnoho měst. Pravím ti proto, abys vstal. Není dobře klečeti.“

Rybář hleděl tupě a nechápal; výraz jeho tváře se nezměnil.

„Tvá Kätchen a tvá Lora tebe neuslyší. Spí. Kdyby tě uslyšely, tím hůře, Sepp Jörgene; muž, který klečí, není už docela mužem.“

Ale Sepp Jörgen neslyšel, hleděl kamsi do oken nebo do prázdna.

„Chceš-li, Jörgene, řeknu ti celé tajemství; pro dva lidi je jen určitá míra lásky; ohraničená a nezměnitelná. Nemiluj přespríliš, chceš-li býti milován: vyčerpáš sám všechnu lásku, určenou pro dva.

Přemíra lásky, kterou dáváš, ničí možnost lásky, kterou bys měl bráti; to ti radí krysař, který mnoho viděl. Buď, jaký chceš: nedopusť pouze, aby tě žena měla, místo co bys měl míti ženu ty. Buď, jaký chceš; ani zlý nemusíš býti. Je to zbytečně hrubé, rybáři. Ale jsi-li dobrý, hled' se skrýti. Vstaň, Jörgene!“

Ale rybář sebou nepohnul.

Na věži chrámu svaté Trojice odbíjely hodiny.

Krysař mávl rukou. Litoval, ale nedovedl pomoci zhroucené masce u nedoslýchavých vrat domu řezbáře Wolframa.

„Sbohem, Jörgene. Není ti pomoci,“ řekl posléze. „Nebudeš šťasten; ostatně, co je na tom? Štěstí není vrchol. Snad jsi zrozen pro něco lepšího, nejsi-li zrozen pro štěstí.“

A krysař odcházel.

Nezdálo se, že by si byl rybář všiml jeho odchodu. Chápal všechno příliš pozdě. Mumlal cosi jednotvárného a smutného do nočního ticha. Žvatlal slova lásky a nenávisti, žvatlal sliby a brozby. Ale vše znělo marně do noci.

Krysař zaměřil zatím do tiché uličky, k domku, kde bydlila Agnes. Zaklepal na okno.

Okno se otevřelo a také dveře.

VIII.

V neděli, po slavné mši, bylo živo a rušno v hospodě „u žízivého člověka“.

Hospoda „u žízivého člověka“ byla nejslavnější a nejoblíbenější z toho, co mělo hansovní město Hammeln. Nikde jinde široko daleko nepopili lepšího vína; a kuchařka krčmy, černá Líza, mohla se s kteroukoli měřiti. Ani hlavy obce nepohrdaly vstupem do klenuté síně hostinské; měly svůj stůl pečlivě chráněný před vetřelci. Ony okoušely první nově došlé sudy; ony pronášely závažné a rozhodné slovo ve věcech kuchyně a veřejného mínění.

V hostinci „u žízivého člověka“ se uzavíraly obchody, poněvadž opatrní a rozšafní občané Hammeln teprve zde se rozehřivali; uzavíraly se zde sňatky, poněvadž opatrní a rozšafní občané města Hammeln teprve zde počali pomýšlet na něco, co by se podobalo lásce asi tak, jako se vrabec podobá orlu. Jestliže občana města Hammeln stihl smutek, šel popít ke Konrádu Rögerovi (tak se jmenoval zavalitý krčmář, dobrý človíček, který nepohrdal poklady vlastního sklepa!). Přihodilo-li se však něco radostného, bylo také popít u Konráda Rögera. Nikdo nedovedl tak bujaře sdílet radost; oslavovaly se křtiny, a zdálo se, že křest

koná se v domě Rögerově; oslavovaly se jmeniny, a podobalo se, že oslavuje Röger sám.

Bylo-li třeba popíjet tiše, nedovedl to nikdo tak, jak Röger. Bylo-li nutno vypravovati příhody, znal hostinský nejrozumnější a nejdováděivější. Krčmář jest něčím jako zповěd níkem. Röger měl v úctě zповěd ní tajemství. Ale před ním nebylo roušky ani záhad. Prohlížel své spoluobčany veselýma a soucitnýma očima.

Byl to skromný muž, který, kdyby chtěl, mnoho by mohl. Ale Konrád Röger nechtěl než blaho krčmy „u zízivého člověka“. Mluvílo se také o pletkách s černou Lízou, ale kdy měl by krčmář čas hřešiti? Svůj den a svou noc, svůj úsměv i své slzy daroval hostům své krčmy.

Jsou krčmy, kde dochází k hádkám a ke rvačkám. Hosté Rögerovi se málokdy pohádali, ale neporvali se nikdy. Sín krčmy měla něco konejšivého a uklidňujícího; lidé přišli sem rozohněni svými spory. Za chvíli jako by je proměnila tato síň; po sporu ani potuchy. Ne proto snad, že by se dohodli, ne proto, že by se usmířili. Zítřa, a snad už dnes, až vyjdou na svěží vzduch, poznají, že nejsou ani o krok blíže; ale zatím, zatím, jak všechno na bylo zde barev růžových!

Byli v Hammeln lidé, kteří s ostychem či bez ostychu doznávali, že nikdy nevystoupili na horu

Koppel. Ale takového člověka v městě nebylo, aby nepobyl „u žízivého člověka“.

Byli v Hammeln lidé, kteří s ostychem či bez ostychu doznávali, že nepoznají konšela, ba dokonce hlavu obce, purkmistra Dörricka. Ale Konráda Rögera znal každý.

Oné neděle seděli u stolu konšelského dva ctihodní a rozšafní sousedé.

Prvý, Gottlieb Frosch, byl truhlář znamenité pověsti, který byl schopen vyhověti komukoli v městě a ne pouze v městě Hammeln. Šest dělníků pracovalo v jeho dílně; a také Gottlieb Frosch, třeba konšel, dovedl ruku přiložiti, bylo-li třeba. A práce Froschova znamenala něco: byl to mohutný muž, skoro obr, o jehož síle ledacos se vypravovalo.

Soused Froschův byl Bonifác Strumm. Byl menší a útlejší. Svého cechu byl krejčí. Také Strumma znali široko daleko. Vypravovalo se, že sem jezdí až z Hannoveru bohatí měšťané, aby se svěřili zkušenému oku a zkušené ruce Strummově. Vypravovalo se, že v dílně Strummově pracují tovaryši, kteří přepluli moře a kteří viděli Rýn a Dunaj. Taková byla přitažlivost krejčího Strumma, jehož umění dostihnouti bylo nesplněným snem sta a sta roztoužených bloudů.

Bylo tudíž pochopitelno, že osobám tak ctihodným věnoval Röger pozornost všestrannou. Snažil

se vyčisti z jejich očí přání sebe skrytější; úzkostlivě dbal, aby mráček nespokojenosti, počínající zatemňovati obzor krčmy „u žízivého člověka“, rozplynul se co nejrychleji. Röger se zmnohonásoboval. A přece, bylo-li třeba, dovedl zmizeti včas. Opodál stolu konšelského seděl krysař.

Seděl sám.

Občané města Hammeln nebyli si jisti, jak se chovati ke krysaři. Bylo jednak jisto, že vykonal městu platné služby. Bylo jisto, že jeho píšťala měla podivuhodnou moc. Naproti tomu zůstávalo něco neobjasněného a podezření vyvolávajícího. Tak na příklad nebylo jisto, kdo je krysař, ctihodné-li jeho přátelstvo a správný-li směr jeho cesty. Bylo také nejasno, jaký je pramen jeho moci nad něčím tak drzým a tak šeredným, jako jsou krysy. Bylo nejasno, požehnal-li kněz krysařově píšťale; a kdyby požehnal, jaký to byl kněz.

Zde bylo příliš mnoho nejasného. Občané v Hammeln milovali věci jasné; a proto seděl krysař sám u svého stolu.

Krysař mohl to vše pozorovat; zdálo se však, že si nevšímá svého okolí.

Popíjel tiše. A přece sem nepřišel bez důvodu. A takový byl důvod.

Při počátku svého pobytu v městě Hammeln navštívil krysař radnici. Ukázal svou píšťalu a nabídl se, že vyvede všechny krysy z města. Krysy

byly tehdá tak nestydaté, že ani radnice neušetřily; ba krysa, šeredností ne nepodobná kryse, objevivší se při svatbě počestné panny Kateřiny, porušila kdysi důstojnost slavné a předůležité schůze konšelů města Hammeln. Byl to čin, který volal o pomstu; a obec, snad trochu bez rozmyslu, nezjistivši podrobností, smluvila s krysařem odměnu, která se nyní, když krysy zmizely, zdála poněkud přemrštěnou. Bylo to sto rýnských, suma pro obec citelná a nepoměrná k malé námaze krysařově. Onoho dne umínil si krysař, že připomene konšelům jejich slovo. Ježto pak nebylo nezvyklo „u žíznivého člověka“ jednat o věcech obchodních, nebylo by to snad příliš nepřiměřené. Nutno však vzíti v úvahu, že zde běželo také o věc obecní, tudíž mimořádných zřetelů vyžadující. A lze-li upomenouti Petra či Pavla, nelze tak snadno upomenuti konšela.

Ale krysař, snad že vínem rozohněn, neuvažoval mnoho o věci. Povstal a zamířil ke konšelskému stolu.

„Jsem krysař,“ pravil a uklonil se před Froschem a Strummem.

Frosch a Strumm užasli poněkud nad odvážlivostí krysařovou; ale není důstojno hlav obce, aby dávaly najevo úžas. A tak spokojili se něčím, co mohlo být kývnutím, ale docela zřejmým kývnu-

tím nebylo, třeba občané v Hammeln jasné věci milovali.

„Jsem krysař,“ pokračoval odvážlivec, „a vykonal jsem smluvené dílo. Krysy odpluly dávno k moři; ale svých rýnských jsem dosud nedostal.“

V krčmě „u žíznavého člověka“ nastalo napiaté ticho. Případ byl pozoruhodný: tak se dosud nikdo neopovážil promluvit s Froschem ani se Strummem. Každý zatajil dech, nedočkav příští chvíle.

Ale Frosch a Strumm nebyli lidé, které by bylo tak lehkou zmašti. Přehlíželi dokonce nepřiměřenost takovýchto připomínek v síni tak veřejné: Frosch pokrčil rameny, a hbitý Strumm odvětil krysaři vážně a důstojně vývody, které den předtím přednesl v radě města Hammeln učený a moudrý muž, práv a zvyklostí znalý.

„Především smlouva, o které mluvíte, není hotová a platná, poněvadž jedna ze stran smlouvajících se, totiž město Hammeln, ovšem že byla jistě a pravoplatně označena; naproti tomu strana, které by se mělo plniti (zde se krejčí Strumm poněkud zarazil, nejsa si jist; ale povzbudiv se lokem vína, pokračoval) — přesně a pravoplatně uvedena není, ba v městě Hammeln a okolí plně je neznáma. Ježto tudíž není jasně prokázáno, jste-li osobou, které by se mělo plniti, nezbývá než odročiti plnění až do té chvíle, kdy totožnost vaše s mužem, s kterým smlouva učiněna, jasně a pravoplatně se

prokáže. Ale také, kdyby se prokázala, nelze smlouvu považovat podle místních zvyklostí a obyčejů za hotovou, ježto neproneseno při ní rčení, podle místních zvyklostí a obyčejů v Hammeln nutné: K tomu mi dopomáhej Bůh. Že je obvyklé a nutné toto rčení, o tom může město Hammeln mnoho svědků vésti.“

Krejčí Strumm napil se opětně a oddechl si zhluboka. Nepohyboval se příliš volně na této půdě. Gottlieb Frosch uznal chvíli za vhodnou k zprostředkování.

„Přes to,“ pravil rozvážně, „kdybyste prokázal svou totožnost, jsem toho názoru, že příslušela by vám mzda. A já jsem ochoten, kdybyste nějak rozumně snížil své požadavky, spravedlivé nároky vaše v radě podporovati. Ale uvážíte, že není tak nesnadné vyháněti krysy. Nesmí se to přeceňovati. Zapískáte a jdou. Kdežto než vyrobím já lože, na kterém můžete spáti, jaká to námaha, práce. A přece má dílna je celý život: robím lože, kolébku a rakev. Je to celý svět, krysaři.“

Bonifác Strumm nechtěl však popustiti Froschovi docela slovo.

„Šaty dělají člověka,“ rozhodl. „Bez nich je podoběn pouhému zvířeti a tropí věci zvířecí. Kdyby šatů nebylo, jak rozeznati kněze a jak konšela? Kdyby šatů neměla, jak rozeznat počestnou dívku od nepočestné? Oblékne-li kdo šat, stane se teprve

člověkem; oblékne-li pak šat, vyrobený Bonifácem Strummem, stane se takořka občanem ctihodného hansovního města Hammeln. A je něco nadto, krysaři?“

Hosté „Žízivého člověka“ podivovali se trpělivosti konšelů, kteří tak mírnými a rozvážnými slovy odbyli nevhodný na tomto místě projev krysařův. Ale krysař byl dalek toho, uznati tuto umírněnost. Jeho tváře zrudly, a on vstal, mávaje prudce pravicí — —

„Jsem krysař,“ rozkřikl se prudce, až se zdálo přítomným, že se okna venku zachvěla. „Jsem krysař, a vy poznáte, že jím jsem. Není takového krysaře, a nevím, bude-li ho kdy. Vykonal jsem svůj závazek; vy však ne. Mějte se na pozoru.“

Bylo hostům znovu se podívat rozvážnosti konšelů; ani tento projev nepřivedl je z míry. Gottlieb Frosch pravil tichým a konejšivým hlasem, takže hosté smyslu slov nechápali.

„Nepochybuji, že se vám podaří věc dokázati. Nabídl jsem vám svou pomoc. A kdybyste mzdu svou přijal ve výrobcích mé dílny — najdete tam vše, čeho zapotřebí k životu i k smrti! — dalo by se mluvit o věci.“

„To jest,“ mínil Bonifác Strumm, „bylo by něco na vašich požadavcích, kdybyste přijal polovinu mzdy ve výrobcích dílny mé. — V celém Německu

znají Bonifáce Strumma. — Je pouze na vás, abyste si pomohl k právu.“

Ale po těchto slovech, mluvených příliš tiše, aby mohli posluchači chápati, krysař vybuchl ještě prudčeji. Nedbaje povinné vážnosti ke konšelům, udeřil pěstí o stůl, až sletěla sklenka, a rozlilo se zbylé víno.

„Říkáte, že chyběla slova ‚k tomu mi dopomáhej Bůh‘. Nebylo třeba pomoci boží; pomohu si sám.“

A s těmito rouhavými slovy krysař odešel.

IX.

Krysař přecházel neklidně síní.

S rozšířenými zornicemi hleděla na něho Agnes. Její oči se nedovedly odloučit od jeho kroků. Byl ve svém hněvu krásný. Jeho oči planuly znepokojujícím ohněm a všechny jeho pohyby zkrásněly. Agnes se zdálo, jako by vyrůstal; schoulila se bezděky více ve svém koutku u okna. Nebylo však ku podivu v této bázni nic děsivého: opájela spíše. Vyrůstěj, krysaři; krásná Agnes čeká.

Krysař přecházel neklidně síní.

Nízké klenutí nedostačovalo jeho napětí; celé světy by mu nestačily. Nereptal, nehrozil; ale jeho mlčení bylo hrozivější repotu a hrozeb. Bonifác

Strumm a Gottlieb Frosch, třebaže vážení konšelé města, neopakovali by tomuto mlčícímu muži svých nabídek. Krysař negestikuloval, jeho kroky nebyly hlučnější a důraznější; odkud ten znepokojující dojem němého přecházení?

Dlouho se tak choulila Agnes, neodvažujíc se slova ni pohybu. Bála se neznámé moci krysařovy, které dobře nechápala, ale které podléhala chvílemi. Bála se a milovala svou bázeň. Milovala také krysaře.

Milovala také dlouhého Kristiána? Snad ho milovala včera. Snad ho bude milovati zítra. Ale nyní ho nebylo v této síni. Ani v jejím srdci ho nebylo.

Nikdo nedovedl tak milovat jako Agnes a nikdo nedovedl tak zapomínati. Po noci lásky probouzela se ráno s dětskýma a nevinnýma očima. A kdyby se kdo ptal, řekla by mu přesvědčivě a prostě, nesklopivši svých jasných a průhledných očí: „Nebylo to nic.“

Té chvíle však se Agnes bála. A té chvíle Agnes milovala. Její bázeň byla její rozkoší.

Náhle, s bezděčným pohybem, pohybem, ve kterém bylo konejšení matky a lichocení milenky, objala Agnes hrdlo krysařovo. Krysař se zachvěl při doteku nahých těchto rukou.

A toto zachvění posílilo váhající.

„Krysaři,“ zašeptala Agnes chlácholivě a prosebně.

Ticho bylo porušeno: čar a kouzlo zmizelo. Krysař vracel se ze svého smělého letu na krotkou půdu města Hammeln.

Usmíval se v návratu. Vše, čím se zabýval před okamžikem, vše, co budilo jeho mysl, připadalo mu malicherným a prázdným. Sevřel ji železnými rukama. A mluvil, hledě do jejích slibujících očí roz-touženě a překotně:

„Mohl bych zahubit Hammeln. Mohl bych zni-
čiti Frosche a Strumma. Mohl bych učiniti, že by
nezůstalo živé bytosti v opuštěných městských
zdech. To všechno mohl bych učiniti. Nechce se
mi...

Bůh žádal deset spravedlivých, aby ušetřil So-
domu a Gomoru. Chci býti skromnější Boha.

Stačí mi jediná žena.

Ušetřím Hammeln pro tebe, Agnes.“

Jeho tvář dotýkala se její tváře, jeho tělo jejího
těla. Agnes cítila opojivou radost. Krysař je její.
Chápala, jak je její. A její oči zazářily touto jisto-
tou, lijící se v srdce jako vůně májového večera
lila se do oken.

Srdce Agnes, před okamžikem prudce bušící,
uklidnilo se náhle. Nebylo už v něm bázně.

Před krátkem připadalo Agnes, jako by krysař
chmurně a znepokojivě vzrůstal. Nyní však vy-
růstala ona.

X.

Ta noc v Hammeln byla prapodivná noc.

Podivné sny přepadaly Gottlieba Frosche.

Zdálo se mu, že pracuje v své dílně, pověstně široko daleko. Tisíc postelí z dobrého dřeva, královská objednávka. Jak bylo veselo a rušno! Gottlieb Frosch pracoval a dohlížel na práci; dnes nutno dokonati dílo, a dílo bude dokonáno, buď jak buď. Vteřiny nelze propásti! Zvláštní mzda tovaryšům, bude-li dílo hotovo včas!

Hohoho, dílo bude včas hotovo! Gottlieb Frosch zná své lidi.

A dílo bylo hotovo... Hrdým zrakem rozhlédl se konšel po dílně. Počítal a dopočítal se. Usmál se sebevědomým úsměvem.

Náhle však cítil, že není sám, který se směje.

Proti němu stál krysař. Frosch pocítil cosi nepříjemného, ale snažil se přemoci tento pocit.

„Zvláštní mzda,“ pravil Wolfgangovi, přednímu z tovaryšů. „Zasloužili jste si jí.“

A mistr poklepal tovaryšovi na rameno.

Ale krysař nechtěl uhnouti. Krysař se usmíval. Tak, připadalo Froschovi, usmívá se ďábel.

Ďábel byl slabou stránkou Gottlieba Frosche. Nemluvil rád o ďáblu; snad že myslil na něho příliš mnoho. Snažil se však zmoci svou slabost. Pohleděl krysaři hrdě do tváře.

Nepovedlo se právě dotvrditi dobrou pověst slavného závodu Froschova?

Podářilo se mu zformulovati ve dvou slovech všecku pýchu chvíle.

„Tisíc postelí,“ řekl.

Krysař nespouštěl s něho pohledu. Krysař usmíval se stále. Pýcha Froschova tála pod úsměvem, který pátil. Ale Frosch nebyl zvyklý couvnouti tak snadno.

„Tisíc postelí,“ opakoval. „Královská objednávka. Pouze Frosch ji dovedl zmoci.“

„Tisíc rakví,“ zasyčel krysař.

Frosche zamrazilo. Smrtný pot vystával na jeho čele. Rozhlédl se.

Bylo to opravdu tisíc rakví.

Frosch procitl. Neusnul už podivné této noci.

Také Bonifác Strumm té noci neměl dobrých snů.

Zdalo se mu, že pracuje v svém závodě, proslulém po celé říši. Tisíc krásných nádherných šatů, tisíc šatů, za něž by se vévodové nemusili hanbiti. Jak rušno bylo v závodě Strummově! Do půlnoci nutno dohotoviti dílo. A dílo hotovo bude; závod Strummův se ještě nikdy neopozdil. Zaplatí raději dělníkům zvláštní mzdu, aby povzbudil jejich čilost.

Hohoho, poznáte dochvilnost Bonifáce Strumma. Udá-li lhůtu, dodrží ji.

A skutečně, sotva bila půlnoc, rozhlédl se konšel vítězně po své dílně.

Sčítal a dopočítal se. A vypukl ve veselý, sebou spokojený smích.

Ale ani Bonifác Strumm nesmál se sám; a nesmáli se to tovaryši, kteří dleli zde unaveni a bleďí úmornou prací.

Bonifác Strumm stál tváří v tvář krysaři. Pocítil něco podobného úzkosti, ale bylo by směšno, aby konšel města Hammeln bál se bludného krysaře.

„Slíbil jsem zvláštní mzdu, a dám zvláštní mzdu,“ rozhovořil se Strumm takořka násilím. „Kdo může říci, že bych byl nedostál slovu?“

Ale krysař se usmíval. Tak, připadalo Strummovi, usmívá se Satan.

Bonifác Strumm nevěřil přespříliš v Boha; neviděl ho v sobě, ani v jiných. V Satana věřil spíše: připadal mu pravděpodobnější.

Přes to sebral všechnu svou sílu a pozvedl ke krysaři zrak.

Podařilo se mu říci ve dvou slovech všechnu svou hrdost. „Tisíc oděvů,“ pravil.

Krysař zíral však na něho posměšně a němě. A úsměv krysařův lámal všechnu Strummovu pýchu. Naposledy pokusil se konšel o odpor:

„Tisíc oděvů,“ opakoval. „Vše dodáno včas.“

Krysař vypukl v strašný a drtivý smích.

„Tisíc rubášů,“ zasyčelo to z jeho úst.

Bezděčně se Strumm ohlédl. Šílená úzkost zúžila jeho hrdlo.

Tisíc oděvů se proměnilo v tisíc rubášů. A v středu rubášů viděl bledou líc vlastní, tvář Bonifáce Strumma; a druhý tento Strumm pravil jeho hlasem slavnostní formuli města Hammeln: „K tomu mi dopomáhej Bůh.“

Také Bonifác Strumm neusnul už této noci.

XI.

Také však krysař probděl noc.

Agnes usnula mezi láskou. Ale nevysvětlitelný neklid nedal spáti krysaři. Připadalo mu, že by ho někdo okradl, kdyby usnul. Ale kdo může okrásti krysaře?

Krysař přes to naslouchal, jako by slyšel něčí kroky. Neuslyšel nic než rytmický dech spící.

Ponenáhlu řídla tma; přicházel první úsvit, časný v květnu.

Krysař pozdravil tento úsvit; vracel mu Agnes. Podepíraje se o pelest lože, díval se na ni.

Spala klidně, jak spí spravedliví; spala klidná a nevinná. Její tělo, útlé, křehké a čisté, leželo tu v jímavé bezmocnosti.

Krysař zahleděl se do obličeje spící, který mu odhaloval úsvit. Byl to skoro obličej dítěte. Něco

plachého a něžného v něm bylo, jakmile se její oči zavřely.

Jakým tajemstvím dovedla se tato žena přetvářeti v pannu? Krysař, vida tuto spící, zapomínal vše, co bylo. Bylo možno přísahati, že se jí nikdy nedotkl.

Nezvyklá něha, nikdy předtím nepocítěná, zalila tvrdé krysařovo srdce. Zatajil dech a seděl bez hnutí, boje se, že spící probudí a oloupí ji o toto ranní kouzlo.

Snila. O čem asi snila? O loutce, o dětských hrách, o motýlech, kteří ulétají?

A krysaře ranila úzkost.

Nikdy se mu Agnes nezdála tak krásnou; a nikdy necítil, jak lehkou porušitelnou a mizivou je krása ženy. O něco více, o něco méně; a veta po kouzlu a po půvabu. Krysař může mnoho. Může vyvésti krysu a může vylidnit město. Nemůže však zadržeti čas.

Agnes spala; na okamžik zatoužil krysař probuditi ji polibkou, aby se zbavil svého neklidu. Ale zalekl se vlastní myšlenky; olupoval by o něco spící.

Podivná byla tato noc; podivné bylo ráno.

Krysař nakláněl se nad křehkým tělem té, které se neodvažoval dotknouti v ranním úsvitu. Neklid rostl v tuláckém jeho srdci. Kdo přijde, aby ho oloupil? Kdy a kudy přijde?

Krysař prošel mnoha městy a mnoha zeměmi. Prošel jimi poutaje, ale nespoután.

Teprve dnešní noci pocítil něco, jakoby pouta. Opustil města a opustil země, a touha ho nikdy neroztesknula; nehleděl nikdy zpět, ale kupředu. Bylo mu náhle jasno, že neopustí takto Hammeln.

Myšlenka, že by mohl se dáti připoutati, zdála se mu směšnou a absurdní. Ale směšná a absurdní myšlenka se vracela. A posléze nezdála se směšnou ani absurdní.

Divně bylo krysaři.

Srdce jeho stalo se těžkým, jako by nosilo hoře tisíců. A stalo se lehkým, jako by nosilo jejich radost.

Otevřel široko oči.

Toto ráno přerodilo svět. Včerejšky měly svou radost a svou bolest. Ale včerejší radost byla stínem dnešní radosti a včerejší bol stínem dnešního bolu. Kdysi, když krysař hoch stál na dýně u moře, v dálce plula loď a její plachty se dmuly, hocha na břehu přepadla touha pozdraviti cestu, ať je jakákoli. Zdráva, lodi! Zdrávi, kteří plujete! Šťastní, kteří ztroskotáte!

Hoch volal tato slova, vyzývající osudy. Muži nyní se vracela. Jak mohutnější byla však tato pozdní ozvěna!

Neklid krysařův se stával nesnesitelným. Krev prudce kolotala v jeho žilách. Tělo žádalo pohybu,

ruchu a činů. Lehounce svezl se s lože; ale jeho pohyb probudil přece spící. Procitla napolo; pootevřela oči, dotkla se rukou čela krysařova a řekla: „Zůstaň.“

Ale to bylo, co krysař nemohl. Posečkal na několik vteřin. Agnes usnula znova; přivřela oči a její ruce klesly bezvládně.

A krysař odcházel tiše, zcela tiše.

Krysař vyšel do zahrady. Jaká to byla zahrada! Keře byly nové a záhony nové; stromy sypaly tolik květů na cestu.

Krysař zahleděl se na nebe. Bylo čisté a jasné a větší než včera. Den, ale v prvých počátcích. Slunce, ale ještě jako červánek.

Krysař zahleděl se na zemi. Byla čistá a svěží ranní rosou. A také vlastní srdce bylo čisté a jasné.

Spoután? Proč ne! Jaký let v těchto poutech! Jak vysoko možno se vznést!

Věž chrámu svaté Trojice je vysoko. Ale jak je nízká jeho letu!

Spoután? Ano. Ale mnoho poutaje; světy poutaje.

Ranní větřík osvěžuje horké skráně; jak lichotný to dotek!

A květy voní. Množství květů všech barev a všech vůní. A kterýkoli z nich možno utrhnouti. Všechny čekají na krysaře.

Lehkým a vítězným pohybem ruky sáhl krysař po kterémisi z nejkrásnějších květů. Vnitřní neklid zastavil jeho ruku.

Rozhlédl se...

Jak krásný byl svět!

Hle, za městem Hammeln rýsuje se hora Koppel. Hora Koppel je vysoko, je mnohem vyšší než chrám svaté Trojice. Ale jeho letu také nestačí.

A jsou vyšší a vyšší hory. Mnoho viděl a mnohé uvidí.

Jeho letu nedostačí.

A krásný svět a jak je krásno jej míti! Jak krásno míti kouzelný nástroj, který vše zmůže. Papež má moc; co je moc papežova proti moci krysařovy píšťaly? Císař má moc; co svede proti zvukům, které umí krysař vylouditi?

Tak chtěl krysař obelstíti neklid své duše. Nebylo však možno obelstíti se.

Zrak krysařův, rozlétlý do daleka, setkal se s jakýmsi temným bodem mezi tolika jasnými a čarovnými předměty. Temný bod byl pranepatrný; blížil se však a rostl.

Nebylo to nic podivného; byl to pouze muž, který se blížil.

V chůzi přicházejícího nebylo nic mimořádného. Nebyla ani příliš kvapná, ani příliš pomalá. Občané města nemilují kvapu; jsou však zvyklí přicházeti včas.

Dojista byl to občan z Hammeln.

Tohoto muže krysař neviděl a neznal; tohoto muže nepřál si viděti a poznati. Nejméně přál si ho viděti a poznati zvláštního tohoto rána.

Ale muž se blížil určitým krokem člověka, který má cíl.

Srdce krysařovo bylo ještě tak těžké, jako by neslo hoře tisíců; ale lehkosti, která nosí radosti tisíců, nebylo už v něm.

Každé dítě v Hammeln mohlo krysaři jmenovati muže, zastavivšího se u plotu. Každé dítě znalo dlouhého Kristiána.

XII.

Stáli proti sobě.

Příchozí patřil zamračeně na krysaře. Podezíravé jeho oči hledaly, čeho se zachytiti; ale krysař, klidný, skoro mramorový, jim unikal. Pěst pravice Kristiánovy sevřela se bezděčně; výraz krysařův se však neměnil. Čekal. Kristián hledal slova; a jeho pobouření rostlo tím, že jich nenalézal.

Tu zalétl pohled Kristiánův od krysaře k blízkým dveřím; a jeho nevraživé oko jako by odměřovalo vzdálenost. A nepatrnost této vzdálenosti dala mu promluvit:

„Znám vás. Jste krysař —“

Krysař pokynul hlavou a mlčel. Tón Kristiánův byl jízlivý... ale jeho jízlivost vyzněla naplano. Ani rys se nepohnul v tváři krysařově. Naopak se jeho oči rozjasnily: a držel svýma očima Kristiána jako žalářík vězně.

Ale Kristián nechtěl se ještě smířiti se svým vězením.

Promluvil opět:

— — „Co zde činíte, krysaři? Co chcete vůbec v Hammeln?“

Krysař naklonil se k růžovému keři a utrl jeho nejkrásnější květ.

„Co činím, vidíte. Voním k růži.“

Pichlavé oči Kristiánovy vzplanuly zlým ohněm.

„Vonět k růži nepřísluší krysaři. A jste přece krysař.“

„Krysař, ano. Jsem k vaší službě. Topím krysy, chcete-li a chci-li. Utopil jsem mnoho krys v Hammeln; ale dnes se mi nechce je topiti.“

„Jste v cizí zahradě, krysaři.“

„Jsem na místě, kde cítím krysy. Páni konšelé a vy se domníváte, že není už v Hammeln krys. Klamete se, jako oni se klamou. Jsou zde a tuším nedaleko. Mám pro to jasný smysl: řemeslo! A nemyslete si, že jsem byl ‚u žízivého člověka‘, protože vidím krysy... mnoho krys... ‚Žízivý člověk‘ se mi nelíbí; krčmář Röger je příliš roztomilý a má příliš trpké víno. Jsem střízliv. Ale krysy jsou

zde. Staly se pouze ostýchavějšími. Dříve byly dotěrné; až na stůl vyskakovaly. Ale kdo vám ručí za to, že se opět dotěrnými nestanou?“

„Je to naše starost, krysaři: dovedeme je zkrotit!“

„S pomocí mé píšťaly. Ale radím vám, přáteli, mějte pozor na mou píšťalu. Krysy hynou, slyší-li její zvuk; a vy si nepřejte kdy ji slyšeti.“

A krysař, přeměřiv zahradu v květu, domek v květu a dlouhého Kristiána, odcházel pomalými a vážnými kroky.

Kristián hleděl za ním nechápavě. Nyní byl by chtěl ještě mnoho říci; slova se tlačila na jeho rty. Ale krysař byl již vzdálen. Dlouhý Kristián zavrtěl hlavou a kráčel ke dveřím.

Agnes ještě spala.

Kristián hleděl na spící a hlavou mu hučela slova krysařova. — Ale spící byla stále zřetelnější a krysař zmizel v mlze.

Agnes ještě spala, s dětským svým, nevinným výrazem.

XIII.

Krysař jde. Jeho srdce je lehké. Setkání ranní bylo jen mrak, který pluje a rozptýlí se. Nyní je zcela jasné nebe. Nikdy takového nebe nebylo.

Všechny schopnosti krysařovy jako by se stup-

ňovaly, ba zmnohonásobily. Vidí až daleko do hor; slyší nejvzdálenější a nejtíši zvuky. Kráčí, a jako by sedmimílové střevíce měl, rychle ubíhá cesta. Krysař jde; ale spíše se zdá, jako by krajina okolo něho přecházela. Zdi Hammeln jsou těsné; ulice příliš úzké. Krysař opouští Hammeln. Opouští je, aby se vrátil? Neví to sám. Jde branou. U brány sedí žebrák. Je slepý a starý; je skloněn chorobou i lety. Sedí a prosí.

Krysař hodil mu peníz. Žebrák jej ohmatává. A monotonně opakuje jeho rty: „Mnoho štěstí, poutníku.“

Pak přijdou pole. Pracuje se na nich v ranním jitru; hlasy mužů a žen zní s nich, pronikají svěží a čistý vzduch, který dýchá krysař. Zní bujně a vesele; a krysař domnívá se rozuměti řeči lidí.

Opodál jsou pastviny. Pasou na nich krávy. Jak krysař mívá, pozvednou své hlavy a zabučí klidně a nasyceně. A krysař domnívá se, že rozumí řeči zvířat.

A pak vstupuje krysař do lesa. Je to hájemství Panny Marie. Ctihodný a starý les! Zná všechny lásky synků a dcerek města Hammeln; zná všechny jejich rozkoše a boly. Zná štěstí a zradu lásky; zná vzplanutí a ochabnutí. Má pro to vše tajemné skrýše a útulky.

Na hoře Koppel, pravda, je také les. Ale jak zasmušilý je sosnový les, srovnáte-li jej s dubovým!

A s dubovým lesem za jarního rána, svěžím, živým, uklidňujícím! A ve větvích starých dubů i v mlázi dubovém se rozezpívalo tisíce ptáků. Rozezpívali se, jako by vítali nové jitro. A krysař domníval se, že rozumí řeči ptáků — —

Bylo však místo, kde bylo ticho. Bylo to u obrazu Panny Marie. Na místě, kde byl obraz, stal se dávno, dávno zločin. Zabili bohatého kupce, vračejícího se z trhu. Vrazi nikdy nevypátráni, ale vdova dala postavit obraz Panny na místě zlého činu. Podivno! Bylo tu němo a smutno. Vedl-li jsi tu psa, skučel a kňučel; a ptáci přelétali plaše, nikdy zde nehnízdíce. Tak aspoň mluvili občané z Hammeln. Jisto je, že nebylo místa tiššího a klidnějšího v lese.

Jak vanul chvílemi vítr, chvělo se listí.

A krysař se domníval, že rozumí šelestu listí.

Zeleň se otevřela, a blýskla jí hladina řeky. Ještě svěžejší vzduch ovanul krysařovu hlavu.

Zde bylo daleko, daleko od města. Nebylo stopy po chrámu sv. Trojice. Ani vrchu Koppel nebylo viděti. Vlny, které mýjely, netušily nic o Gottliebu Froschovi a Bonifáci Strummovi, jakkoli byli slavní široko daleko.

Tiše plynuly vody; a krysaři ze zdálo, že rozumí tichému míjení vod.

Slavné bylo zamyšlení krysařovo; jako by časy a prostory v něm hovořily.

- — Jsem minulost, pravil hlas.
- — Jsem budoucnost, odpovídal jiný.
- — Jsem krásná, mluvila minulost.
- — Budu krásnější, slibovala budoucnost.
- — Měla jsem vše: úsměvy, slzy, sen i pro-
citnutí, děla minulost.
- — Budu mítí vše: úsměvy, slzy, sen i proci-
tnutí, řekla budoucnost.

Mezi hovorem minulosti a budoucnosti, jaká to přítomnost!

S vrcholu, na němž stál, mohl krysař přehlédnouti obojí kraj: kraj opuštěný a zemi zaslíbenou. A s vrcholu, na němž stál, cítil krysař, jak je krásno žíti. S vrcholu, na němž stál: byl to opravdu vrchol?

Krysař se zahleděl na hladinu řeky.

Plula jí loď; s počátku zdálo se krysaři, že loď je prázdná. Ale záhy bylo zřejmo, že se choulí na jejím dnu spáč. Vlny unášely loď; loď plula po proudu, který ji zanášel k břehu krysařovu — Okamžik a loďka narazí.

„Hohoho!“ volal krysař.

Spící se neprobudil.

„Hoho!“ volal krysař znovu. A současně loď narazila o větev stromu, vyčnívající nad řeku. Prudký otřes spícího probudil. Zdvihl se a hleděl na krysaře rozesněnýmá očima.

Krysař poznal Jörgena — Nedovedl říci, proč

ho rozlaďuje právě nebohý a bezvýznamný rybář. který mu nikdy nedovedl ublížiti: „Usnul jsi,“ pravil.

„Usnul jsem,“ pravil Jörgen smutně a měkce. „Domníval jsem se, že ony opět přijdou. Ale usnul jsem, a nepřišly. Nebo bych to byl zaspal?“

Výraz Jörgenův byl zoufale směšný. Ale krysař se nesmál.

„Budu se muset vrátit,“ mínil rybář. „Je to daleko a proti proudu. Bude to těžká cesta. A mé síti jsou prázdné; bude to hladový den.“

Výraz Jörgenův stal se ještě žalostnějším. Ale také nyní odolal krysař smíchu — Vzpomněl si na slova pronesená nedávné noci: „Mějte ženy, ale nedopouštějte, aby ženy měly vás.“

XIV.

Krysař se vracel k Hammeln. Neklid vypudil ho ze zdí města; ale mnohem dotěrněji ho tam vracel.

Krysař šel po kraji řeky. Tvořila záhyby, vinula se klikatě lesem, lukami a vrbovím.

V lese si hrály děti. Byla to děvčátka. Měla své panenky, panenky hrubé a neumělé. Laskala je a tiskla je na prsa, říkajíc něžně: „Mé dítě — —“

Krysař zadíval se na řeku. Loď Jörgenova plula po ní.

Na louce sekali sekáči trávu, která omamivě voněla.

„Jak se daří tvé ženě?“ ptal se druh druhá ve chvíli odpočinku.

„Chvála Bohu, je zdráva. Chodí už; vše je v pořádku.“

„A dítě?“

„Zdrávo.“ A hlasem veselým a hrdým řekl tázaný:

„Je to hezký hoch.“

Krysař zadíval se na řeku. Loď Jörgenova se zpožďovala. Proud stával se silnějším.

Ve vrbovích, na vykotlaných vrbách hráli se dva starci na slunci.

„Bylo to mé poslední dítě a také to je mrtvo,“ řekl prvý smutně unaveným hlasem.

„Mé všechny děti žijí. Ale jako by zemřely,“ vzdychl souseď na protějším pahýle.

A poposedl ze stínu, hledaje zimomřivě slunce, které uskočilo.

Krysař zadíval se na řeku. Lodici Jörgenovu nebylo viděti, přes to že se zmírnil proud. Byl Jörgen unaven? Vzdal se zápasu?

Krysař šel. Jak dlouho jde, nevěděl, ale podle slunce dovedl poznati, že je pozdě. Schylovalo se k večeru. Jak dlouho půjde ještě? Také toho nevěděl; věděl jen, že nutno jíti, aby došel včas, nežli zavrou brány města.

„Mnoho štěstí, poutníku,“ řekl někdo. Krysař se ohlédl. Není to žebrák z brány? Ale kde by se vzal zde nebožák, který sotva od domu k domu se do- vleče?

„Mnoho štěstí, poutníku,“ znělo to posměšně a vyzývavě; ale nyní nebyl to starý a slepý žebrák, ale dlouhý Kristián, který volal.

Usmál se. Dlouhý Kristián je v krámě svého strýce: neopovází se bez důvodu opustiti Hammeln. V Hammeln neztrácí se lehkovážně den. Ale kdože to mluví za něho?

Ráno, na cestě sem, všemu rozuměl krysař: lidem, zvířatům, ptákům, listí a vodě. A nyní že by neslyšel než posměšný a vyzývavý hlas?

A cože činí nepokojným jeho hrdé nitro? Krysař jde, kam chce, stane, kde chce, a odejde, kdy chce. Byl by opravdu zajat?

Sáhl hrdě po své píšťale. Zajisté je zde. Nevzal mu ji nikdo, a je bezpečěn sebou, dokud jí vládne. Neztratil nic na své moci. Pouze —

Pouze klidu nemá krysař. — Blíží se večer. Vrábí se včas? Neuzavrou mu brány města?

Co by to znamenalo pro krysaře? Je mu tak nutno přespati v Hammeln? V městě před krátkým časem ještě mu cizím? Mnoho zemí a mnoho měst prošel krysař a k žádnému, opustiv je jedenkrát, nebyl puzen tak neodolatelnou mocí. Krysař se chce vzbouřiti a opravdu se vzbouří. Usmyslí

si přespát venku. Položí se opravdu do měkké trávy. Noc je vlažná a krásná. Chce viděti hvězdy, chce býti daleko lidí!

Leží v trávě, ale země začíná ho pálit, a neklid se stupňuje. Krysař je poražen. Vstává.

A jeho porážka bere na sebe masku vítězství. Snad že by se nebál vrátit se do Hammeln! Kdo že může zapovědět návrat? Má ještě své účty vyříditi s ledakým. Jsou tu, dejme tomu, Frosch a Strumm. Jsou tu všichni koňšelé. A je tu dlouhý Kristián — —

Proč vzpomíná na dlouhého Kristiána? Co má co činiti s tímto? Je mu lhostejný jako kámen u cesty, který jsme minuli. Nezná ho a nechce ho znáti. Proč se vrací stále mu na mysl?

A proč se jeho myšlenky vracejí k domu, který opustil ráno? Neměl ho opouštěti nebo neměl se vraceti. To je jasné. Krysař dovede přece vše jasně mysliti.

Rychleji, rychleji kráčí krysař. Ale krok jeho není tak lehký, jako byl ráno. Sedmimílové střevíce zmizely, nebo ztratily svou moc. Krysař, zdá se, jde jako všichni ostatní lidé. Jde jako koňšelé z Hammeln. Jde jako Kristián. Jenomže trochu zrychlil krok. To není hodno koňšelů. Kristián spíše smí si to dovoliti, čeká-li bohatý zákazník.

Ale zákazník nečeká krysaře. Nečeká ho snad vůbec nikdo.

A přece se vrací krysař do brány města Hammelu. Je ještě otevřeno, bohudík. Krysař rozhlédl se: žebráka tu nebylo. Odplazil se domů?

„Mnoho štěstí, poutníku.“ Jak ho pronásledovala tato bezvýznamná slova! Jakým posměchem ho šlehala. Proč posměch?

Není radno smáti se krysaři. Občané v Hammeln nyní většinou spí; ale mohli by býti probuzeni k něčemu málo příjemnému.

Tak rozumuje krysař; a zatím, co rozumuje, zavírá se s rachotem za jeho zády brána města.

Krysař se ohlédne — Brána zavřena — A jemu připadá, jako by se za ním zavírala nastražená past!

XV.

Od poslední návštěvy krysařovy „u žízivého člověka“ uplynula řada dní.

Nepřiměřená slova jeho, při odchodu řečená, vzbudila rozruch v krčmě. Nikdo si předtím — a bylo mnoho zpitých v krčmě Rögerově — nedovolil opovážlivého výroku proti rozšafným konšelům města. To mohl učiniti pouze někdo přespolní, někdo, o jehož minulosti a původu se nic nevědělo, ale vše se mohlo mysliti.

Příštího dne se hovořilo všeobecně o hrozbách krysařových.

Třetího dne stala se významná jakási událost: Stázi Dörricková, choť purkmistra v Hammeln, porodila dvojčata a zemřela téhož dne. Vážná, ba smutná tato událost přetřásána s účastí; vzpomněl si sice ten či onen během večera na krysaře, ale hrozby jeho nepřipadaly už tak nebezpečnými.

Když uplynul ještě jeden den a nic se nepřiho-dilo, zmizel neklid, který nebylo možno dříve po-přítí. Dojista bylo pouhým tlachem, co se ještě včera jevilo nebezpečnou hrozbou. Z krysaře mlu-vilo víno, chované ve sklepě dobrého Rögera; kry-sař pil ho dobrý ročník.

A pak se zapomínalo vůbec. V městě Hammeln se zapomínalo rychle. Včera milovali a dnes ne-věděli ničeho o tom. Včera nenáviděli, a dnes to byla pohádka pro děti. Včera se báli; a dnes cho-dili Bonifác Strumm a Gottlieb Frosch klidně pod podloubím náměstí.

Krysař nevěděl, co ho táhne k „Žíznivému člo-věku“, kam nehodlal nikdy už vstoupit. Šel bez-děčně, skoro v zamyšlení. Procházel klikatými ulič-kami, neslyše vábivých hlasů ani milostného šepotu. Šel, až se ocitl na náměstí před chrámem Sv. Trojice.

Na chrámu, vysoko mezi chrličí, byl ďábel s po-směšnou a cynickou grimasou; ďábel, který si asi jest svou věcí jist. Jeho kozlí obličej se nakláněl

nad Hammeln; a jeho tvůrce dovedl skutečně vložit něco démonického do jeho rysů.

Častokráte se zadíval krysař na Pokušitele, kráčeje tudy; také dnes přivábil jeho zrak.

Kozlí obličej hleděl jasnou měsíční nocí; krysařovi se zdálo, že slyší syčet zlomyslný smích. Ohlédl se; nebylo tu nikoho.

Smál se to ďábel nahoře?

Krysař nebyl pověřčivý ani zbabělec; zahleděl se nahoru a nesklonil svého zraku. Co chce ten kozlí obličej nahoře? A co chce mu jeho zlomyslný smích? Krysař hleděl a nerozuměl tomuto smíchu; tolik však chápal, že je to smích nepřátelský. Nuže, dovede-li se smáti tam nahoře, proč nesestoupí k němu? Uvidí, bojí-li se krysař.

Ďábel smál se ještě; nyní však zdálo se krysaři, že rozumí jeho slovu.

„Jdi,“ šeptal ďábel.

Krysař rozuměl: ano, chce, aby šel k „Žíznivému člověku“. Toť moc, která ho pudila. Co ho tam čeká? Jaká osidla nastrojil ten nahoře? Buď jak buď, krysař půjde.

Ďábel se smál ještě; krysař to věděl, třeba ho neviděl. Kráčel už temnou uličkou k „Žíznivému člověku“. Po ulicích se zdvíhal vítr. Když míjel krysař zahradu Uršuly, vdovy po pláteníku Lampovi, zdálo se mu, že se všechny květy v zahradě chvějí zimou.

Ale třeba vítr, který se zdvihl, fičel dotěrně a nepřívětivě, nezachvěl se krysař.

XVI.

„U žízivého člověka“ bylo pusto.

Stalo se to tím, že přišel cizinec v černém plášti magistra s řetězem na hrdle; cizinec, jehož jména nikdo z domácích neznal. Hned po příchodu cizincově počalo být některým podivně: cítili neklid a tvrdili, že cizinec páchne sírou. — — Pomalu se hosté vytráceli, vrhající znepokojené pohledy na stůl, kde seděl cizinec sám. Poslední host odešel krátce před vstupem krysařovým.

Byla to příhoda, ne příliš příjemná pro krčmáře; ale krčmář neměl odvahy zakročiti včas. Nyní bylo pozdě; nedalo se už nic zachrániti, zkaziti však mnoho. Tato úvaha činila Rögera opatrným.

Nedovedl však zatajiti své mrzutosti. Přecházel síní zamračeně a skoro nevrle — pouze když přiblížil se k stolu, u něhož dlel cizinec, vnutil své tváři ztrnulý a namáhavý úsměv. Pouze Černá Líza byla veselá; její rozpustilost rostla vyprazdňováním se krčmy. Měla naději, že bude moci dříve k svému milému.

Když vstupoval krysař, zastavil se na okamžik na prahu, rozhlédaje se.

Poté, aniž uvědomil si zvláštnost svého chování, prošel skoro celou síň a usedl u stolu osamělého hosta.

Změřili se.

Muž v černém hávu magistra měl bledé, vyhublé tváře a dlouhý, černý vous. Jeho pohled byl zpytavý a neklidný. Chvillemi chtěl se mnoho tázati a chvillemi mnoho zamlčoval. Připadalo, jako by chtěl stále rozplynout se a uniknout. Komu? Čemu?

Černá Líza napíjala sluch. Hostinský Röger napíjal sluch. Snad nyní se něco doví o záhadném a málo vítaném cizinci.

Cizinec hleděl na krysaře pohledem člověka, který se setkává s dávným známým a který se s ním nesetkává nahodile.

„Jste krysař,“ pravil.

„Ano,“ řekl oslovený. A zdálo se mu, že chápe: je to vyslanec toho nahoře.

„Čekám zde na vás.“

„Kdo vám řekl, že přijdu?“

Krysař se tázal, ale byl si vědom toho, jaká přijde odpověď.

„On,“ odvětil muž v hávu magistra, tlumě poněkud svůj hlas, aby Černá Líza a Röger neslyšeli. Pak vypukl v tichý, tlumený smích. Z jeho očí šlehl oheň.

A teprve nyní zdálo se krysaři, že se tyto oči, dosud přimhouřené, rozevřely docela.

„On,“ opakoval krysař po cizinci. „A co chce?“

„On ví mnoho,“ zašeptal cizinec. „On dovede mnoho!“

„Kdo jste, cizinče, a co mi chcete?“ tázal se krysař zamyšleně.

Muž v černém hávu usmál se opět.

„Jsem magister Faustus z Wittenberka. Muž, kterému On slouží.“

„A co mi chcete, magistře?“

„Jsme bratři, krysaři. Přišel jsem vám podat ruce.“

„Krysař nemá bratří; krysař je sám. Nepotřebuji nikoho.“

„Pravíte tak a klamete jiné a klamete sebe. Potřebujete ho. Dovede velmi mnoho; více, než si dovedete představit. Chcete, abych vám to ukázal?“

A magister pokynul krčmáři, aby přinesl nové láhve. Když se tak stalo, nalil svou sklenici až po kraj a vyprázdnil ji jedním douškem. Jeho bledé tváře se zarděly vínem i rozčilením.

„Před hodinou byl jsem ve Wittenberku; věříte tomu?“

„Snad.“

„Není pro mne hranic. Není pro mne nemožností!“

„S jeho pomocí — —?“

„Ano.“

„A zač vám slouží?“

„Vidím, že se dorozumíme, krysaři. Povím vám vše, co chcete. Hledáte pravdu, příteli? Chcete poznání?“

„Topím krysy, magistře; toť můj úkol.“

„Jste stvořen k něčemu většímu, než abyste topil pouze krysy. To není vše, krysaři; chcete ještě více —“

„Miluji Agnes — —“

„Milovati ženu není lepší než topiti krysy — — Chcete více — A řeknu vám, čeho třeba. Po Wittenberku říkají, že jsem prodal duši ďáblu. Nevěřte tomu. Především není duše, to pravím já, magister Faustus z Wittenberka. Ale srdce je, a já jsem prodal své srdce.“

A nový dušený smích zjítřil neklidné nitro krysařovo.

„Nechci prodávati ani kupovati,“ vybuchl. „Nepotřebuji nikoho. Jsem silný.“

„Klamete se, krysaři — — doznáte kdysi jistě, že jste se klamal — Myslil jsem také tak. Koli kráte jsem se mýlil! Co jsem ztratil času a sil! I síly mohou se vrátit; čas se však nikdy nevrátí. A nyní — nyní jest vše lehké a snadné. A nestálo to mnoho. Pouze srdce; srdce jest drobná a zcela zbytečná věc. Lidé však umírají na zbytečné věci. — Máte píšťalu, krysaři. Co byste mohl učiniti ze své píšťaly! Mohl byste být vládcem života a smrti.

Mohl byste těšiti a ubíjet. Nevěříte? Mám vám ukázat, co může? Mám vám ukázat, co mohu?“

A magister ukázal na kocoura, vypaseného a líného, který předl u krbu.

„Vidíte toho kocoura. Chcete, abych z něho učinil tygra?“

„Učiňte,“ děl s úsměvem krysař.

Magister zamumlal nesrozumitelná slova a učinil podivný pohyb, znamení kříže, jež končilo gestem posměšným a rouhavým. Poté zkřížil s výrazem sebevědomí ruce na prsou.

„Nuže, pohleďte!“

Krysař upřel pohled na kocoura. Nepohnul se ani; předl klidně u kamen jako dříve. Poté zahleděl se krysař na magistra. Oči magistrovy byly plny hrůzy a pýchy. Beze vši pochyby byl pro něho kocour tygrem, hotovícím se ke skoku a zkroceným pouze jeho mocným pohledem. Magister uchopil ruku krysařovu a šeptal mu konejšivě:

„Jest hrozný. Ale nebojte se: vám neublíží.“

Váhal dvě, tři vteřiny, chtěje se nasytit svým děsem; pak promluvil opět jakási nesrozumitelná slova a učinil svůj zaklínací pohyb. Poté obrátil se na krysaře tázavě:

„Nyní věříte?“

Krysař zavrtěl hlavou.

„Nestačí vám to? Učiním více. Chcete viděti palác kalifů? Chcete vidět Alhambru?“

A znovu magister šeptal a gestikuloval; a znovu naplnil jeho oči úžas věcí uzřených. Ale krysař neviděl Alhambru, magistrovi tak zřetelnou; viděl jen okrouhlé dubové stoly krčmy Rögerovy.

Pohled, plný očekávání, který upial magister na krysaře, přešel v pohled zklamání, jež nechápe nechápajícího.

„Ještě ne? Ještě nestačí?“

Magister se zamyslil.

„Učiním více,“ pravil posléze, hledě na Černou Lízu, která, pochechtávajíc se pohybům neznámého hosta, stála ve dveřích.

„Vizte tuto ženu. Je hrubá, sprostá, ubohá! Chcete, abych z ní učinil Helenu, pro niž se vraždili Trojští a Achajci? Chcete, abych smyl s ní kal orgií a hnus hříchů? Mohu to a učiním tak!“

Krysař mlčel.

A magister opakoval svůj pokus. Zamumlal opět svou formulku, hledě na Černou Lízu, která se svíjela bujným smíchem. Ale smích Lízin nezmátl magistra; zvedl opět ruku, jako by žehnal a nedožehnal.

„Vizte, toť ona!“

Krysař, slyše jásavá slova magistrova, pohlédl nejprve na něho. Magister viděl nepochybně něco vzácného a krásného. Byl všecek opojen a zmámen. Jeho oči se nedovedly odloučit od jednoho bodu, a jeho ramena se rozpíjala, jako by chtěla

prázdnou obejmout. Nebylo pochyby: pro něho byla to pohádka, kouzlo, zázrak, neuvěřitelný a veliký zázrak.

A krysař — skoro s jakousi bázní — zadíval se nyní na to, co mělo být Helenou. Ve dveřích stála ještě Černá Líza, příliš skutečná, jak ji znalo celé město Hammeln, jak ji znali všichni její milenci — A smála se hrubým a hlučným smíchem. Pohyby magistrovy a výraz jeho exaltovaných očí bavily ji patrně.

„Toť ona — — —“ šeptal magister opojen. „Toť Helena — — — Jest krásná — — — Oh, jak jest krásná — —!“

A rozepiatá jeho ramena chtěla sevřítí neuvěřitelný zázrak; setkala se v prázdnu, to však nezklamalo touhu magistrovu. Ramena magistrova svírala prudce a horoucně neviděné.

Krysař, přítel jasných a určitých věcí, pocítil úzkost, jako by stanul na vratké a sypké půdě, která se pod nohama propadá, vždy zrádněji a rychleji. Jeho ruce se dotkly stolu: byl pevný. Jeho ruce se dotkly sklenice: byla pevná. Povstal: také chladný kámen pod nohou byl pevný.

Magister trval chvíli ve svém opojení; pak se téměř násilím protrhl z něho. Odříkal formulku a učinil svůj pohyb. Jeho oči ztratily svůj lesk. Bylo to spíše vysílení nežli klid.

Teprve nový doušek vína vzpružil magistra, který pohlédl vítězně na svého spolustolovníka.

Ale neuzřel v očích krysařových opojení ani víry.

Zklamaně a cize zíral magister na krysaře.

„Nevěříte ještě?“

„Ne — —“

„Neviděl jste? — —“

„Ne — —“

Magister se zasmušil.

„Vadí vám vaše srdce, příteli. Muž, který hloubá, neměl by nikdy míti srdce. Uvidíte, že na ně zhynete. Bude vás škoda; bude škoda vaší přítelkyň, stvořené k lepším věcem. Jste můj bratr, jste více než můj rodný bratr — — Lituji vás.“

„Také já vás lituji,“ odvětil krysař mírně a beze stopy posměšku. Ale sotvaže dořekl, magister Faustus z Wittenberku zmizel. Krysař dlel u okrouhlého stolu sám. Nebylo tu nikoho v síni kromě rozespalého Rögera a rozesmáté Lízy.

Röger se opíral o sloup, vyděšen a znepokojen tím, co se událo; také Černá Líza, zmatena náhlým zmizením cizincovým, se už nesmála.

„Viděl jste?“ tázal se Röger.

Krysař pokynul mlčky hlavou.

„Zmizel. Nic už jiného nechybělo. Poslední dobou podivní lidé navštěvují město Hammelu — —.“

Krysař mohl vycítiti urážku ze slov krčmářo-

vých; neodpovídal však, zabývá se příliš zmizelým magistrem. Mlčení krysařovo nemohlo vrátiti krčmářovi klid; zmizení znepokojovalo ho z jiných, vážných důvodů.

„Věděl bych rád, zaplatil-li aspoň svou útratu. Na mou věru, tento magister nebyl z nejméně žízňivých. A nezaplatil-li — —“

Ale obavy krčmáře, spěchajícího rychle k stolu, u něhož nyní krysař seděl sám, byly zbytečny.

Na místě, kde seděl před chvílí ještě cizinec v černém plášti, magister Faustus z Wittenberka, ležel zlatý peníz. Röger, neuklidněn ještě zcela, vzal peníz do ruky a zkoumal, je-li pravý.

Jeho zkoumání dopadlo nepochybně příznivě, neboť pravil uklidněn už a skoro usměvavý:

„Tento peníz jest pravděpodobně z dílny ďáblovy. Ale za zlaták ďáblův možno koupit více nežli za groš andělův.“

Krysař vstal, zaplatil a odcházel pomalu.

Ostrý vítr fičel ulicemi a šlehal do tváří krysařových.

Když se ocitl před chrámem svaté Trojice, zahleděl se krysař do výše, tam, kde slyšel ďábla se smát — —

Nakláněl se ještě nad Hammeln — Bylo možno říci, že se ještě směje... A bylo možno slyšeti jeho slova, posměšná a jízlivá slova — „Jdi — jdi ještě, krysaři!“

XVII.

Stála ve dveřích, jako tenkrát, když krysař lehké mysli a lehkého srdce vstupoval do města Hammeln. Ale nesmála se. Horečně, upiátě hleděly její oči do nočního temna. Stála čekajíc, jak se zdálo; ale nečekala štěstí, nýbrž osud. Stála přibita na dveře jako na svůj kříž.

Tiché kroky krysařovy se ozvaly a blížily. Horečka roztoužení nezachvěla však mladým tělem Agnes, jako tolikrát; bezvládněji jen a resignovaněji poddávala se neznámé tíze. A její oči nevzplály očekáváním: zíraly dále sklesle, bez naděje a víry, že by mohla kdy ustoupit noc.

Ale toho všeho neviděl krysař. Jen bílý stín u dveří zahlédl. Zrychlil krok. Celá jeho touha se rozletěla k Agnes. Na všechno pozapomenul v své touze: na zradu koňšelů Hammeln a jejich nesplněné sliby; na bledého kouzelníka, který sám sebe okouzlit nedovede, na toho, jenž smál se na výšinách chrámu svaté Trojice. Daleko je doktor Faustus. I ďábel je daleko té chvíle. Čeho by mohl hledati v tichém a zapadlém domě, který skrýval lásku krysařovu? Krysař šel. Šel, zavíraje oči. Klidně mohl tak kráčet; znal příliš dobře cestu. V pravý okamžik rozevřel náruč, aby pojal do svých pevných ramenou rozkvetlé a teplé její tělo. Především, včera ještě zulíbaly jeho přivřená

víčka žhavé rty, a nahá ramena stiskla jeho hrdlo.

V pravý okamžik rozevřel náruč. Ale stalo se něco podivného. Tělo, jehož se dotkl, nekladlo odporu; ale také života v něm nebylo. Nebo aspoň jakýs takýs chladný, znepokojivě mizející život. Nepocítil horkých polibků, nezaslechl šepot rozkoše a lásky.

„Agnes!“ vydralo se z krysařových úst. Ale jeho slovo nedovedlo zapuditi strašidel.

„Krysaři —“ zašeptla ta, kterou měl v náručí. Ale hlas její zněl z tak nepřístupné dálky, že sotva krysař doslechl. Bylo to slovo, ne však odpověď.

Na čase bylo, aby krysař rozevřel oči, jako rozevřel náruč. Nebylo pochybnosti; v svalu měsíčním choulila se zde u dveří žena, kterou miloval. Ale tvář její byla bledá, skoro zsinálá. Krysař rád by byl věřil, že tím vinen pouze odlesk měsíce. Ale zdálo se mu náhle, že slyší smích.

Đábel, který pokoušel krysaře, sestoupil pomalu s věže svaté Trojice. Přiblížil se lstivými kroky za krysařovými zády v zapadlý tento kout. Ze zahrady, za rozkvetlým bezem zněl jeho přitlumený chechtot. Jinak bylo ticho. Ale krysař rozuměl smích a rozuměl tichu. Věděl, že nutno se ptáti; věděl však též, že dostane se mu kruté odpovědi.

Krysař nebyl však zbabělcem; odhodlal se přece k nebezpečné otázce.

„Co je ti, Agnes?“

Hlas krysařův zněl tiše a konejšivě, jak jen mohl krysařův hlas. A jeho ruka měkce se dotkla bezvládného a smutného těla milence. Oči Agnes rozevřely se široce. Bylo v nich něco neskonale plochého a bezradného. Neunikala, poněvadž nebylo možno uniknout. Nebránila se, poněvadž nebylo možno se ubrániti. Krysaře ranily tyto beznadějně oči, ustupující osudu. Sevřel Agnes prudceji . . . , tak prudce, jako při prvním setkání.

Ale cos bylo jiné než tenkrát: bolest ještě byla, ale rozkoš vyprchala.

„Mluv přece, Agnes,“ naléhal krysař. „Pověz, co tě bolí! Tvé mlčení je krutější všeho, co bys mohla říci!“

Ale krysař se zarazil při svých posledních slovech. Sevřelo to jeho srdce mučivou otázkou: Bylo tomu opravdu tak?

Agnes učinila těžký a slabý pohyb někoho procitajícího z mdloby.

„Pojď!“ zašeptala tiše a sklíčeně. Bylo zjevno, že složila ruce a dala se vésti, fatalismem slabé ženy, prudkým, násilnickým proudem. Ale kam ji zanese?

Šli. Také tuto cestu mohl krysař znáti, třeba krácel temnotou. A přece klopýt!; klopýtnuv, vzpomněl náhle na dlouhého Kristiána. Ku podivu! Dlouhého Kristiána jako by jindy nebylo. Krysař nepocítil nikdy žárlivosti; Kristián připadal mu

něčím neškodným a marným, čím se zbytečno zabývat. Ale té chvíle ranila ho ta myšlenka. Jeho hrdost utrpěla krutou ránu. Nachýliv se k Agnes, kráčejíci před ním tmou, takže cítila jeho horký dech, otázal se prudce:

„Je to Kristián?“

Neodpověděla. Tápali oba němě tmou; a třeba ji znali z minulých nocí, stala se jim náhle cizinou.

Hodiny byly na věži. Jednotvárný tento zvuk rozesnil krysaře na tři, čtyři vteřiny. Ale pak ho probudil zoufalý a bezútěšný výkřik Agnes, která kdysi se tak usmívala do jarní noci:

„Můj Bože!“

XVIII.

Po výkřiku nastalo mrazivé ticho.

Krysař donesl Agnes na blízké lože. Nebyla by došla; její síly byly vyčerpány. Krysař sklonil se nad jejím bílým tělem, čekaje marně slovo, vysvětlení, zповěď.

Nic nepřicházelo. Vteřiny byly krutě dlouhé. Agnes se neprobouzela ze své mdloby. Dýchala slabounce, sotva slyšitelně. A krysař cítil v nočním tichu neklidný tep vlastního tuláckého srdce.

Čekal.

Přes Hammeln šla noc. Všichni odpočívali mezi dvojí malostí, mezi dvojím hříchem a dvojí bídou;

všechny ukolébávalo domácké a drobné štěstí, které štěstím nikdy nebylo. Všichni odpočívali, kromě krysaře; nezapomeňme však na Seppa Jörgena, zatoulaného v bezmocné touze. Také Sepp Jörgen byl tak zhroucený a ubohý jako Agnes. A přece zdála se dnes jeho bída mizivou a nepatrnou.

Přes Hammeln šla noc. Všelíjové šly noci přes Hammeln. Krysař se pamatoval na kterousi z nich: byla to noc, kterou ztrávili tak neklidně Strumm a Frosch... noc, kterou krysař probděl. A opět a opět vtíraly se vzpomínky.

Posléze procitla Agnes; jak bylo pozdě? Krysař nevěděl. Vše bylo věčnost, zoufalá a krutá věčnost.

Její ruka hledala jeho ruku. Krysař se sklonil nad Agnes. — V měsíčním svitu byla její bledost ještě bledší a děsila krysaře. Oči obou se setkaly. Hleděl vážně a pátravě; ale v jejích očích nenašel bázeň, pouze smutek. A z jejího hrdla, v němž slova tak dlouho umírala, řinula se náhle slova tím bolestnější, že nevyčítala.

„Stalo se... Nemohu za to. Nemám ho ráda; cítím, že ho nemám ráda. A přece se to stalo.“

A slabá Agnes nabyla náhle sil k prudkému a vášnivému výkřiku:

„Zab mne, zab mne! Nechci jeho dítě! Nechci je, nechci je!“

Vztyčila se napolo na loži, svírajíc ruku krysařovu, jako ji svírá tonoucí. Krysař sebou ani ne-

pohnul při krutých slovech Agnes. Stál jako socha, jako přízrak. Ale jeho srdce sežehl mráz jedině vteřiny. Nebyla v něm nežli krutá bolest.

„Zab mne,“ opakovala Agnes.

Pak klesla opět na lože. Bezvládná ležela na něm s uštvanýma očima toho, jenž dlouho marně hledal cestu a nemá již sil dále ji hledati.

A krysař skláněl se nad Agnes nepohnutý a chmurný. Chtěl promluvit, nemohl však; chtěl odejít a nedovedl. Chtěl odvrátit zrak, a nebylo lze ho odloučiti od propasti této zoufalosti.

Podivný okamžik! Měl představu letu, úžasného letu... ale zcela jiného než onoho jitra.

Celý život hřměl kolem něho a někam mimo. Volaly vzdálené hlasy, zvonily číše, zněl smích a jásot. Zvony hlaholily jako v slavné dny. A pak to ticho, pak to strašné ticho.

Krajiny se míhaly před krysařovými očima; překonávaly se krásou. Měly smavý půvab jihu a přísňou krásu severu. Plynuly řeky, tyčily se hory, hlučela města, bouřila moře. A pak bylo prázdno, strašné prázdno.

Tváře žen se zamíhaly v dáli; žen bílé i tmavé pleti, žen různých plemen a zemí. Šly, šeptajíce něhu a lásku. — Šly, kynouce na pozdrav. — A potom přišla noc.

Úžasný a překotný let!

Vše zmizelo, a krysař necítil; všechny odešly,

a krysař nelitoval. Daleko, daleko, k novým obzorům letělo jeho pyšné a prudké srdce. Nezakotvit! Nestanout!

Agnes! Agnes! Čím upoutala Agnes krysaře? Byly krásnější ženy, byly opojivější ženy.

Spojuje hoře více nežli rozkoš?

Oči Agnes hleděly resignovaně a sklesle. Neopakovala už své „Zab!“. Ale v jejím pohledu nebylo radosti a naděje. Pouze bol.

Ale bol ten byl nehlasný. A tělo Agnes bylo chladné a nehybné jako tělo ženy, kterou ubili.

Krysař stál nad touto Agnes. Hory valily se na jeho srdce. Těžké byly rozpomínky. Vteřiny byly dlouhé, ale přece mýjely. Počínalo se šeriti. A krysař vzpomínal ještě na svůj odchod a na setkání s dlouhým Kristiánem u vrátek zahrady za časného jitra.

Odešel, aby mu učinil místo. není-li pravda?

A krysař se snažil urovnati své myšlenky, násilím zmoci odboj svého srdce.

Zajisté, že je nutno opustiti Hammeln. Za hradbami města osvobodí se jeho srdce. Ptáci zpívají tak vesele na cestu těm, kdo jsou v stínu starých dubů a v úpalu polních cest. Mnoho krásných a podivuhodných věcí čeká a uvítá. Krysař viděl mnoho, neviděl však vše. Nač vzpomínati na hoře, jež je za námi, nač mysliti na dveře, které se za námi zavřely?

Opustit Hammeln!

Ale v jeho vzpomínce ožil nedávný den, kdy také opouštěl Hammeln... příliš vhod dlouhému Kristiánu. Odešel domněle svobodný a vracel se spoutaný touhou, nejasnou zprvu, vždy však mocnější a krutější, která ho hnala zpět, zpět k protivným hradbám hnusného města, města malých životů a malých srdcí, kam zabloudila krysařova láska. Zajisté, že je také dnes možno opustiti brány Hammeln. Ale kam dojde krysař? Na jak dlouho dovede utéci před svými vzpomínkami?

Zůstatí. Jen jak možno zůstatí?

Nesnese pohledu na Agnes. Nesnese pohledu na onoho muže. Nelze mu žíti v Hammeln vedle dlouhého Kristiána. A krysař — co chce ještě krysař v městě, jehož krysy, neopatrný, příliš záhy vyhubil? Jaký to krysař, nesvobodný a přikovaný nepochopitelnými pouty?

Ale co zbývalo, nebylo-li možno odejítí z Hammeln ani zůstatí?

Agnes hleděla na krysaře svýma resignujícíma očima. Četla v jeho myšlenkách a v jeho srdci.

Nečekala ničeho; chtěla jen zahleděti se ještě na okamžik na tuto drahou a zachmuřenou tvář.

Čtla v jeho myšlenkách a jeho srdci.

„Jdi,“ pravila smutně a tiše.

Krysař odmítl posunkem. Ale Agnes stála tvrději na svém. Prosila o jeho odchod jako o milost.

„Jdi, krysaři. Jdi kamkoli. Zapomeň. Já (a zde její hlas zněl zcela tiše a měkce, jako doznívající hudba), já, krysaři, nemohu!“

„Neodejdu,“ zahučel krysař. „Je zbytečno odcházet, chceme-li se vrátit.“

„Nevrátíš se, krysaři.“

Pokusila se o úsměv, který rozesmutnil krysaře. Nebylo co říci, čím těšiti. Nesla těžké břímě; ale kterak uleviti přetížené?

„Jdi, krysaři,“ naléhala Agnes opět. „Jsem unavena, jsem k smrti unavena.“

Na krysaře padala nízká klenba síně. Chtěl by něco zlomit prudkým a energickým pohybem, vykřiknout, bít. Nebylo koho. A Agnes naléhala.

„Odcházím tedy,“ řekl krysař. „Ale přijdu zase.“

„Přijdeš tedy ještě,“ odpověděla Agnes tiše. „Na shledanou, krysaři!“

Stiskla němě jeho ruku.

Odcházel.

Agnes hleděla za ním, tehdy ještě, kdy ho tu dávno nebylo.

Snad by nebyl krysař odešel. kdyby byl viděl výraz jejích očí.

XIX.

„Jsi smutná, Agnes,“ pravila matka.

Agnes se neusmála po celý den: Agnes nepro-

mluvila po celý den. To vyburcovalo i unavené srdce matčino.

„Není to nic,“ konejšila Agnes. A s pokusem, býti rozmarnou a lehkou, tázala se:

„Víš, po čem se mi stýská? Chtěla bych slyšeti pohádku.“

Udivena pohlédla matka na Agnes, kde nečekala méně nežli slova dceřina.

„Říkalas kdysi pohádky... je už tomu dávno... Stýská se mi...“

„Kdo ví, nezapomněla-li jsem všechny.“ odvětila matka.

„Tolik pohádek... a jedna z nich byla o hoře Koppel. Té jsi jistě ještě nezapomněla!“

„Ne — —“

„O hoře Koppel a o sedmihradské zemi. Vypravuj mi tu pohádku.“

Pohádku o hoře Koppel a o zemi sedmihradské vypravovaly odedávna matky v Hammeln svým dětem; činila vrch tajemnější a lákavější. Pohádka vypravovala o sedmi hradech, které obklopují krásné údolí, jemuž není rovno na světě. Sedm hradů brání údolí; v sedmi branách stojí po sedmi rytířích v plné zbroji, aby nedali proniknout do údolí hoři ani žalu. Lidé jsou dobří v sedmihradské zemi! Neublížují si ani se neraní. Není tam hříchu ani viny. Nebe je jasné, nebe je čisté. — Oh, jak je krásně v sedmihradské zemi! Chcete, děti

města Hammeln, vejíti v tento pozemský ráj? Není nic snadnějšího. Vystupte na Koppel; v propasti, která se tam otvírá, je brána do Sedmihrad. Nutno však jíti tmou a nocí, smutnými a vyčítavými hlasy. Jenomže, projdete-li tím vším, jak je vám rozkošně a blaze!

To vše znala Agnes a to vše slyšela. A na to vše vzpomínala dnes.

„Jak zní ta píseň o zemi sedmihradské? Pamatuješ ještě?“

Matka kynula hlavou. A zpívala slabým, třesoucím se hlasem:

„Sedmihradská země,
krásná jako sen —
Konejšivě, jemně
budí spáče den.

Sedmihradská země,
smutek konejší.
Silnější v ní plémě,
lidé šťastnější.

Hoře, zradu, vinu
plaší stráže kol.
V sedmi hradů stínu
není žal ni bol.“

Zpěv unavil matku. Agnes pokračovala sama v písni jí začaté.

„Sedmihradská země,
krásná jako hřích.
Lesy hučí temně,
nepřehluší smích.

Je to země jasu,
je to jiný svět.
Zpívá moře klasů,
šeptá květu květ.

Umí srdce zhojit
čarokrásným snem.
Dej nám, Bože, dojit
v sedmihradskou zem!“

Vroucně a touhyplně zněla v ústech Agnes závěrečná slova. Matka sepjala maně své zhublé, suché ruce. Naklonila hlavu a dumala.

Agnes přistoupila tiše k zamyšlené.

„Má, matko, pravdu pohádka? A kdyby neměla pravdu: co zbývá, než jí uvěřit? Sbohem, matko. Jdu se projít. Je krásně, je jasno.“

„A přijde-li Kristián?“

„Může čekati.“

„A krysař?“

„Může jíti za mnou.“ A v zamyšlení dodala: „Jdu na horu Koppel — —“

Matka vstala zneklidněna.

„Buď opatrná, Agnes. Slib mi, že budeš opatrná.“

„Budu, matko — —“

A Agnes šla. Ve dveřích ohlédla se na matku.

Kynula jí na pozdrav.

A zpívala poslední verš písně:

„Dej nám, Bože, dojít
v sedmihradskou zem.“

XX.

Řeka je časem jako přítel, který uklidňuje a těší.

Lehce plynou její vlny; hladina je lehce zčěrena. U břehu, v průhledné vodě, rejdí rybky. Sáhnete a dosáhnete. Pak přestává voda býti průhlednou. nepřestává však býti tichou.

Lehce plynou její vlny. Na člunu se kolébá rybář. Výletníci zpívají veselé písně; milenci jedou tíše a šťastně. A jste-li unaveni duem, byl-li příliš krutý jeho žár, byla-li cesta plna prachu, hle, jak trpělivě čekají vody řeky!

Řeka dává vše: rybáři ryby, duši klid, tělu čistotu.

Řeka je však časem jako nepřítel a úkladný vrah.

Vystoupí náhle z břehů, zaplaví kraj a strhá střechy a domky. Rve půdu a rve život. Nenasytně sahá po všem, co se dá vzíti. Odnese kmeny stromů, odnese kolébku. Někdy také odnese dítě. Daleko, daleko nese svou kořist: do jiných řek a do moře.

Ale uklidní se opět a opět plynou lehce její vlny.

Někdo přichází k řece znaveným a váhavým krokem. Jde smutný a tichý. Usedne na břehu a dlouho pozoruje vody. A vody míjejí a míjejí a šeptají důvěrná konejšivá slova bolesti, truchlící tam na břehu. A stín člověka, ne člověk sám, zdvihne se náhle rozhodnut. Tam, kde je řeka nejhlubší, vrhne se do konejšivých vln. Vrhne se do nich, aby jich ševelem umlčel hoře. A vlny švelejí a plynou; voda šplouná a bije do břehu. Jinak je ticho.

Toť řeka opět jako těšitel.

XXI.

Dlouhý Kristián mnul si vesele ruce, procházeje jizbou sem a tam.

Vrátil se do domu Berndta, pasíře, kde bydlil, z návštěvy u strýce Ondřeje. Strýc byl vážně churav; tři dny jím zmítala horečka. Panna Gertrud poslala pro kněze. Strýc sotva že ho poznal. Duchovní útěcha nevrátila mu klid. Chvillemi blouznil, chvílemi chtěl vstáti a jíti k „Žíznivému člověku“.

Chvílemi mluvil o ženách a o růžích; chvílemi se zpovídal z hříchů, z jakých hříchů!

Dlouhý Kristián byl vesel; dědictví je už na dosah ruky!

Budoucnost se mu jevila růžově a vábivě: dědic strýce Ondřeje není ledakým. Hammeln uvidí, co učiní Kristián z toho dědictví! Agnes je jeho, budoucnost je jeho — —

Dveře se rozletěly prudce, rušice drsně krásné sny. Do síně vstoupila matka Agnes. Byla jako mátoha a jako přízrak. Její tichá, plachá chůze jindy mlčky omlouvala její přítomnost. Ale žena, která přicházela dnes, především hledala. Celý život uprchl z bledých tváří do očí. Oh, oči matky!

Jak dlouho hledala toho due, jak marně hledala! Ptala se nejprve sousedů: neviděli jste Agnes? Šla ulicemi Hammeln a zastavovala chodce. Odbyli ji nevrle, odpovídali vyhýbavě. Viděli ji, ale nepamatují se už, zdali tomu dlouho. Šla tudy, nemohou však říci, zdali včera nebo dnes. Občané Hammeln mají jiné starosti, než všímati si ledajaké dívčiny jdoucí ulicí. Svěsila hlavu a šla, tázajíc se znova: Neviděli jste Agnes, neviděli jste mé dítě?

Řekli jí pouze, že šla k řece. V ulici poblíž řeky bydlil Kristián. Věděl snad Kristián o ní?

Oh, oči, oh, neklidné a tázavé oči! Ulpěly na Kristiánovi jako odsouzenec na naději v milost! A její rty, třesoucí se neřečenými slovy, němě pro-

sily. Kristián přistoupil k ní a chtěl ji konejšiti. Ale též on cítil, že nebezpečno konejšit neznámou bolest. „Co se stalo?“ ptal se zneklidněný.

A matka promluvila posléze svá jediná slova, jedinou větu: Neviděl jste Agnes, moje dítě?

Kristián se vyděsil. Stín krysařův zdvihl se, straše ho. Vzpomněl si na neklid Agnes, nevysvětlitelné její smutky, vyhýbavé odpovědi. A přece — říkal si Kristián.

„Co je s Agnes?“ ptal se udýchaně. „Nevím nic o Agnes. Řekněte mi přece, co se stalo?“

Nedočkal se však odpovědi. Matka, slyšíc slova, která jí brala naději, vypukla v šílený smích. — Její bolest byla nad její síly. Kristiána zamrazil tento smích.

Napadlo ho, že by měl něco učiniti, nechápal však, co. Šílená smála se chvíli divoce a drásavě, pak zmizela ze dveří, aniž si Kristián uvědomil její odchod — —

Šla domů, smějíc se; děti šly za ní. Smála se strašným svým smíchem. Chvillemi přerušila smích a rozezpívala se. Zpívala píseň o zemi sedmihradské.

XXII.

Tak ji našel krysař, který také hledal marně. Našel ji, zříceninu něčeho, co bylo. Našel ji, se-

dící v koutku a hrající si s pestrým vyšíváním, prací odešlé. Když vstoupil krysař k ní, ukázala mu chlubitě a dětinsky vyšívání Agnes. Poté vypukla znovu v smích.

Krysař vzal ji za ruku. Snášela to trpělivě, ale lhostejně. Jinak byla veselá: její šílenství bylo milosrdné.

Krysař čekal trpělivě. Snad, tak si říkal, přijde přece jasný okamžik. Co se stalo s Agnes? Báł se všeho, nevěda nic. Šílená jistě něco věděla —

Věděla o odchodu Agnes? Věděla vše?

Šílená se smála a hrála si. Žvatlala chvílemi něžná a pošetilá slova, slova lásky, která se skrývala dlouhá léta mlčením a lhostejnými slovy. Mluvila s tou, které zde nebylo. Hladila vyšívání, jako by to bylo její hrdlo. A krysař čekal a čekal — —

Vzal ji za ruku a snažil se ji přiměti, aby mu pohleděla do očí. Vzpírala se; pak však povolila. Její oči se zahleděly na něho jako na někoho, s kým se nám podařilo provésti pěkný žertík. A vypukla znovu v smích.

Ale krysař nedal se zmásti.

Hleděl pevně do jejích uhýbajících očí. „Kde je Agnes?“ ptal se tiše a velitelsky.

Zasmála se znovu.

Stiskl více její ruce, a jeho pohled spoutával roztěkané její myšlenky. Vracely se poslušně.

„Agnes odešla,“ smála se krutě stařena. „Agnes odešla do země sedmihradské.“

„Kde je země sedmihradská?“

„Jděte na horu Koppel,“ chichotala se šilená.
„Jděte na horu Koppel; snad tam čeká?“

A vypukla v nevázaný smích, který krysaře mrazil. Vzpomínal na pohádku o zemi sedmihradské. Vzpomínal na večer, když ji Agnes vypravovala, Agnes s úsměvem děcka a s ospalýma očima. Chápal rázem, že je konec. Nechal Agnes vzít a Kristián ji vzal; nechal Agnes odejít a Agnes odešla. Bylo to vždy totéž.

Bezradný smutek sevřel jeho srdce sotva bijící. Dusil se pod svou bolestí. Tu jeho ruka nahmatala bezděčně nějaký předmět. Dotkl se své píšťaly.

Jak mohl zapomenouti na píšťalu? V ní je všechna jeho moc a kouzlo. Nechtěla kdysi Agnes, za prvního večera, aby vší silou zapískal na píšťalu?

Tehdy se bál; dnes se nebojí.

Nic není jiného, co by mohlo uleviti jeho bolesti. Nic není jiného, co by mohlo přehlušiti hrozný smích této šilené. Nic není jiného, co by mohlo pomstíti ho za Hammeln. Ať si mluví konšelé o sturýnských. Ne proto zazní píšťala krysařova.

XXIII.

A krysař zapískal na svou píšťalu.

Nebyl to však tenký, tlumený tón, kterým vábil myši. Zvuk zněl plně a mocně; srdce při něm prudce zabašilo, krok bezděčně se zrychlil a probouzelo se — tiše, oh, tiše! — vše, co dřímalo hluboko v nitru. Ale jak rychle tato píseň šla ze snu v život a z života v smrt! Jaké to tragické a veliké vzepětí! Jak jímavý a nezapomenutelný hlas!

Krysař pískal.

Šílená slyšela zvuk píšťaly. Smích její zchladl na rtech a mizel; a náhle — poslední ozvěna jejího smíchu se ještě vracela — vypukla v pláč. Slzy kanuly jí z očí. Bylo jí, jako by Agnes brala ji za ruku a děla jí: „Pojď!“

Šla za krysařem.

Krysař vyšel na ulici. Mocně a silně zněla jeho píšťala. Kdo ji slyšel, propadl krysařově svodu. Ustal od své práce a šel. Nedořekl slova a šel.

Pradleny praly na dvoře domu Erhardtova. Byly mladé a svěží a hovořily o svých milencích. Ale krysař hvízdal, a zapomněly na bělostné prádlo i na chtivé milence a šly za krysařem.

V dílně Froschově pracovali truhláři. Robili lože a chválili krásu svých milých. Ale píšťala krysařova nedala jim dokončiti práci a hovor. Šli za krysařem.

Elsbeth, květinářka a dohazovačka, přemlouvala právě počestnou Susu Tölschovou, sirotka, sloužícího u radního Lamberta. Cinkala zlatými dukáty, opájejícími sluch i oči. Ale právě když Susa podléhala svodům staré kuplířky, líčící dobré bydlo a blahý osud, zazněla píseň krysařova. A Elsbeth i Susa šly za krysařem.

Dělníci v dílně Strummově stříhali vzácná sukna. Slyšíce však zvuk píšťaly krysařovy, nechali vzácné látky a hovoru o dálných mořích a velikých přístavech a šli tam, kde zněla píseň krysařova, zároveň vábivá a teskná.

Míjeli krčmu „u žízivého člověka“. Krčmář Röger stál ve dveřích v nízké své čepici, vždycky připraven skloniti se a usmáti. Černá Líza stála za jeho zády, ukazujíc se a skrývajíc, vždy připravena usmívat se a milovat. Píšťala krysařova odvedla Rögera i Černou Lízu, jako bere dravá voda břeh.

Píšťala krysařova probouzela staré sny a staré hoře.

Zhýřilec naklonil svou hlavu; za zvuku píšťaly viděl matku, dávno mrtvou, hladící čilko kučerařového hochy, jehož dávno není. Za zvuku píšťaly viděl smutné oči děvčete, které zhanobil. Za zvuku píšťaly viděl svou budoucnost: prázdné, bědné, hanebné stáří!

Frejírka Dora, nejnestoudnější v městě, vzpo-

mněla si na hocha s modrýma očima, kterého kdysi dobře milovala. Vzpomněla si na smrt zrazeného. A vzpomněla si na všechny ty, kteří pak přišli. A vzpomněla si na opovržlivé pohledy těch, kteří plaše odcházejí před svítáním. A vzpomněla si na vrásky, které ráno viděla v zrcadle.

Píšťala krysařova rozněcovala jiskry, dávno uhaslé popely; vracela dávno zašlé a zapomenuté.

Stále rostl počet těch, kteří šli za krysařem. Radnice se vyprázdnila; div divů, ctihodní konšelé šli za ním. Chrám svaté Trojice se vyprázdnil; šli za ním kněz, kostelník, ministranti, šli za ním kající i svatebčané, truchlíci a doufající.

Píšťala krysařova pudila dále. Zástup šel mlčky za ní. A ve všech těch zašlých srdcích, zubožených duších, zaprášených cestou, zkažených hříchy, ve všech těch srdcích vzbouzela se čistá jakás touha.

A píšťala krysařova, když promluvila o bílých šatečkách družičky, úsměvu, dítěti, čistotě prvního snu, když promluvila o tolikerém hříchu a tolikeré zradě, o tolikeré neřesti a tolikerém kalu, o tolikeré bídě a tolikeré únavě, rozjásala se opět. A mezi pestrým zástupem lidí z Hammeln, sledujícím krysaře, radostně nějak to zašumělo. Nebylo nikoho, kdo by neporozumněl. Ano, jde se v zemi sedmihradskou. Ano, země sedmihradská čeká. Ano, je možno jinak žít. A všichni, muži, ženy, děti opouštěli blátivý život Hammeln v touze,

kterou napovídala krysařova píšala. Matky tiskly nemluvnata prudčeji na svá prsa: bude to jiný život, krásnější život! A starci, téměř nad hrobem stojící, zrychlili krok: je ještě nutno urvati několik dní, několik hodin, několik vteřin krásnějšího života!

XXIV.

Pouze Sepp Jörgen stál a nechápal. Viděl dav jdoucí za krysařem. Slyšel zvuky slibující a toužící. Ale necítil s davem a píšala k němu nemluvila. Nechal všechny z Hammeln přejít, oddán svému osudu. Jeho hladové oči hledaly Kätchen a Lori. Marně.

Sepp Jörgen, jehož osud byl chápat příliš pozdě, osaměl také tentokrát. Zástup ho minul, jako ho dosud všechno minulo; zástup šel za písou krysařovy píšaly. Oh, jak je krásná sedmihradská země, dovede-li touha po ní tolik spáčů probudit?

Píšala krysařova hřměla a šeptala, plakala a jásala. Slibovala nepoznané rozkoše a nezkalenou radost. A všichni, kdož slyšeli, uvěřili. Uvěřil i lichvář Mosse, který neuvěřil nežli zcela jistě záruce.

Průvod krysařův prošel všemi ulicemi města. Chvillemi zněla píšala, jako by krysař přece ještě někoho volal. Někdo chyběl v zástupu, a nebyl to

Sepp Jörgen. Pišťala zastenala úpěnlivě a něžně.
— — Ten, kdo chyběl, nedostavil se však.

Na okamžik zaváhala pišťala; jako by slzy ji zatopily. Na okamžik pouze: v zápětí zněla jasně a vítězně. Zázrak země sedmihradské.

Posléze opustil průvod Hammeln. Počal stoupati po svazích hory Koppel. Les zašuměl nad hlavou tisíců, kteří slyšeli.

Neúnavně zněla krysařova pišťala. S počátku zněl z ní časem výsměch všemu a všem, výsměch podobný smíchu ďábla na chrámu svaté Trojice. S počátku zněly z ní časem hluboké stony, jako by neohrabaná čísi ruka dotkla se bolavého srdce. Pišťala tichla, neutichla však. Vlna vzrušení a víry odplavila vše kalné a zmatené; a cesta byla jasná, a vše bylo jasné.

Krysař šel a rostl svou písní. Byl vysoký; nyní však jako by o hlavu převyšoval všecken zástup.

Oh, moci pišťaly krysařovy! Přerodila Hammeln. Vzkřísila světy dávno odumřelé, rozpálila srdce dávno zchladlá. Lidé z Hammeln, dobrého hansovního města, nemyslili už na prodej a koupi, na zisk a ztrátu. Roztoužili se neznámými jindy touhami, rozesnili nesněnými dříve sny. Oh, moci pišťaly krysařovy!

A nepřerodila krysaře samého jeho pišťala? Nemyslil už na malichernou mstu, na malou zlobu, na

Frosche, Strumma; nemyslíl dokonce na Kristiána. Cítil bolest, ale více touhu.

Píseň píšťaly očistila bolest krysařovu; očistila myšlenku na Agnes. Oh, země sedmihradská!

Srdce jeho jistě o ní někdy snilo; ale teprve píšťala učinila ji skutečnou. A, jak zněla mocně a jasně píšťala, opakoval si krysař: „Ani vina, ani hřích!“

Cesta je jasná a jasný je cíl. Není nutno vrhnout se v propast, abychom dosáhli ráje? Agnes tou cestou šla; dostihne, ano, dostihne Agnes.

Lid z Hammeln šel za svým chmurným a zamyšleným vůdcem, za velitelskou a mocnou písni jeho píšťaly. Strhovala je a pudila dále. Dále, až k bráně — —

Klopýtali cestou a necestou, padali, aby vstali a šli dále. Slyšeli jen krysaře a viděli jen krysaře. A jak kráčeli, otevřela se náhle před nimi propast.

Krysař stál nad propastí, chmurnější, velebnější. Mocně a slavně zněla píšťala.

Nikdo z Hammeln nezastavil se před branou. Nikdo, kromě Seppa Jörgena, zamyšleného nad hladinou řeky. Všichni prošli za zvuků píšťaly s důvěrným úsměvem a rozepíatou náručí: Oh, země sedmihradská! Všichni prošli a mizeli bez hlesu. A chmurný a němý vůdce pískal a pískal. Dav řídl za zvuků písně krysařovy; posléze krysař osaměl nad propastí —

Vzpomněl na „ano“, řečené jarního večera. Vzpomněl Agnes, která ho předešla, ale kterou možno dohoniti. Naklonil se nad propastí.

Bylo ticho, zvláštní ticho. Pišťala padla z krysařových rukou. A jeho pišťala znamenala život.

Zvuky její jako by ještě doznívaly v pádu: zvuky její vedly krysaře, jako vedly dav —

„Ano,“ odpovídal krysař němé propasti. A také on hledal bránu.

Tak odešel krysař a ostatní z Hammeln; není však jisto, došli-li do země sedmihradské.

XXV.

Řeka plyne. Plyne, nerušena osudy.

Rybářský člun se houpá na řece; ale Jörgena nenapadá rozprostříti síť. Sedí na člunu a dumá.

Těžko by pověděl, proč je mu smutno. Nechápe ještě, ale počíná tušit.

Je ticho... ticho.

Je nedělní den, a bylo by třeba zvoniti k požehání. Ale zvon chrámový se neozývá.

Je nedělní den, a měšťané Hammeln, jejich ženy, synové i dcerky měli by se procházeti po březích. Ale hráze jsou pusty.

Je nedělní den, den, kdy se vyfintění hejskové

a rozesmáté frejírky posmívají nejvíce Jörgenovi; dnes však se nikdo nesměje.

A Sepp Jörgen, který tušil, počíná chápat.

Stalo se něco. Vzpomíná na průvod, který šel za krysařem; vzpomíná na bledou krysařovu tvář.

Sepp Jörgen chopil se vesel a zamířil k břehu. Přivázal loď a ubíral se k Hammeln.

Ulice byly pustý. Krámy pustý. Krčmy byly pustý.

Sepp Jörgen šel podloubím. Jindy této doby bylo zde živo: dnes ani člověka.

Krok Jörgenův zní nějak zlověstně na chladných kamenech.

Jörgen stanul u kostela. Žebráci a žebračky nestáli u vchodu; to ho udivilo. Jörgen šel dále. V kostele bylo ticho. Mnohem zlověstněji ozýval se zde rybářův krok. Pokropil se svěřenou vodou, ale jeho oči viděly stále prázdno: prázdno v lavicích, prázdno před oltářem. Pod klenbou chrámovou bylo takové ticho, že Jörgen domníval se slyšeti hovor dvou andělů na oltáři k sobě se choulících. Ozvěna vlastních kroků ho děsila. Kráčel tiše po špičkách a přece hluk kroků rušil zakleté ticho.

Jörgen posléze chápal, stojí tváří v tvář Ukřižovanému. Všichni odešli. Je posledním mužem v Hammeln. Posledním člověkem v Hammeln.

Úžas této myšlenky zhroutil rybáře málem; zachytil se stěží schodiště prázdné kazatelny.

Zvuky píšťaly krysařovy oživly v jeho paměti; zaniknuvší tóny teprve nyní ho podmaňovaly. Kouzlo, kterému podlehlí všichni v Hammelnu, podmanilo rybáře, přeživšího okouzlovatele.

A rybář kráčel po stopách krysaře a těch, kdo šli za ním. Kráčel, domnívaje se slyšeti zvuky píšťaly.

XXVI.

Slyšel vše, co slyšeli lidé z Hammeln: hoře, lítost a naději. Píseň tragického rozpětí a píseň tragičtějšího osudu. Ale takřka už na odchodu z města slyšel něco, čeho neslyšeli odešli.

Otevřeným oknem tichého domku zněl k němu pronikavý nárek dítěte.

Opuštěné nemluvně plakalo.

Sepp Jörgen nebyl posledním člověkem v Hammeln. A Sepp Jörgen, divno to říci, chápal.

Otevřel dveře a vstoupil do pustého příbytku. V kolébce, málo kryto peřinkou, leželo dítě, drobný, baculatý tvor. Převalovalo se bezmocně, třepetajíc nožičkami o stěnu kolébky a bijíc ručkama do prázdna. A jeho nárek zněl jako jasný rozkaz, který nemohl být vyslechnut v prázdném městě, v prázdném domě, prázdné síni.

Sepp Jörgen stál tu bezradně. Co může učiniti pro dítě? Má hlad. Jak ukonejší jeho hlad?

Dítě, zaslechnuvši kroky, rozplakalo se prudčeji. Sepp Jörgen sklonil se nad kolébkou a vzal dítě do své náruče.

Bylo to děvče.

Sepp Jörgen hýčkal dítě. Ale tu si vzpomněl nad hladovým nebožátkem na vše: na pusté ulice v Hammeln, na zmizelou Kätchen a Loru, na zástup, odešlý s krysařem. A znovu zněla jeho nitrem melodie smutná a lítostivá a pak jásavá a vítězná.

Rozhlédl se ještě po opuštěné síni, po neumytém nádobí, po zbytecích chudého oběda. Nic zde nebylo, co by ukonejšilo hlad nemluvněte, marně hledajícího prs matčin.

Neškoleným, neumělým hlasem zapěl Jörgen ukolébavku dětí z Hammeln, píseň o zemi sedmihradské. Pěl a hýčkal dítě.

Ale dítě znovu zaplakalo. Chtělo pít. Nevědělo o jiné touze. Jörgen o ní věděl. Pláč dítěte splýval s echem písně píšely krysařovy, teprve nyní zvucícím. Splývaly v mohutný proud, který strhoval rybáře. Ústrky a běda přeshlého života šly před ním.

Sepp Jörgen vyšel s dítětem na ulici.

Bolest a touha pudily ho na horu Koppel... za ostatními... za krysařem.

Stoupal se svým břemenem rychle. Jako ten, kdo ví, že shodí je záhy.

Neohlédl se po opuštěném Hammeln. Co bylo mu po městě, jež nedalo mu než rány a smích?

Také srdce Jörgenovo snilo kdysi o zemi sedmihradské. Také jeho srdce snilo o jiném životě. A ten zdál se býti na dosah ruky. Všichni našli cestu. A Jörgen?

Poslední muž z Hammeln došel k bráně země sedmihradské.

Propast se otvírala před ním. V její hloubi je cesta. Z ní zněly hlasy, laskavé a svůdné:

„Co chceš, ó rybáři, v Hammeln a v celé své zemi? Tvá touha je marná, tvá láska je marná, marný je tvůj sen!

Co zmůže tvá práce, co zmůže tvé rozpětí, co zmůže tvá smrt? Lovíš v řece; jak je bídná tvá kořist, rybáři!

Země sedmihradská čeká. Jiný život čeká. Nikdo už se nebude tam Jörgenovi smát.

Kätchen ani Lora neutekou od tebe. Oh, rybáři, jak nedočkavě objímají tam nahá ženská ramena!“

Ale stalo se něco zvláštního. Křik dítěte překonal zvuk píšťaly krysařovy. Dítě plakalo ještě. Chtělo pít. Nevědělo nic o zemi sedmihradské.

Pláč dítěte dojal posledního muže z Hammeln; pláč nemluvněte překonal jeho touhu.

Kynul bezmocně rukou na pozdrav někomu, kdo navždy odchází. Rozloučil se s propastí.

Potom odešel hledat ženu, která by dala napít dítěti.

PŘÍHODY
IRONIE A SMUTKY

ŠPICL

(Tragikomická historie ze zašlých Čech.)

I.

V „Záboji“ bylo hlučno. Mimořáduě hlučno.

Nezvyklý ruch proměnil ráz starousedlého hostince, těsného, špinavého, útulného spolkového lokálu. Kouř zahaloval přítomné. V něm zněl chaos hlasů. Sotva že mohutný orgán řečníka dovedl překonávat hluk.

„— — čímž dáme výron vlasteneckému smýšlení, oddanost k muži poctivému, který nesl do temnot žalářů českou svou pýchu, čímž přihlásíme se k praporu červenobílému. Ne násilím, ale zpěvem; ale co říká mythologie o Orfeovi? A což onen, jehož jméno neseme? — —“

Hlučný souhlas zabouřil sálem: přítomní vstávali, připíjeli.

Řečník, zadýchaný, zrudlý v tváři usedl. Byl uspokojen. Jeho návrh, aby uspořádáno bylo zastaveníčko zasloužilému Vavřinci Pavlátovi, který

se právě vrátil z vězení, kam uvržen pro kterýs z paragrafů, nejvíce tehdy braný nadarmo, byl přijat. Byl jednomyslně přijat. Nyní běželo o podrobnosti. Probírala se praktická stránka návrhu; doba, místo, program? V starousedlé, začazené místnosti zněl ohlušující hluk a jásot.

II.

V pozdních hodinách nočních odcházelo několik členů „Záboje“. Ještě stisknutí ruky, ještě pozdrav vlasteneckému navrhovateli. Chladný noční vzduch ovál vycházející. Dýchali volněji.

Šli nejprve mlčky. Jejich mozky pracovaly nehlučně, nepozorovaně.

Nejprve — bylo to už na mostě — promluvil Kmoch, rozhlédnuv se opatrně.

„Co soudíte o tom?“

„O tom dostaveníčku?“

Žádná odpověď; nikomu nechtělo se s barvou ven.

„Abych tak řekl, nevím, co si mám o tom myslet,“ zkoumal mluvčí terén. Zadíval se na své soudruhy. Z jejich fysiognomií vycítil souhlas.

„Abych tak řekl,“ pokračoval Kmoch, silný předpokládaným souhlasem, „nikomu nelze věřit. Co chvíli slyšet neuvěřitelné historky. Nedávno udal syn otce. Syn otce. Možno někomu věřit?“

Ostatní mlčeli. Myšlenkový pochod Kmochův byl jim jen zčásti jasný.

„Vláda má mnoho lidí, kteří jí slouží. Mluví jako rebelanti, jsou hrr! hrr! A zatím —“ Kmoch odmlčel se významně.

„Nic neříkám. Víím, že se to nemůže týkat Svobody, ale můžete dnes někomu věřit? Mluví se, mluví. A když ostatní jsou rozčilení, mluví také a je zle. Agenti provokatéři říkají takovým lidem. Ale ještě kratčeji se řekne špicl. Chraň mne Bůh, abych něco podobného myslil o Svobodovi. Ale můžete někomu věřit? Co se stane, půjdeme-li tam zítra? Nikdo neví. Ale,“ Kmoch mluvil mužným, rozhodným hlasem, „řekli jsme a půjdeme.“

Zde stanul. Byl u domu, kde bydlil. Ještě stisknutí rukou, ještě pozdrav. Klíč zarachotil v zámku starého domu a Kmoch zmizel ve vratech.

III.

Zbývající členové „Záboje“ pokračovali v cestě. Nemluvili. Jejich mozky pracovaly.

Po chvíli ohlédl se opatrně Josef Mareček, starý člen „Záboje“.

Ulice byla opuštěna.

„Co soudíte o tom?“

„O Kmochovi?“

„O Kmochovi. A o tom o všem.“

Trapné mlčení nastalo.

Mareček znovu se opatrně ohlédl.

„Co dělá zloděj, když ho chytají? Volá: chyťte zloděje!“

Mlčení druhů se zdálo Marečkovi souhlasem. Pokračoval.

„A co dělá špicl, aby podezření nepadlo na něho? Označí jiného za špicla. Pozornost se odvrátí od něho a o to mu běží.“

Mareček si odkašlal. Po pause pokračoval.

„Ne, že bych Kmocha podezřival. Ale může se někomu věřit? My už se nedáme napálit tak snadno. Víím, co si mám o tom myslit.“

A co říkal na konec: Musíme prý přijít! Špicl — my jsme nepřipadli na tu myšlenku. On sám nám ji vnukl. Ale co se mne týče, učiním svou povinnost.“

Opatrně se ohlédl. Byl u cíle své cesty. Rozloučil se rychle se společníky a zazvonil prudce na domovníka. Zdál se míti naspěch, ku podivu naspěch.

IV.

Zbývající členové „Záboje“ mlčky pokračovali v chůzi.

Po chvíli, opatrně se obrátiv, promluvil Jiří Malý.

„Co myslíte o tomhle?“

Šelepa a Šťastný pokrčili rameny.

Malý pokračoval tlumeným hlasem:

„Není o tom pochyby, že jsou špiclové. Ale to jsou ti praví, kteří hledí vzbuditi všeobecnou nedůvěru. Není vládě po chuti, jsou-li tu muži čestní a zasloužilí. Co udělá? Pošpiní je svými zřízenci. Je to dobrý kalkul; když všichni budou pošpiněni, když všichni pozbudou vážnosti a důvěry, kdo ujme se pak ještě věci ubohého národa?“

A nakloniv se k druhům blíže, šeptal:

„Když jsme chodili do školy, učili jsme se ‚Cui prodest?‘ To znamená: Kdo má prospěch z toho? A kdo má z tohohle prospěch? Ano, špiclové jsou, ale mnohdy ne tam, kde se hledají. Ostatně, zde bydlím. Na shledanou! Učiním svou povinnost!“

A s bratrským stisknutím ruky odcházel Jiří Malý.

V.

Šelepa a Šťastný, poněkud zmateni, vlekli se ulicemi.

„Uvážím-li vše,“ pravil Šelepa. „není opravdu nikomu co věřit. Časy jsou zlé. Můžeme býti dobrými vlastenci, ale má z toho někdo něco, zavrou-li nás? Prospějeme tím vlasti? Zdá se mi, že lépe pro vlast pracovati než sedět pro ni v kriminále. Nelze nikomu věřit.“

Šťastný se zde odloučil. Jeho byt byl zde.

Stiskli si upřímně ruce a Šelepa šel sám a sám.

Když zašel za roh, ohlédl se. Bylo ticho po ulicích; pozdní noční hodina. A Šelepa šeptal:

„Mlčel. Je to špatné svědomí? Nemám rád lidí, kteří příliš mlčí. Poslouchají tím více. Není co věřit nikomu. Zůstanu doma.“

VI.

Tak se stalo, že příštího dne na smluvené místo — bylo to náměstí Radeckého — přišel navrhovatel sám. Chodil, čekal; marně. Jen z okna kavárny v prvním poschodí vykukovala chvílemi opatrně čísi hlava. Byl to Kmoch. Stalo se, že skutečně té chvíle na náměstí stál policajt. Kmoch uviděl jej a Vlastimila Svobodu. Výraz vítězoslávy objevil se na jeho tváři a Kmoch zamručel:

„Co jsem říkal? Špicl!“

ČERVENOBÍLÁ KARKULKA

Karkulka byla sama doma.

Hodiny tikaly a mouchy bzučely; venku na hnojišti kokrhal kohout, a slepice kdákaly v houští. Karkulka se dívala oknem. Les byl tak blízko, že bylo lze vidět každou větvičku borovice. Byly dny, kdy zdál se háj ještě bližším, takže až skoro jeho stín padal na chatu. A v zahrádce byla jabloň, na jejíž plody chodily ryšavé veverky.

Zahledělo-li se děvčátko do modra, vzpomnělo si na vlka. Babička varovala ji odcházejíc důtklivě před ním. Nesmí se mu otvírat, třeba se sebe mírněji tvářil a skrýval ostré své zuby. Jakmile se dveře otevrou, přijde vlk a chrup a chrup!

A skutečně, kukačka ještě neodkukala osmou a přišel vlk. Stál přede dveřmi a jeho oči blýskaly. Netvářil se docela nic mírně.

„Otevři,“ pravil.

Karkulka jako by nic.

„Otevři,“ opakoval vlk. „Jsi Karkulka a já vlk. Vlk je k tomu, aby snědl Karkulku, a Karkulka je k tomu, aby byla snědena vlkem. Nemá smyslu,

abys zavírala dveře. Dříve či později na tebe dojde. Čekám!“

Krev chladla Karkulce v žilách; ale pak se maličká rozhorlila. Přidržujíc bezděčným pohybem dveře dobře zavřené spustila:

„Neotevru ti, zlý vlku. Není pravda, že je vlk k tomu, aby snědl Karkulku, a Karkulka k tomu, aby byla snědena vlkem. Máš v lese dosti jiného žrádla. Odejdi ode dveří. Až přijde babička, bude tě bít svou berlí.“

„Chachacha, tvá babička. Je stará a vetchá, sotva že na nohou stojí. Pozvedne-li berlí, padne. Ona že by mne udeřila? K smíchu, Karkulko. Čekám na tebe a sežeru tě.“

„Oho!“ vzkřikla dívčice. „Nedám se ti, vlku!“

Oči Karkulce zablýskaly posměšně, chopila pohrabáč a hrozila jím vetřelci. Jeanne d'Arc, jejíž obraz, stará rytina, visel na stěně, kynula dívence na pozdrav a mohli jste slyšet, kterak šepce maličké: „Hohoho! Nedej se vlku!“

Vlk neodpověděl než nevrným zabručením. Ulehł u dveří jako pes a čekal.

Karkulka stála tu, bojovná a rozohněná, pohrabáč v rukou. Hodiny tikaly a mouchy bzučely. Její oči ztratily svůj plamének a pohrabáč v rukou počal jí býti obtížným. Nebýti staré rytiny, Jeanne d'Arc představující, pohodila by dívenka nepo-

chybně svou zbraň. Ale panna tam kynula stále ještě na pozdrav a šeptala maličké „Hohoho!“.

Kukačka zakukala devátou. Cosi venku mrzutě zavrčelo. Byl to vlk.

„Otevři,“ mumlal. „Nemá to smyslu. Vysvětlím ti jasně a logicky, že to smyslu nemá. Nás vlků v lese je velmi mnoho. Nepřijdu-li já, přijde jiný. Ubráníš-li se mně, smečce se neubráníš. Uvidíš, že smečce těžko se brániti. Co se mne týče, zaručuji ti dobré zacházení. Jsme vlastně už dlouho sousedy a rozumíme si celkem. Otevřeš-li, budeš litovati, že jsi dávno už neotevřela.“

„Neotevru,“ odpovídala Karkulka. „Ale radím ti, ays odešel. Nehneš-li se ode dveří, přijde jistě strýček Vančura s velkou palicí a zabije tě. Strýček Vančura i na medvěda si troufá.“

„Chachacha,“ zasmál se vlk. „Tvého strýce ani nenapadne, přijít sem. Má jiné starosti. Sedí u Rozmaríny a pije vodu. Až ji dopije, dopraví se přes řeku, daleko přes řeku. Má tam cosi s kmotrem Pelikánem. A dejme tomu, že by sem šel. Neříkal jsem ti, že v lese čeká smečka mých bratří? Běda strýci Vančurovi i s jeho velkou palicí! Mí bratři jsou velmi stateční, mají-li hlad; a ježto je jich mnoho, mají hlad neustále. Sežeru tě, Karkulko. Ale sežeru tě s pietou. Máš asi maso velmi křehké; sliny se mi na jazyku sbíhají. Jak řečeno, zaručuji ti dobré zacházení.“

„Neotevru,“ odsekla Karkulka. Nebylo jí veselo. Ale nutila se, aby její hlas zněl co nejstatečněji. Už k vůli staré rytině, jež volala stále: Hohoho!

Bila desátá. Vlk mlčel. Karkulka zesmutněla; bylo by daleko příjemnější, kdyby vlk promluvil. Jeho mlčení mělo v sobě něco mnohem zlověstnějšího nežli řeč. Ostatně, tak napadalo Karkulku, podivný nápad od vlka stále tak hrozit! Skoro se zdá, že nemyslí vážně své hrozby. A pak trvá to už poněkud dlouho.

V osm hodin byla Karkulka nadšená; v devět hodin byla statečná. Po desáté pocítovala únavu.

Slunce stoupalo stále výše. Mnoho nechybělo k poledni. Karkulce bylo smutno: je třeba ukončit nějak tu věc. Vlk je ovšem vlk; ale čím více mluví, tím méně provede. Co se babičky týče, není nutno bráti doslova vše, co povídá. Dávno už to s ní není v pořádku. Má zbytečné strachy z vlka. Vlk se stal její utkvělou myšlenkou. Všechny babičky bojí se, že vnučky sežere vlk, Karkulka se vlka nebojí. Ostatně, právě nyní kukačka dvanáctkrát zakukala.

„Vlku,“ pravila Karkulka poněkud nejistě a pouštějíc pohrabáč z ruky příliš unavené.

Vlk neodpovídal. A Karkulka se ostýchala pohlédnouti na starou rytinu.

„Vlku,“ zašvitořilo děvčátko. „Pohovořme si přece.“ (Ta stará rytina tváří se tak nespokojeně;

byl už dávno čas zanésti ji na půdu!) „Otevřu ti
dvěře, slíbíš-li mi, že mi neublížíš.“

„Slibuji,“ pravil vlk a vycenil radostně špičaté
zuby.

Karkulka otevřela dvěře.

A přišel vlk — — — — —

ŽIVOT HERODESŮV, JEHO VELIKÁ MYŠLENKA, UTRPENÍ A OSLAVA

I.

Na naší smolické radnici byly odedávna staré a památné nápisy.

Především bylo možno s náměstí čísti, ba též slabikovati zlatý nápis nad portálem, naplňující hrdostí prsa všech občanů smolických. Pravím-li „též slabikovati“, vím, co říkám: už drobní žáci a žáčky první třídy byli voděni před radnici, aby na veliké věci po první zkoušeli svůj um a naučili se být dobrými smolickými občany. Nápis zněl:

„Město naše Smolice
krásné ze všech nejvíce.“

Bylo zvykem ptáti se při rodinných besedách: „Jak prospívá váš synáček?“ A hrdá odpověď zněla: „Četl už nápis na radnici!“ První znalost! Kolik tu vzpomínek! Kolik tu snů!

Nápis, viditelný s náměstí, nebyl jediný. Po tma-

vých schodech se stoupalo do starobylé zasedací síně. Po straně visela galerie purkmistrů smolických, se zlatými řetězy, škrobenými límci, upiatým vzezřením lidí, již se octli v situaci poněkud nepohodlné. Ale právě nad stolkem purkmistrovským, nad starým presidiem, jak se říkalo, byla hlavní památka, obraz císaře Karla IV., pod nímž — rovněž zlatými písmenami, třeba trochu vybledlými — skvěl se nápis:

„Ať žije císař Karel Čtvrtý.
Čech každý na něho je hrdý.“

Vedle něho byl obraz dámy, patrně císařovny. Také pod ním byl nápis Ale jeho obsah, málo galantní, nevztahoval se k obrazu. Zněl vítěznou fanfárou sebevědomí:

„Město naše roste v pýše.
nejkrásnější z české říše.“

Z obsahu veršů usoudili znalci, že nápis pochází ze čtrnáctého století, přesně řečeno, z posledních let panování Karla IV. Smolice, jak známo, staly se městem za Karla IV. Co přirozenějšího, než portret slavného povyšitele Smolic v zasedací síni radnice? Bylo to ostatně dílo neznámého mistra, cenné a originální. Staletí šla přes ně, dodala mu

kouzla staroby, nezbavila ho však výraznosti. V zadumání stávali Smoličtí před portretem a opakovali si: „Jako živý! Jako živý!“

Nápisy smolické se staly chloubou Smolic, dokladem starobylého původu a dávné kultury. Sousední města záviděla Smolicím. Nejvíce Sauerbrunn. K prosté závisti a k vzdoru sousedních měst přistupovala národní zášť. Sauerbrunn pouze s nejtrapnějšími pocity vzpomínal, že tamější slavný rodák, veliký August Wolfhardt, přeložil prvé ze slavných dvojverší, okouzlen jeho prostým půvabem. Zasvěcenci citovali dokonce překlad Wolfhardtův, dostihující téměř půvabu originálu:

„Smolitz, unsre Vaterstadt,
ist ja schön im höchsten Grad!“

Pouze fanaticové nápisu vytýkali, že slavný básník sauerbrunnský setřel určitou nuanci: kdežto český text neponechával pochybností o jedinečnosti Smolic, připouštěl německý překlad možnost většího počtu tak krásných měst. Kdežto tedy překlad nápisu fanaticům sauerbrunnským byl prvním článkem řetězu důkazů, jimiž přibíjeli Wolfhardtovu národní vlašnost, chauvinismus Smolických dovozoval z toho, že se ani nejušlechtilejší ze Sauerbrunnských nedovedl zcela zhostiti fanatismu svých rodáků.

Ať je tomu jakkoli, Smolice měly svou slávu. Rodáci smoličtí chodili pyšně světem. „Jsem rodák smolický,“ znělo bezmála jako „civis romanus sum.“ Nápisy hlásaly slávu jejich rodiště. A na každý dům a na každou hlavu padal odlesk této slávy.

II.

Z náměstí jde úzká starobylá ulička ke kostelu. Naproti kostelu měl své sídlo Řehoř Zázvora, obuvník. Vyráběl boty. Bylo by ukvapeno říci, že k spokojenosti všech smolických občanů a občanek. Jsou vždycky nohy, které tlačí střevíc. Ale celkem mohl býti zván Řehoř Zázvora plným právem *tichým pracovníkem*.

Do jisté doby.

Byli někteří, kteří už tehdy byli znepokojováni něčím podivným v pohledu mistrově. Kaplan Šimerka pravil kdysi, že v něm tuší něco herostratovského. Ale výrok Šimerkův nedošel povšimnutí. Kaplan Šimerka neviděl v nikom nic kloudného.

Přihodilo se kteréhosi dne, že se v krámku Řehoře Zázvory stavěli hosté odkudsi zdaleka. Byli to učení pánové. Prvý byl počestný jazykozpytec, proslulý ve svém oboru. Druhý byl historik velmi zvučného jména. A oba cosi nutkalo, uchýlit se do Zázvorova působiště.

Oba vědci se znali. Dali se do hovoru, zatím co mistr Zázvora znalecky měřil.

„Co říkáte nápisům na radnici?“ ptal se historik s úsměvem.

Jazykozpytec pokrčil rameny.

„Čtrnácté století! Karel IV.! Kdo tomu věří, nemá ponětí o staré češtině!“

Se rtů historikových nezmizel jemný úsměv.

„Vysvětlete mi pouze jedno: jak mohou být nápisy z věku čtrnáctého, když radnice je z osmnáctého století?“

To bylo vše.

Učení pánové vyřídili svou záležitost a odešli. Ale Řehoř Zázvora měl dobré uši: ani slovo neušlo mu z jejich rozhovoru. A toho večera, když se sešla smolická honorace „u zlatého beránka“, povstal a pravil:

„Kdo věří, že nápisy na radnici jsou ze čtrnáctého století, nemá ponětí o staré češtině.“

Slova Zázvorova, přišedší jako hrom z čista jasna, vzbudila úžas a pohoršení. Ale mírnější předpokládali, že mistr pouze přebíral. Snažili se vše obrátiti v žert. Ale mistr Zázvora znemožnil tento výklad. Mělt ještě pumu v záloze.

„Vysvětlete mi pouze jedno,“ vzkřikl, udeřiv pěstí do stolu, až se sklenice otřásaly. „Jak mohou být nápisy ze století čtrnáctého, když radnice je z osmnáctého století?“

Katastrofa byla dovršena. Otázka Zázvorova připadala bodrým sousedům tím perfidnější, že na ni nedovedli odpovědět. Každý z nich věděl, že radnice je ze století osmnáctého. Ale dosud nikdy ne napadlo Smolické s toho hlediska zkoumat pravost nápisů. Bylo zřejmo, že útok mistra Zázvory je nebezpečnější všech dosavadních (bylyť už takové útoky zaznamenány v análech Smolic).

Pro prvý okamžik nápisy zvítězily. Několik svalnatých občanů uchopilo se hříšníka, a náš mistr Zázvora ocitl se venku na dlažbě mnohem dříve, než by byl předpokládal.

Po jeho ne zcela dobrovolném odchodu nastalo „u zlatého beránka“ trapné ticho.

Obecní starší Macháček přerušil je posléze. Odplivl si demonstrativně a vysykl téměř slovo „Herodes“.

Výrok Macháčkův se ujal: Řehoř Zázvora stal se Smoličanům Herodesem.

III.

Nyní však poznali Smolice svého Herodesa.

Mistr Zázvora nebyl muž, který by se dal umlčeti vyhazovem. Byl mnohem tužší nežli kůže jeho bot. Miloval nade všechno diskusi.

Na příští neděli svolal veřejnou schůzi „u Ko-

níčků“. A na všech vhodných i nevhodných místech skvěl se hrdý plakát.

Veřejná schůze lidu.

A pod tím téma:

„Nápis na smolické radnici jakožto hrubý padělek.“

„Dokáže Řehoř Zázvora,“ znělo hrdé pokračování.

V tomto stadiu zaznamenala věc Herodesova cenný úspěch. Kterémusi z učňů jeho se podařilo přilepit plakát zázvorovský na rozložitá záda obecního staršího Macháčka, který s ním chodil pod podloubím, nic zlého netuše. Teprve když z toho vzešlo veřejné pohoršení, všiml si nebohý okrasy svých zad. Bodrý, tělnatý Macháček rozčilil se tak, že ho ranila mrtvice.

Nyní nebylo už pochyb o herodesovství Herodesově. Smrt Macháčkova přičtena na jeho vrub. A na jeho pohřbu, konaném téhož dne, kdy schůze Herodesova, nesený nádherné věnce s nápisy, jež nepřipouštěly pochybností.

„Spi klidně, oběti podlosti!“

Jiný nápis zněl mnohem vyhrůžněji:

*„Spícímu mír, pomsta vrahu!
Nestavím se, když jsem v tahu.“*

Zatím, co smutný průvod provázel tělo Macháčkovo na poslední jeho cestě, konala se schůze „u Koníčků“. Majitel tohoto hostince náležel k místní oposici. Mistr Zázvora stal se její hlavou. Schůze byla hojně navštívena. Důvody Zázvorovy přesvědčovaly tím spíše, že je opakoval několikrát. Posléze nebylo už nikoho, kdo by byl v pochybnostech. Když v pozdní hodině noční bodří příslušníci místní oposice valili se od Koníčků, bylo slyšet mnoho otázek:

„Vysvětlete mi pouze, jak je možno — —!“

Ale tázaní nebyli už schopni cokoli vysvětlit. Měli dost.

Na tichém hřbitově smolickém trávil zatím první svou noc obecní starší Macháček, první oběť nápisové války.

IV.

Boj byl krutý.

Smolofilové (tak se nazývali ti, kdož věřili v pravost nápisů, kdežto stoupenci Herodesovi zvaní smolofoby) vzechopili se k odpovědi. Mluvčím jejich byl Jan Vachátka, profesor na pensii. Vachátka měl ve Smolicích dobré jméno. Jeho popularita vzala počátek v zdařilém překladu prvního z nápisů do latiny:

„Smolice est oppidum
optimum, pulcherrimum“

Ježto Wolfhardt přeložil tento nápis do němčiny a Vachátko do latiny, nazýván Vachátko „slavným soupeřem proslulého Wolfhardta“. Město Smolice zvolilo ho čestným členem.

Vývody Vachátkovy zněly asi takto:

Kritika Herodesova dovozuje, že čeština nápisů neodpovídá době, v které podle domnění nápisů vznikly. Usuzuje tudíž, že je původu novějšího. Neuvědomělý kritik přehlédl závažnou věc: je jisto, že Smolice vždy a všade spěly před svou dobou. Ne o léto, desítiletí, nýbrž o staletí. Z toho výzkumu plyne, že v čtrnáctém věku psalo se v Smolicích asi tak, jako v ostatních Čechách po čtyřech, pěti staletích. Reforma Husova byla — podle výsledků historického badání — převzata ze Smolic. Tím se také vysvětlují slova a výrazy, v staré češtině nezvyklé či aspoň méně zvyklé. Tím také padá prvá námitka odpůrců nápisů.

Mnohem směšnější je ještě námitka druhá. Z toho, že radnice vyhořela v osmnáctém století a nyní vznikla v druhé jeho polovici, usuzováno, že nápis — nemohou býti pravé. Jak frivolní to lehkomyšlnost! Je naopak zřejmo, že pravé jsou — a odvolávám se zde na dobrozdání autority pana Václava Toufara a jeho chystanou monografii „Po-

žár smolické radnice“. V této monografii podá pan Václav Toufar nezvratné důkazy, že příslušné partie zasedací síně zachovány z piety z radnice vyhořelé, stejně jako cenný portál. Portret císaře Karla IV. a císařovny vynesen pak z plamenů sladovnickým Josefem Krupičkou, jehož odvážný čin zvěčněn současnou litografií „Josef Krupička portret císaře z plamenů nese“. Pravděpodobným tvůrcem této litografie je současník Josef Štefanydes.

Tuto monografii, v níž bude reprodukována zmíněná litografie a vlastnoručně psané vypravování statečného zachránce (z městských archivů *), vydá Václav Toufar v době nejbližší.

Posléze poukázal Vachátko na kritikou pomíjenou okolnost: na poetickou hodnotu nápisu, kterou uznal sám muž pověsti světové, velmistr poesie, sauerbrunnský rodák August Wolfhardt. On, Sauerbrunčan, neváhal přeložit do němčiny památku staré poesie rodáků smolických, naši hrdost a chloubu. A rodák smolický neváhá kalem potřísni nejposvátnější, co mají Smolice. A ničeho se neleká na své bohopusté cestě. Viděli jsme toho doklad oné osudné neděle, kdy jsme prokazovali poslední čest muži, jenž byl z nejčestnějších občanů Smolic. Ta ruka, která zasadila muži, zdravím kypícímu, ránu smrtelnou, vzchopila se osudného večera, aby smetla v pustých orgiích vše, co u nás

---

*) Spolu s biografií a oceněním Josefa Štefanydesa.

je krásného a ušlechtilého. Celé Smolice soustředí se v jediném výkřiku: pryč s Herodesem!

V.

Odpověď Vachátkova se neminula účinkem. Veřejné mínění smolické, otřesené znatelně vývody Zázvorovými, uklidnilo se poněkud. Ba večer — aniž kdo mohl vysvětliti vznik — došlo k velikým demonstracím ve Smolicích. Veliký průvod táhl po ulicích města, zpívaje vlastenecké písně a proklínaje Herodesa. V popředí nesen jakýsi oběšený panák, pod nímž napsáno slovo „Herodes“. Panák vzbudil jásot a byl uvítán výbuchy veselosti. V průvodu nešli pouze mladí, také vše, co stálo za věcí smolofilů, účastnilo se průvodu. V jeho čele, právě před panákem, kráčel staříčkový Vachátko, veda dámu v smutku, nebohou vdovu po zesnulém obecním starším Macháčkovi.

Průvod prošel také ulicí u kostela. Vytloukl okna Herodesova, v jeho krámě způsobil značné škody. Sám Herodes udeřen kamenem a odnesen v bezvědomí. Také hospoda „u Koníčků“ měla zlý den: rozzuřený lid vnikl do jejích místností a zpusťtošil ji nemilosrdně. Nikdo se neopovažoval postavit se na odpor zuřivým masám. Staříčkový Vachátko, zpozdiv se pro svůj pokročilý věk, přišel právě jen včas, aby nad obrazem zpusťtošení pronesl ně-

kolik šlechetných slov o tom, že spravedlivá věc smolofilů nechce násilí a zachová vždy a všude svůj čistý štít. Slova Vachátkova přijala s nadšením, ale nezměnila na věci ničeho.

Onoho dne vábivá nálada smolofobů poklesla: ukázalo se, jak jejich věc stojí a padá se statečným mistrem Zázvorou. Jakmile však se Herodes ze svých mdlob vzpamatoval, shromáždil hlouček svých věrných a všecek ještě bledý pronesl k nim pyšně:

„Krev mučnická zúrodňuje zem!“

Krev mučnická zúrodňuje zem. To bylo slovo, které vzkřísilo umírající věc smolofiob. Co budilo před chvílí děs, vzbuzovalo nyní hrdost. Lid venku hlučící nelekal už, nýbrž dráždil. Prsa smolofobů dmula se hrdě. Nepovolí. Krev mučnická zúrodňuje zem!

Pouze majitel hospody „u Koníčků“ nedovedl se přizpůsobiti této náladě. Hleděl posud na spousty způsobené a přecházel sálem nadávaje a klna: „Zatracený dobytek!“

VI.

Odpověď Herodesova zchladila radostnou náladu smolofilů.

Především poukázal na to, že boj není nijak malicherný. Nápis vychovaly celé generace v po-

jímání falešně romantickém. Činily z rodáků smolických zarputilé a hrdopyšné chauviny. Smolice, nejkrásnější v celém světě! Není to hříšné sebezpečňování? Jsou-li Smolice krásné, je pochybno. Kdyby byly, nebylo by vkusné s takovou přepjatostí věc vykřikovati do světa. Nápisy znamenají možnou kulturní katastrofu; on, Zázvora, bude jí čeliti podle svých sil.

Uvedl dále, jaké nebezpečí vězí v třetím nápisu. Nápis mluví o české říši a pohybuje se tudíž na půdě utopické. Dnešek počítá s poměry reálnými. Právní kontinuita české říše byla přerušena. Každý c. k. úřad podá pro to patřičné vysvětlení a doklad.

Ale také jinak vychovávají nápisy zvráceně: vrchovatý nevkus prohlašuje se za něco estetického. Jaký je to, dejme tomu, rým: hrdý — čtvrtý? Jak malounký obsah a rozhled, když třetí nápis zase jen parafrasuje ubohou plochost nápisu prvního. Veliký Sauerbruňan Wolfhardt prý přeložil první nápis; kdo byl Wolfhardt?

Byl to dvořan bez smyslu pro požadavky pokroku. Je to titan ve fraku. Mluví-li co proti němu, je to fakt, že se dal zlákat nevkusem nápisovým. Jaký je to veliký duch, který dá se tak snadno mystifikovati? Ostatně možno uvést spis Augustina Perkela, který dokazuje, že v době, kdy Wolfhardt překládal sporný nápis, byl duševně úplně sešlý. Augustin Perkel je lékař a mluví od-

borně o otázce. Nesčetné návštěvy z celého světa měly tak zhoubný vliv na Wolfhardta, že úplně zblbl, opakuje pouze „Kinderchen, das ist ja schön!“ Tak, jako prohlašoval za krásné cokoliv, co mu bylo předloženo jeho návštěvníky, nasedl na lep tomu Smoličanu, který mu předvedl domněle staré nápisy. Není nutno bráti vážně kritiku senilního Wolfhardta.

Herodes může poukázati na hotové spiknutí nápisové. Když odbyl senilní autoritu Wolfhardtovu, citovanou neméně senilním Vachátkou, přechází k důležitému a rozhodnému bodu. Pan Václav Toufar nebude také příliš pospíchatí s publikací svého díla. Z vážného důvodu. Jeho Josef Krupička je nevkusnou legendou pro smolické děti*). Zato je něco jiného pravdou: portret, pod nímž druhý nápis svým nevkusem provokuje, je, jak mistr Řehoř Zázvora zjistil, opravdu portret císaře Karla. Ale nešťastnou náhodou ne Karla IV., nýbrž VI. Je to kopie obrazu, nacházejícího se v Hostouchově, kde je identita císaře Karla VI. úplně prokázána. Obraz pochází z osmnáctého století. To mluví samo.

Nejapné výklady Vachátkovy o češtině nápisu může přejíti mlčením. Nechce zneuctívati jeho šediny; obstará to „čestný občan“ sám. Každé slovo

---

*) Josef Štefanydes ovšem v naznačené době existoval; byl to však počestný řezník, který neměl o litografii ani pouětí.

je příliš mírné, má-li charakterisovati způsob Vachátkovy polemiky.

VII.

Odpověď Vachátkova způsobila paniku v řadách smolofilů. Vystoupil sice Vachátka ještě jednou; poukázal, že Wolfhardt je veliký muž, jemuž Zázvora není hoden boty dělati. Že nápisy jsou krásné a že důkazy, které přinášel Zázvora o identitě osoby portretu s Karlem VI., hraničí s nestydatostí. Že Josef Krupička existuje a že spis Václava Toufara, chystaný pro dobu nejbližší, přinese neklamné důkazy. Že Josef Štefanydes je známý umělec samostatné invence. Že Herodes se vyhnul pravé podstatě sporu, odbíhaje jinam. Že způsob, kterým mluvil o největším muži Sauerbrunnu, připomíná spílání zuřivců sauerbrunnských, kteří nemohou velikému mrtvému prominout jeho spravedlnost. Posléze si dovolil všetečnou otázku: kdo bude dělat boty, zatím co Herodes bude kydat hanu na své rodné město? Víme, jak Herodes vychovává své učeníky. Ani jeden z nich nedovede udělat dobré boty, zato však běhají po městě, křičí na veřejných schůzích, zneuctívají záda počestných obecních starších. Jak to dopadne s botami příští generace? On, stařec nad hrobem, bojí se odpo-

vědít na tuto otázku. Ševče, zůstaň u svého kopyta! Vychovávej, uč!

Ale odpověď Vachátkova byla čtena pouze v kruzích opravdových smolofilů. Veřejnost smolická přešla přes ni k dennímu pořádku. Aféra napsíů přestala zajímat. Ostatně slíbený spis Václava Toufara stále nevycházal. Zjistilo se zatím pouze, že Josef Štefanydes nebyl ani malíř ani řezník, nýbrž pověstný zloděj, který by byl skončil na šibenici, kdyby se nebyl stal docentem naší university.

VIII.

Herodes chodil se vztyčenou hlavou. Nejbližší doba přinesla mu nový úspěch.

Mezi Smolicemi a Sauerbrunnem byl komplex sporů. Sauerbrunn vyhrazoval si právo vésti přes pozemek Smolických silnici, nutnou pro spojení Sauerbrunnu. Smolice toto právo popíraly, reklamující naproti tomu služebnostní právo, odváděti kanálem vodu z pozemků Sauerbrunnských, nutnou k zavodnění městských pozemků.

Otázka silnice byla pro Sauerbrunn aktuální. Každé zdržení poškozovalo ho těžce.

Tehdy se podařilo ve skvělé řeči Herodesovi dokázat, že není vhodné a spravedlivě činiti junctionem mezi spornými body. Za právo není čestno dávat kompenzace. Je to kupčení nedůstojné po-

čestných mužů. Právě zarytost, s kterou junctim žádáme, dráždí Sauerbrunnské k odporu. Zkoumejme požadavek sauerbrunnský sám o sobě. Vyhovme jejich hospodářské potřebě a uvidíme, že také odpor Sauerbrunnských ochabne. Dlouholetý spor bude urovnán k spokojenosti obou stran.

Stalo se. Upuštěno od junctim. Sauerbrunn měl nyní svou silnici, a Smolice měly svůj spor. Zdálo by se, že takový výsledek mohl poněkud zkompromitovati politiku mistra Zázvory. Ale bylo tomu právě naopak. Nic neučiní ve Smolicích tak sympatickým jako neúspěchy. Naši dědové říkali: prohloupili jsme. Naši otcové opakovali: prohloupili jsme.

Nyní to říkáme my.

Osud Smolických je prohloupiti; kdo neprohloupí, není z dobré krve smolické. Prohlupujeme více nežli otcové a dědové a synům a vnukům zanecháme svůj odkaz zvětšený.

IX.

Přes to Herodes byl ještě dalek úplného vítězství. Aféra kanálu přestala zajímati.

Smolofilové nepoddali se tak snadno.

Teprve přispění theofobů naklonilo vážky na prospěch Herodesův.

Je nutno promluvíti o theofobech smolických.

Prvý článek jejich programu zněl: potírat Boha. Odtud jejich jméno.

Postavení Herodesovo vůči theofobům bylo poněkud nejasné. Vytýkány mu různé výroky s hlediska theofobů kacířské. A také theofobové nemilují kacířů.

Herodes se rozhodl.

Dostavil se do schůze theofobů a pravil:

„Věřím v Boha. Vy nevěříte. Ale jinak jsem váš muž.

Modlím se denně Otčenáš. Vy ho potíráte. Ale jinak jsem váš muž.

Mám náboženský cit. Vy ho potíráte. Ale jinak smýšlím jako vy.

Navazuji na České bratry a vy na Voltaira. Jinak se úplně shodujeme.

Theofobové, vytýká se mi, že bydlím proti kostelu. Theofobové, nebudu tam bydlet. Právě před hodinou dal jsem výpověď.

Theofobové, podejte mi ruku!“

Theofoby strhl Herodesův lapidární proslov. Uznali, že Herodes je jejich muž a podali mu ruku. Je ostatně jasno z obsahu řeči, že léta nemíjela Herodesa marně. Z obuvníka se stal obuvník učený, jeho boty staly se učenými botami. Tak učenými, že jim to ani nešlo k duhu; zvláště pak ne jejich nositelům.

Herodes mluvil nyní o filosofii, historii, socio-

logii, politice, estetice, abstinentismu, monogamismu, mluvil prostě o všem. — Říkal tomu, čelit diletantismu.

X.

Léta přecházela. Míjely desítky let. Bylo už málo lidí, kteří pamatovali počátky Herodesovy. Bylo zřejmo, že blíží se jubileum.

Trvá-li něco ve Smolicích určitý čas, počne se to oslavovati. Znamená to souhlas? Bůh chraň. Ale sláva je ve Smolicích něco, co se získává vydržením. Říkejte ve Smolicích třicet let, že černé je bílé, a stanete se slavným jubilárem. Říkejte, že bílé je černé: oslaví vás též. Běží spíše o oslavování vůbec než o to, koho a co oslavovati.

Kdysi — po řadě let, ztrávených v nepřátelství — sešli se smolofobové i smolofilové, theofobové i theofilové.

Usneseno oslaviti Herodesa.

Aby strana smolofilů a theofilů nezahladila svého přesvědčení, umluveno, že její mluvčí oslaví Herodesa jako obuvníka, ponechávající stranou choulostivé otázky, v kterých se bohužel neshodují s oslavencem. Způsobem vhodným bude vzpomenuť ostatní jeho činnosti od smolofobů a theofobů. Běží o to, aby slavnost měla průběh vskutku důstojný.

Dohoda naplnila strany uspokojením. Smolice si oddechly: opět oslava. Oslava Herodesova. Proč ne oslava Herodesova?

Lidé, kteří celý život nadávali Herodesovi, shledávali na něm nyní úsilně sympatické rysy.

Každá sláva má ve Smolicích svůj očištec.

Herodes očištcem prošel.

Hledán také kromě zdejších za slavnostního řečníka odborník, který promluví o záležitosti sauerbrunnské, o humánním vystoupení Herodesově, o jeho výsledku, který možno opravdu nazvatí nemalým úspěchem. K zvýšení lesku slavnosti získán krajan sauerbrunnský, obchodní cestující velkého závodu Moser a Söhne, Sauerbrunn.

Tento muž (zval se Alfred Werner) promluvil opravdu při oslavě Herodesově.

Pronesl několik srdečných vět o jeho vystoupení v tehdejší sporu; o jeho úloze zprostředkovatelské, ke které je nad jiné svými schopnostmi a svou spravedlivostí kvalifikován. Tehdejší jeho zakročení bylo zdánlivě bezvýsledné. Zdánlivě, opakoval Alfred Werner významně. Jsou ještě srdce v Sauerbrunnu, která nezapomněla na slavný tehdejší čin Řehoře Zázvory. Jsou ještě duše, které jej mají ve vděčné paměti. A jménem těchto nesčetných anonymů chápe se slova dnes on, Alfred Werner. Pronáší skromnou zdravici: Necht' žije dlouho ještě oslavenec, necht' dostane se mu utě-

šeného podívání na konečný smír Sauerbrunnu a Smolic! Dnes, ve vřavě zápasu, v hluku boje, zdá se tento smír chimérou. Nebude jí, bude-li více Zázvorů. Může dokonce prozraditi důvěrně závažnou okolnost: v Sauerbrunnu je silná strana, která je pro smír. Dlouhý zápas unavuje také Sauerbrunn. Je ochoten učiniti Smolicím ústupky v otázce kanálu, vzdají-li se Smolice enklávy pozemků u Děsné. Těchto Sauerbrunn nezbytně potřebuje: spor se nedá řešiti vítězstvím nebo porážkou, ale ústupky oboustrannými. Sauerbrunn činí junctim mezi oběma požadavky.

Důvěrné sdělení Alfreda Wenera vzbudilo pravou bouři potlesku a mělo dokonalý úspěch. Pořadatelé gratulovali si k zdařilému průběhu oslavy: dávno už se žádná oslava ve Smolicích tak nezdařila. Oslavenec nesen vítězně do radnice. Nápis po tu dobu diskretně přikryty. Tam promluvil Herodes pod zakrytým sporným portretem několik slov, jdoucích k srdci. Poděkoval svým rodákům, kteří vždy ještě projevíli zdravý smysl pro spravedlnost. Dají se zmásti pro okamžik, ale poznají záhy svůj blud. Dnešní den odměňuje Řehoře Zázvoru za mnohá uplynulá příkoří a za zlé chvíle, kterých vzpomenout nechce. (Řehoř Zázvora připojil malou hodinovou vložku vzpomínkovou na staré boje.) Jedno by ještě dnes rád: dočkat se smíru, o němž mluvil tak významnými

slovy Alfred Werner. Sauerbrunn, jak vidět, nestojí už na negativním, jako dříve, stanovisku. Žádá kompensace. Má se o tento požadavek rozbít shoda mezi dvěma obcemi tak slavných tradic, tak významné minulosti, tak veliké budoucnosti? Sauerbrunn je odkázán na Smolice, Smolice na Sauerbrunn. Smír znamená život, zápas znamená živorenění. Myšlenka pokroku žádá oběť. Malý ústupek přinese stonásobně ovoce. Smír, smír a ještě smír, volá Herodes.

Potlesk.

Nadšení.

Alfred Werner přistupuje a objímá v Herodesovi Smolice.

Herodes v Alfredu Wernerovi objímá Sauerbrunn.

Nový potlesk.

Nové nadšení.

Objímání na tribuně a objímání pod ní.

Dávno už se nevydařila ve Smolicích taková oslava.

Dávno už obchodní cestující Werner nezískal tolik objednávek pro svou firmu.

XI.

Když vše skončeno, odcházeli Smoličtí v rozrušení z radnice.

Purkmistr dal rozkaz, aby rouška s nápisy a portretů po odchodu oslavence a oslavovatelů byla zase sňata.

Dozvuky oslavy dlouho ještě bouřily ve Smolicích.

Bylo už hodně pozdě, kdy smolofil Vydra a theofob Polívka vraceli se z Národního domu smolického.

„Zítra začne to znova?“ ptal se Polívka.

„Mýlíte se: začne to dnes.“ — A Vydra ospale zívá.

Polívka klopýtl a upadl.

Když vstal, zpozoroval Vydra, že ztratil většinu pravé boty.

„Nevím, co zůstane z díla Řehoře Zázvory, našeho Herodesa,“ pravil teskně. „Dojista však to jeho boty nebudou.“

ČERV EDVARDA HOUŽVIČKY

(Historie z Čech.)

V městečku byli čtyři vtipní lidé. Scházeli se každého večera „u starého kohouta“. Byl to doktor Svozil, doktor Vrtěl, notář Hromádka a soukromník Eduard Houžvička.

Čtyři vtipní lidé byli oasou místní pouště. Znali leccos, než se usadili zde. V městečku poněkud povolili; stačilo to však docela na vzbuzení respektu. Noviny čítali aspoň velmi pečlivě. Scházeli se po dvacet let večer za večerem čtvero lidí, stane se, třeba byli vtipní, že není o čem mluvit. Pro takový případ byly noviny neocenitelné!

Nebylo hned tak společnosti tak zladěné. Znali všichni své slabůstky, zvláštnosti, záliby. O některých se šprýmovalo, o jiných se mlčelo; byla to věc taktu. Vtipy se uhádly ještě nevyslovené. Ba, stalo se zvykem smáti se půl minuty napřed. Skutečně komukoli z vtipných lidí bylo těžko přivykat v jiné společnosti. A tak vzdali se všichni myšlenky opustiti městečko; nebylo pro ně jinde kouzla. Snášeli raději různé drobné nepříjemnosti dne pro večer.

Doktor Svozil byl doktor medicíny. Neměl téměř už pacientů, ale nevadilo mu to. Jeho svědomí bylo klidnější. Druhové zpozorovali, že pokřál v posledních letech. Je pravda, že neměl starostí existenčních. Pacient, kterého léčil šestnáct let a s úspěchem, zemřel, přestěhovav se do Benešova. Připisoval smrt změně lékaře; Svozila udělal universálním dědicem, ježto jiných neměl. V poslední vůli bylo dokonce několik vřelých slov. Byla to bílá vrána mezi pacienty Svozilovými. Ostatních neléčil zpravidla šestnáct let a nebýval také jejich dědicem.

Co se týče advokáta Vrtěla, byla to populární osobnost. Usměvavý človíček ducha boдрého, který neublížil nikomu, komu chtěl ublížiti. V případech opačných nebylo už té jistoty. Přes to měl obsáhlou klientelu; usmíval se tak sugestivně, že vždycky znovu budil důvěru. Jeho sugestivnost šla tak daleko, že klienti, kterým s úsměvem na rtech oznamoval ztrátu jejich procesu, chodili domů v nejlepší náladě. Zuřili zpravidla až druhého dne.

Notář Hromádka byl lyrik společnosti. Bytost vždy vzrušená a výborný zpěvák. Jak se dostal do šedé kanceláře, do pedantického a morosního jejího ovzduší, nebylo ani jemu jasno. Cítil však večer potřebu oprášiti se sebe prach své kanceláře. Zpíval. Zpíval znovu. A zpíval při každé příležitosti. Stalo se mu kdysi, že začal zpívat při

sepisování svatebních smluv. Nevěstu tenkrát to zarazilo v první chvíli; zvykla si však na malou zvláštnost pana notáře. Při svých třetích vdavkách pobídla sama váhajícího notáře k zpěvu.

Soukromník Houžvička byl duší kroužku. Od něho vycházely všechny podněty. On vymýšlel, badal, nalézal. Je pravda, že k tomu měl mnoho času. Také on byl srdce dobrého; smál se též vtipům, kterých nedělal sám. Hlubavý jeho duch věčně pátral po nové pastvě a po novém materiálu. Na něm totiž bylo přinášeti osvěžení v suchopár ztracených všedních večerů. Dával heslo a program. Zpravidla tři ostatní čekali na Houžvičkův vtip jako na spasení. A spasitel také neváhal. Byly to chvíle, kdy bývalo veselo „u starého kohouta“. Výbuchy smíchu přivolávaly časem také boдрého hostinského, který, smíchem se kuckaje, dodával vždy lichotivě: „Pan Houžvička přinese vždy něco nového!“ Několik dní žilo a tylo městečko z posledního vtipu Houžvičkova. Tvořily se strany pro a proti. Pan Houžvička byl veřejný faktor a to nad jiné závažný.

Tak žili čtyři vtipní lidé v městečku život klidný a utěšený. V místnostech „Starého kohouta“ se měnili hosté, střídaly se generace, ale čtyři vtipní lidé zůstávali. Jejich stůl byl respektován a vědělo se, kdy a v jakém pořadu bude obsazen.

Stalo se také kdysi, že boдрého hostinského ne-

privábily salvy smíchu; zemřel, a čtyři vtipní lidé vyprovodili ho na poslední pouti. Ale nezměnili svého sídla, lnouce příliš pevně k „Starému kochoutu“. Ostatně nový hostinský byl také dobrý muž a kuckal se neméně smíchem při nových vtipcích soukromníka Eduarda Houžvičky.

Kdysi se přihodilo, že hlava společnosti byla zjevně zamyšlena; do takové míry, že každý si povšiml nápadného zjevu. Ježto čtyři vtipní lidé pečlivě vedli záznamy o všech významných událostech bezvýznamného tohoto života, zjistilo se, že to bylo dne 19. ledna, kdy se symptomy objevily po prvé. Úsměv Houžvičkův stal se poněkud ztrnulým, jeho zrak patřil někam do prázdna. A (nepozoruje toho patrně) bubnoval Houžvička ukazováčkem na stole.

Společníci Houžvičkovi věděli, na čem jsou: soukromník přemýšlel zjevně o novém vtipu. Tehdy byl leden velmi ostrý. Ale když se tři vtipní lidé rozešli s Houžvičkou, stáli ještě dlouho před domem Svozilovým a dívali se, jak kamarád odchází pohvizduje si. Mohli za ním hleděti klidně; v takové chvíli Houžvička nikdy se neobracel. Kamarádi hovořili o příštím vtipu Houžvičkově přes půl hodiny. A uvažte, že byl krutý mráz!

Ostrovtip přítel nebyl na scestí; skutečně se věc měla tak. Jenomže Houžvička ne pouze hledal, ale už našel nový svůj vtip. Na neštěstí byl

vtip časový a dalo se ho pouze časově užítí. Kdysi, když se Houžvička za tiché noci bral podloubím ctihodného svého sídla, stalo se, že duch ho osvítil. Zcela bez důvodu, bez zřejmého popudu napadlo ho pořekadlo: „na hromnice o dvě více!“ A rázem napadlo ho vtipně užítí pořekadla. Měl před očima hotový scénář: na hromnice dá si šest piv místo čtyř obvyklých. Bude to oběť přinesená věci dobré. A dobrá věc bude, že podotkne, dávaje si šestou: „Na hromnice o dvě více!“

A večery šly. Houžvička byl stále zadumán, a čekáný vtip stále nepřicházel. Nálada trpěla nevyjasněnou situací. Hovor vázl, a smích býval řídkým hostem u stolu. Tak se to vleklo až do hromnic. O hromnicích se stalo cosi neslýchaného: purkmistra Macha zavřeli pro podvod. Téma bylo příliš neodolatelné: přetřepávalo se všude a také „u starého kohouta“. Houžvička sršel vtipem; dávno už neměl takového dne. V obvyklou hodinu vracela se rozjařená společnost do svých sídel. Před kupcem Bartoněm se rozešli. Houžvička spěchal obvyklou cestou domů. A tu se přihodilo něco ponurého: dobýváje se klíčem do dveří svého bytu, vzpomněl si Houžvička na zapomenutý vtip. Zamrazilo ho: klíč vypadl mu z ruky, a Houžvička se musil podepřítí o zábradlí. Skutečnost byla neúprosná; hromnice opravdu přešly. Jako by na posměch právě v týž okamžik

odbily staré hodiny dvanáct. A (ještě jiná hořkost!) Houžvička byl dnes tak blízek cíle; nevypil dnes pět piv?

Nikdo nechápal žalostné recidivy Houžvičkovy v nejbližších dnech. Přičítali ji nějaké chorobě; obyčejná vysvětlení nepostačovala. A po tak skvělém večeru, jakým byl minulý! Patřili na Houžvičku se soucitem trochu egoistickým: stýskalo se jim po jeho humoru! Trvalo to drabně času, než se Houžvička ze svého zklamání zotavil. Přicházelo už jaro, dny byly vlahé a svěží. Kteréhosi večera mávl Houžvička rukou, řekl si: „Až na přesrok“, a toho večera a večerů příštích bylo veselo u stolu čtyř vtipných lidí. Pravda, že se při návratu od „Starého kohouta“ vrátil záchvat melancholie, tesknota z vtipu tak dlouho přechovávaného. Ale během času také to přešlo.

O Silvestru tohoto roku byl Houžvička výtečné nálady. Nebyl to nový rok, kterému připíjel a který vítal; byly to hromnice. Jeho doba se blížila; Houžvička počítal dny jako studentik. Stav jeho byl zvláštní. Nálada horečně vzrušená přecházela v skleslost, bezdůvodný smích v bezdůvodnou melancholii. Ale stůl nevšiml si tentokrát zvláštního chování Houžvičkova; pozornost soustřeďovala žalostná indisposice doktora Vrtěla. Doktor Vrtěl po několik večerů už nebyl svůj; seděl jako zařezaný. Opominul nejkrásnější pří-

ležitost dobrati si doktora Svozila, nejjizlivější úsměšky Svozilovy zůstaly bez odpovědi. Bylo to podivné u muže jinak tak usměvavého. A bylo by to ohrozilo praksi advokátovu, kdyby nebylo ji zmařilo cosi krutějšího. Časně ráno o hromnicích našli doktora Vrtěla mrtvého na mládeneckém jeho loži. Jeho hospodyně želela ho opravdově: byl to hodný pán. Celé městečko ho želelo: byl to tak dobrý občan! A všichni klienti ho želeli: byl to tak dobrý advokát! Večer o hromnicích byl večer smutku. Tentokráte se přihodilo, že Houžvička měl v dobré paměti hromniční svůj vtip. Ale přes svůdnost chvíle, přes mohutnou touhu nitra nedovedl si Houžvička zapřít, že vtip v tak vážné chvíli pronesený byl by málo důstojný starého kamaráda. A (neidealismus přilíš!) kdyby Houžvička posléze byl nebohého Vrtěla obětoval svému chtíči, bylo více než jasno, že vtip byl by našel půdu nejhorší. Nebylo to pouze nepěkné, říci jej dnes: bylo to také zbytečné. Duševní boj Houžvičkův skončil vítězstvím odříkání. Přispělo to k zvýšení smuteční nálady; tři vtipní lidé seděli zasmušile a Houžvička vypil toho večera pouze tři piva.

Noc ztrávil Houžvička neklidně. Viděl stále mrtvého přítele. Zdálo se mu, že na něho zírá vyčítavě: nebožák, odešel, aniž slyšel vtip, tak dlouho připravovaný! Čí vinou? Houžvička svíjel se v těžkém hoři. Proklínal purkmistra, v bázni boží a kri-

minále sedícího. Proklínal svou zapoměnlivost. Proklínal hospodyní Hovorkovou, která mohla lépe pečovatí o nebožtíka. Proklínal doktora Svozila, který všemi prostředky moderní doby nečelil zákeřné chorobě. Chmurné, osudné tušení ho svíralo; vše se spiklo proti hromničnímu vtípu; osud mu nepřál a nebude přátí. Co se přihodí hrozného o příští hromnice? Nezemrou zbývající druhové do roka? Neumře on sám? Anebo nebude příštího roku vůbec schopen pítí? A nepodaří se mu k pítí svéstí někoho z přátel? Viděl se předem, jak „u starého kohouta“ sedí v bezmoci a zoufalství. Studený pot řinul se mu po čele. Byla to zlá noc.

Od smrti Vrtělovy byl Houžvíčka nápadně pečliv o zdraví svých druhů a o své vlastní. Sebe menší rýma budila jeho nepokoj; často kázal nutnou dietu. Zahloubal se do zdravotních hlídek všech mu dostupných orgánů. Mátló ho však, že lékařské autority nebyly vždy názoru jednotného. Svozilovi nevěřil vůbec! Od chmurného případu Vrtělova ztratil doktor poslední špetku autority. Nechati umírat cizí lidi, budiž; svět je prý přelidněn, a tolik jiných žije ze smrti bližních. Nechati však umřítí jednoho ze čtyř vtipných zdejších lidí, nechat umřítí starého kamaráda, usměvavého juristu, který by jistě byl vděčně vyslechl ještě mnoho vtipů! A kdyby... kdyby už se odhodlal vraždítí druhá, proč ne neúporného pěvce Hromádku? Hromád-

kou neztratila společnost tolik; ale Vrtěl, věčný oponent Svozilův, jeho protějšek! To nebylo poctivé. Několik generací vtipů čtyř vtipných lidí „u starého kohouta“ vzniklo z antagonismu Vrtěla a Svozila; několik generací vtipů těch dorostlo a zestárlo v poctivosti. Chvillemi byl Houžvička nakloněn zváti čin Svozilův úkladnou vraždou. Ale pohlédli-li na nebohého Svozila, násilím zapuzoval takové myšlenky. Chudák Svozil nesl nejtíže ztrátu druhá; připadalo mu, jako by jeho vlastní existence stala se téměř bezdůvodnou. Pobyt „u starého kohouta“ ztratil mnoho ze starého kouzla.

Podivno bylo, že z ochablosti Houžvičkovy a Svozilovy těžil tak znamenitě Hromádka. Okřívával přímo; nikdy nezpíval tak vesele. Dříve býval pouze vděčným posluchačem cizích vtipů; nyní dral se mocně do popředí. Přejímal iniciativu. On to nyní byl, který přinášel nové vtipy; on to byl, který vše věděl dříve, nežli se to přihodilo. Nebylo pochyby: vůdčí postavení Houžvičkovy bylo otřeseno. Věhlas starého pohlavára vybledl. Pohledy obdivu, které dříve bývaly holdem výhradně jemu, spočívaly nyní víc a více na veselém notáři. A břitkým nožem zarývala se do prsou stereotypní věta smíchem se dusícího hostinského: „Inu, pan *Hromádka* má vždycky něco nového!“

I hůře bylo. Pronesl-li Houžvička, překonav chmury své melancholie, posléze nějaký vtip, při-

pomínající dobu jeho rozkvětu, našel v pohledu Svozilově více údivu než obdivu. Asi jako kdyby byl provedl něco nepatřičného, nepřiměřeného, co se pomine mlčením, pouze však ze shovívavosti. Tehdy krev Houžvičkovi vřela. Vzpomínky na dávnou velikost byly příliš drásavé. Odhodlával se k rázným činům, jichž neprovedl; posléze však jedinou konejšivou představou byly mu hromnice. Hromniční vtíp byl příčinou všeho zla; byla to můra, která ssála Houžvičkův rozmar, svěžest, veselost. Až se zbaví své můry, bude Houžvička opět starým Houžvičkou.

*

Hromnice posléze přišly.

Toho večera Houžvička stěží dovedl potlačit své rozechvění, vysvětlitelné ostatně ponurými vzpomínkami na zesnulého druha. Dnes anebo nikdy, řekl si Houžvička. Situace byla příznivá. Díky péči Houžvičkově a jeho přesným radám byl zdravotní stav tří zbylých vtípných lidí znamenitý. Nebylo důvodu, proč by nemohl Houžvička pro dobrou věc vypít o dvě piva více. Riskoval nanejvýš bolení hlavy. Kdo říká ostatně, že nutno také šestou vypít? Stačí dát si ji.

Večer měl průběh očekávaný. Srdečné vzpomínky na mrtvého. Veselé i smutné. Pivo. Reflexe

zbarvené melancholicky. Pivo. Úvahy povzbudné. Harmonické vyznění. Pivo. Hodiny mýjely. Houžvička obhlédl situaci. Dopíjel právě čtvrtou; Hromádka a Svozil byli ještě u třetí. Bylo vyhráno; nikdo už nevyrvé mu hromniční vtip, zvěst nové éry a staré veselosti. Vzbuzovalo poněkud Hromádkův údiv, že Houžvička nikdy ještě se nesmál jeho vtipům tak srdečně, jako onoho večera. Byla to resignace? Byla to kapitulace? Ať tak neb onak, fakt uvedl Hromádku do dobré zpěvavé nálady. Jindy míval časem trapné pocity usurpátora. Starý Houžvička strašil ho časem; kontrastoval příliš s nynějším svým stínem. Hromádka nepřipadal si dosud legitimním; věděl, že jediná, jeho porážka ho smete. Dnes po prvé měl pocit bezpečnosti; chování Houžvičkovo zdálo se býti oficiálním uznáním.

Chvilku před jedenáctou byla situace taková: Houžvička dopil právě pátou. Hromádka pil čtvrtou. A Svozil čekal teprve na ni.

Houžvička viděl, že úspěch je zaručen. Poodešel klidně.

Venku ho sevřel nervosní neklid. Hromádka hleděl na něj a na Svozila tak podivně; bylo to zřejmé preludium šprýmu. Pospíchal, aby se vrátil co nejrychleji. Na neštěstí ve dveřích srazil se s okresním hejtmanem. Hejtman ptal se po jeho zdraví. Nebylo možno býti nezdvořilým, třeba byl Houžvička jako na trní.

Sotva Houžvička vyvázl, spěchal k svému stolu. Vrhł znepokojený pohled na notáře. Notář seděl klidně a z jeho očí zíralo opravdu jakési čertovství. Houžvička pohlédl na sklenici; byla plna.

Usedl. Chtěl právě po sklenici sáhnout, když Hromádka významně zakašlal, zakroutil si kníry, pohlédl na Svozila a Houžvičku a zvedl pak s úsměvem sklenici: „na hromnice o dvě více!“

Svozil se rozchechtal, vřhaje na Hromádku pohled úcty a obdivu, který kdysi patřival Houžvičkovi. Houžvičkovi zatočila se hlava; úder byl příliš silný. Zbledl; krve by se v něm nikdo byl nedořezal. Zrak jeho utkvíval na tácku Hromádkově. Šest čárek! Šest čárek! Jak mohlo tam býti šest čárek? Cosi bouřilo se v nitru Hromádkově, cosi protestovalo proti spáchanému podvodu. Ale co byly platny protesty? Vše bylo ztraceno. Navždy. Je hotov, zničen; Hromádka ho vytlačil. Nikdy už nebude vládnouti „u starého kohouta“.

Houžvička se již „u starého kohouta“ neobjevil.

Zmizel.

Zapadl.

Nemluví se o něm.

VEDLEJŠÍ MOŽNOSTI FRIDOLINA KOCOURKA

(Nejpodivnější z příhod detektiva Chrástala.)

I.

V deset hodin padesát tři povolal šéf detektivního ústavu Chrástala a sdělil s ním suše: „Pojedete do Peček. Vlak odjíždí v 11 hodin 25 z Hybernské ulice. Staví v Pečkách v 12 hodin 14. Půjdete pěšky do Spálova; je to příjemná procházka. Na nádraží bude vás ostatně očekávat váš muž. Vytáhnete tabatěrku — zde je — a vezmete řádný šňupec.“

„Je to nutné?“

„Je to znamení.“

„A kdyby někdo jiný...?“

„Buďte klidný,“ odpověděl šéf lakonicky. Přešel pokoj kroky zamyšleného a zaměřil ku pracovnímu stolků, který byl na chvíli opustil. Vzal tam dopis a nahlédl do něho. „Oprášíte si svůj klobouk; to je další znamení.“

Chrástal čekal ještě; nebylo to patrně poslední slovo.

Zkoumavé oči šéfovy spočinuly na detektivovi.

„Vyznáte se v písmu?“

„Velmi dobře,“ prohlásil Chřástal hrdě.

„Tím lépe. Vaše poslání je ehoulostivé; vyřidíte je ke cti ústavu. Zaujme možná několik dní. Až do dalších rozkazů jste přidělen panu Fridolínu Kocourkovi. Můžete jít.“

Detektiv Chřástal se uklonil a odešel na nádraží. Byl krásný májový den, a jeho poslání slibovalo býti příjemným. Neurčitost sdělení šéfových nebyla Chřástalovi proti mysli; bylť to velmi snivý detektiv. Abychom řekli pravdu, nikdo by nebyl tušil, že se Chřástal stane detektivem. Byl to dobrý, inteligentní, ale trochu dobrodružný hoch. Měl jakousi nemilou vlastnost, poškozující trapně jeho kariéru. V přesně odměřených lhůtách dostavovala se u něho osudná potřeba mluvit pravdu za okolností nejnešťastnějších. Začalo to tím, že Chřástal byl u svého strýce v Hamburku. Byl to dobrý obchodník, ale jinak člověk trochu přihlouplý. Rok šlo vše dobře, a strýc byl se svým synovcem úplně spokojen; jeho kariéra zdála se být zajištěna. Po roce prohlásil synovec o strýci, že je osel. Byla to pravda, ale rozlaďující. Chřástal odešel z Hamburku. Byl muž rychlých rozhodnutí a tož se ocitl v Brasílii. Byl tam u velké firmy s trochu málo reálním pozadím. Rok dařilo se vše znamenitě. Tu napadlo Chřástala doznati kterémusi zákazník,

že firma Ray & Cie je pouhý švindl. Byla to pravda, poškozovala však podnik. Firma nebyla spokojena; Chřástal odešel do jižní Afriky. Tam se seznámil s hrabětem Celestinem. Bylo to v době burské války. Chřástal zařídil si v Pretorii hotel. Válka valně ohrozila jeho výnosnost. Skoro jedinou oporou Chřástalovou byl hrabě Celestin. Hrabě přijel na pomoc Burům a nyní trávil čas v hotelu. Bylo by to stačilo udržeti hotel, kdyby nepřikvácila katastrofa: Angličané zmoenili se města a zajali hraběte Celestina. Hotelier se slzami v očích rozloučil se se svým jediným hostem. Po odehodu statečného kavalíra *Hotel Riche* byl ztracen. Chřástalovi ublížilo to málo; pouze jeho věřitelé utrpěli. Docházel právě osudný rok: Chřástalovi bylo velmi příjemno, říci jim pravdu. Ještě rok potloukal se po Africe; o tom, co činil, nejsou zprávy dosti bezpečné. Ale v životě většiny lidí vyskytují se takové temné body; nade vše je pravděpodobno, že také v neprobadané periodě řekl Chřástal někomu pravdu.

Potom se vrátil do Čech. Na vyzvání jasného hraběte Celestina, který zase už byl na svobodě a nastoupil kariéru politickou. Chřástal se stal jeho redaktorem; vedl energicky volební kampaň. Hrabě Celestin byl zvolen značnou většinou, díky říznosti své a redaktorově. Zdálo se, že nastane v životě Chřástalově období klidu. Na neštěstí také nyní

se vrátila neblahá Chřástalova roční choroba. Otiskl v svém listě vzpomínky na burskou válku a na pana hraběte. Hrabě Celestin neviděl to rád, a tudíž se rozešli. Chřástal zkoušel to i ono; posléze uchytil se v ústavu detektivů.

„Tabatěrka, šňupec, oprášit klobouk,“ opakoval si nyní. Jeho slova zněla zádumčivě a teskně, monotonním, tklivým rytmem.

Detektiv Chřástal byl snivý detektiv.

II.

Dvě minuty po čtvrt na jednu zastavil vlak v Pečkách. Chřástal vyňal tabatěrku, vzal silný šňupec a rozkýchal se silně. Nebylo to v programu, nemohlo to však škodit. Na stanici bylo málo lidí. K Chřástalovi přistoupil vytáhlý, hubený muž se znepokojivě dlouhými prsty u rukou. Pohled jeho byl do dálek zadívaný a nepříjemně studený. Chování byl bezvadného; pouze chvílemi nadával jako špaček. Byl patrně vzrušen.

Chřástal chtěl promluvit. Neznámý mu kynul, aby mlčel. Vyšli z nádražní budovy a zabořili nalevo. Po chvíli byli v polích. Chřástal čekal, až neznámý promluví. Čekal trpělivě; byla to silná jeho stránka.

Octli se v lukách. Bylo pusto. Neznámý rozhlédl se po louce, po potoku, vroubeném olšovím, po ze-

lenajících se polích, po protější stráni, kde zpíval
hřmotný čeledín odrhovačku, a pak pravil tiše:

„Jsem Fridolín Kocourek.“

„Detektiv Chrástal,“ představoval se příchozí
skromně.

Oči venkovského gentlemana přelétly pátravě a
bystře detektiva, záhy se však odvrátily. Gentle-
man neměl ve zvyku hledět někomu do očí.

„Můžeme jít; vypovím vám svou historii. Po-
slední dobou jsem obtěžován hanebnými anonyn-
ními dopisy.“ (Bezvadný gentleman počal nadávati:
byl patrně vzrušen.)

„A obsah těch dopisů?“

„Svrchovaně urážlivý.“

„Má nějaké reálné pozadí?“

„Pane!“

„Činím pouze svou povinnost,“ ohrazoval se de-
tektiv. „Míním jen, má-li za podklad nějakou sku-
tečnost privátního nebo veřejného života, zneuži-
tou, ovšem, jak jasno.“

„Dopisy jsou svrchovaně perfidní. Reálného po-
zadí nemají.“

„Máte nepřítelů?“

„Kdo jich nemá, působí-li veřejně? Těším se ja-
kési popularitě v Spálově. Nedá patrně někomu
spáti. Jsem svrchovaně roztrpčen těmi anonyn-
ními podlostmi. Nesnesu jich již déle. Jsem hotov
k obětem.“

„O tom později. Máte podezření?“

„Ano a ne. Mohl by to být Čipera.“ (Bezvadný gentleman počal nadávati; byl patrně vzrušen.)
„Mohl by to být Kobosil. Mohl by to být Vorel. Nejhorší je právě ta sponsta možnosti. Kdybych zde měl toho lumpa!“

„A písmo?“

„Písmo! Toť je vrchol perfidie. Aby padouch stupňoval ještě mou zuřivost, napodobí mé vlastní písmo. Srovnejte!“

Fridolín Kocourek podal balíček detektivovi. Chrástal pohlédl na psaní.

„Psaní anonymova a má psaní. Srovnejte přece.“

„Podoba je značná,“ pravil Chrástal.

„Učiněné darebáctví,“ soptil Kocourek. Byl patrně vzrušen.

Chrástal počal čísti.

„Lumpe, okradl jsi obec,“ začínal první. Obsah byl opravdu důstojný počátku a vysvětloval rozčilení Kocourkovo.

„Darebáku, připravil jsi Kobosila o všecko,“ začínal druhý dopis. Detektiv sáhl po třetím: „Padouchu, falšoval jsi dokumenty — —“

Chrástal vrátil dopisy panu Kocourkovi.

„Neznámý studoval patrně ne pouze vaše písmo, ale vaši mluvu —“

„Pravil jsem vám, že je to pálený chlap. Myslíte, že se vám podaří ho zjistiti?“

„Mé štěstí je příslovečné,“ odvětil skromně Chrástal. Ale náhle uhodil se do čela:

„Pošetilec, který jsem! Kde jsou dávány dopisy na poštu?“

„Zde,“ pravil Kocourek. „Toť právě vrchol perfidií, že zde. Pokoušel jsem se kontrolovat ty, kteří házejí dopisy do poštovní schránky. Ale má osoba je příliš známa. Pachatel měl se na pozoru. Celý čas nedošel dopis. Teprve před třemi dny. A od těch dob docházejí denně.“

„Tedy na zdejší poště. Máme ptáčka. Věděl jsem to; každý zločinec posléze učiní chybu, která mu zláme krk.“

Právě když Chrástal dokončoval posvátnou frázi detektivů, zarazil ho jeho společník. Bylo třeba opatrnosti. Blížili se k Spálovu.

III.

Při dobrém obědě rozvinul Chrástal svůj plán. Pachatel patrně ponese psaní sám; nedá se čekat, že by riskoval prozrazení poslem. Chrástal bude tedy nenápadně obcházet poštu. Aby se zjistila totožnost, je výborný prostředek po ruce. Chrástal přistoupí ke každému, kdo by hodil psaní do schránky, a prohlásí, že mu bylo uloženo vyplatit oslovenému dvacet korun. Na těch dvacet korun si vyžádal kvitanci. Kvitanci doručí Kocourkovi;

ostatně Kocourek nechť ponechá mu jeden z dopisů k srovnání písma.

Po obědě počal Chřástal svůj plán prováděti. Byl muž rychlých rozhodnutí. Kocourek vymohl pouze modifikaci částky. Pět korun zdálo se mu sumou postačitelnou. Chřástal přistoupil na pět korun.

Prvý, kdo dostal pět korun, byl chalupník Moravec. Jeho oči blýskly se potměšile. Vzal a napsal klidně kvitanci. Detektiv Chřástal pohlédl na písmo. Nebylo to nic. Potom přišla Barbora Slabá houčková. Vzala a napsala kvitanci. Nebylo to nic. Pak švec Pospíšil. Vzal a podepsal. Nic. Pak se objevil zedník Rokos. Hleděl poněkud nedůvěřivě takže Chřástal počal míti naději. „Proč mi to dáváte?“ ptal se.

„Bylo mi to uloženo,“ odpověděl detektiv. „Jste ostatně první, který se na to ptáte!“

„Blázen, kdo nebere,“ zavrčel Rokos. Vzal podepsal. Potom dodal: „A ještě větší, kdo dává.“

Rokos byl známý cynik.

Detektiv, sotvaže Rokos poodešel, prohlédl kvitanci. Opět zklamání. Nebylo to písmo anonymních dopisů.

Navečer režijní vydání dostoupilo značné výše, ale pátrání nepokročilo. Chřástal neztrácel hlavu. Patrně se rozkřiklo po vsi, co činí. Pachatel se mu na pozoru. Bude nutno změnit metodu. Učiní s

viditelným. Nic snadnějšího. Zde právě u pošty košatá lípa. Vyleze na lípu a bude pozorovati. mu, který uměl tak dobře šplhat na strom, je to ačkou. A skutečně Chřástal v nepozorované víli vyšplhal na větev lípy a usedl tam. Místo lo vhodné; viděl odtud právě na schránku. Jista jeho vzrostla: pachatel mu neunikne. Je velmi pravděpodobno, že přijde s psaním teprve v noci. eť to opravdu pálený chlap.

IV.

Noc byla měsíčná.

Na násvi zněl tlumený výskot, šuškáni, smích. Byla vlahá májová noc. Chřástal se rozesnili: řekli jsme, že byl snivý detektiv. Vzpomněl na plavovlasou Němkyni z Hamburku, jmenovala se Ema. Připadal si tak osamělým. Vzpomněl si na ohnivou kreolku z Brasilie, zvala se Mercedes. Připadal si tak osamělým. Vzpomněl si na půvabnou černošku z Pretorie, měla tak podivné jméno, a on si, běda, ho nezapamatoval. Připadal si tak osamělým. Pak si vzpomněl na děvčátko ze severovýchodních Čech, říkali jí Anna. Připadal si tak osamělým. A dole tlumený výskot, vzdechy, šuškáni a smích.

Chřástal byl snivý detektiv, ale přes to detektiv svědomitý. Drsná skutečnost ho přivolala zpět.

Napiat hleděl na poštovní schránku, nedbaje toho, že mu nohy počínají dřevěnět.

Ale nikdo nešel. Zde právě bylo ticho a klidno. Chvilé mójely. Vše umlkalo. Pouze tu a onde láska ještě řádila. Chřástal byl svědomitý detektiv, ale počínal míti hlad, nemluvě ani o žízni.

Pak si vzpomněl, že tomu záhy bude rok, co je v ústavě detektivů. A že přijde záhy osudný okamžik, kdy bude nucen říci šéfovi pravdu. Kde se vzalo toto dědičné zatížení? Nepamatoval se přece, že by otec kdy mluvil pravdu. Co se matky týče — — Detektiv Chřástal povzdychl. Život mu připadal bezútěšným. Přes to bedlivě pozoroval poštovní schránku.

Vzpomněl si na dětská léta, na skotačení s kamarády, na sousedova jablka, která tak dobře mu chutnávala. Vzpomněl si na Barču Malých. Zdálo se mu, že se všechno vrací. Rozkošná únava ho přepadala zvolna. Chtělo se mu spát. Přes to pozoroval detektiv Chřástal bedlivě poštovní schránku.

A tentokráte nepozoroval nadarmo. Někdo se blížil nebo spíše něco se blížilo. Bylo to bílé, strašidelně bílé. Ale detektiv Chřástal nebál se strašidel. Šlo to podivným krokem člověka náměsíčného; Chřástal mohl pozorovat pohled upřený někam do dálek. Ale detektiv Chřástal nebál se náměsíčných.

Bál se pouze své zdřevěnělé nohy, kterou si zoufale mnul.

Nutnost kázala neváhat. Chřástal se rozhodl. Sjel bleskurychle a neslyšně po kmenu lípy. Opatrně se schoval a nechal přejít bílou postavu. Bílá postava nesla v ruce nějaké psaní. Nebylo pochybnosti. Snivý detektiv sáhl po Browningově pistoli. Několika nezcela jistými kroky dohonil bílou postavu právě, když přiblížila se k osudné schránce.

„Stůj!“ zvolal hromovým hlasem.

Bílá postava skácela se jako bleskem udeřena. Dopis vypadl jí z bezvládné ruky. Detektiv Chřástal se sehnul. Zdvihl dopis a zadíval se na adresu. Byla měsíčná noc, a bylo možno přečísti slova psaná písmem Chřástalovi známým, osudným písmem anonymních dopisů: „P. T. Fridolín Kocourek, bývalý poctivec v Spálově.“

Chřástal naklonil se k omdlelému. Ale také z jeho ruky dopis vypadl. Hleděť, vyděšen a nechápavý, v zsinalou (a zsinalejší v záři měsíční) tvář — Fridolína Kocourka, nebohého příliš náměsíčního Fridolína Kocourka.

CHŘÁSTAL REDAKTOR

(Příhoda kandidáta Voldřicha.)

I.

Kandidoval jsem tehdy. Bylo to perné období. Věděl jsem, proč jsem se vzdíral kandidatuře. Ale, jak mi vyložila deputace z mužů známých a cti-hodných, nebylo vhodnějšího kandidáta. Dobrá věc stála a padala se mnou. Obětoval jsem se pro dobrou věc.

Když bylo rozhodnuto, navštívil mne vážný důvěrník, jehož jmenovati nehodlám. Byla to bystrá hlava a dirigovala s úspěchem celé tažení. Při své návštěvě promluvila o některých volebních podrobnostech. Poznal jsem, že volby mají svou industrii. Důvěrník, doklady vždy v ruce, vypočítal mi, co stojí normální mandát. Dobrá věc stála a padala se mnou: vyplatil jsem obnos žádaný a vše bylo v pořádku.

To jest, vše zdálo se býti v pořádku; zklamal jsem se však. Bylo nyní nutno putovati z místa na místo, z lokálu do lokálu. Mluvil jsem, křičel jsem,

opakoval jsem patetická místa a vždy se stejným patosem. Připadal jsem si papouškem. Když jsem usínal ubit a vysílen, cítil jsem, že déle toho nesnesu. Zítřka mne nedostanou k ničemu! Převalil jsem se na lože: nechte mne, nechte mne spát!

Zítřka to začalo znovu. Včera, dejme tomu, měli jsme schůzi „u bílého beránka“. Dnes je nutno zajít k „zelené žábě“. Bílý beránek má své hosty a má své voliče, ale Zelená žába též. Bylo-li nejhůře. opakoval jsem si: dobrá věc.

Říkalo se, že mé šanse jsou dobré. Horkokrevní tvrdili, že má volba je zabezpečena. Jiní, s aparátem cifer, dokazovali mi nutnost vítězné užší volby. Nebyl jsem si tím jist: tleskalo se na mých schůzích. Ale také Šindelář měl dobré schůze. Kožíšek a Strakatý padali méně na váhu. Byly to více méně sčítací kandidatury.

Šlo to zkrátka do tuha. Nejmenovaný důvěrník navštívil mne znova. Maje vždy doklady v ruce, vypočítal mi, že cifra, při první návštěvě věnovaná, ukázala se směšně malou.

Zaplatil jsem znova. S dobrou věcí nedalo se dělat nic jiného.

V Rousově, rozhodujícím místě mé volební skupiny, nastaly podstatné změny. Redaktor Jaroš, dlouholetý redaktor místního orgánu Šindelářova, byl nahrazen schopnější silou. Bylo to už staré železo; už i v nadávkách se opakoval. Náš redaktor

mu dokázal, že vykrádá dokonce jeho nadávky. Do kampaně tak ostré, usoudili šindelářovci, je třeba mladého a svěžího harcovníka. Tímto harcovníkem stal se redaktor Chřástal.

Měl pěknou a pestrou minulost. Tu však nechme stranou. Politik mluví pouze o přítomnosti. Chřástal přítomnosti byl mladý muž, štíhlý, trochu bledý, se snivýma a melancholickýma očima. Jeho pohled měl něco milého a sympatického. Prošel světem s naivností dítěte. Vše v jeho pohybech bylo diskretní a plaché. Každým pohybem omlouval svou existenci.

Ale list! Prvé číslo Chřástalovy redakce přišlo a vzbudilo vzrušení. Bylo jedovaté. Nové koště dobře mete, říkali šindelářovci. Našinci nadávali a dovolávali se zákona o čistotě voleb. Prožluklý člověk! Jak ty milé, melancholické oči uměly viděti! Vystihl nejbolestnější směšnost; vyzpytoval nejskrytější slabost napadeného. Nic mu neušlo. Pravilo se, že Chřástal dříve býval detektivem. Schopnosti k tomu rozhodně měl.

Čekal jsem neklidně na Chřástalův výpad. Rána padne; ale odkud? Byl bych chtěl mítí už všechno za sebou.

Co stálo o mně v prvním čísle, bylo zřejmě pouhou předehrou. Dítě poznalo, že to není to pravé. Chápal jsem dobře situaci: Chřástal sbírá materiál.

Zatím pokračoval jsem ve své volební kampani.

Jezdil jsem po železnici, kočáře, žebříňáku, bylo-li třeba. Chodil jsem pěšky, kde toho všeho nebylo. Mluvil jsem v krčmách i pod širým nebem. V přednášení své programové řeči dospěl jsem k virtuositě. Křičel jsem, gestikuloval, soptil. Nabýval jsem smyslu pro odstíny: na prvý pohled jsem odhadl náladu posluchačů a průběh schůze. Zde bylo nutno pomáhati si trivialitou; mluvil jsem triviálně. Zde se žádal vzlet; mluvil jsem vzletně. Publikum dychtilo po vtipech; stal jsem se humoristou.

Mnoho práce vyžadovala také agitace od muže k muži. Nebylo vhodné vynechati závažnou nějakou osobnost. A posléze všichni, kdož měli hlasovací právo, jeví se závažnými. Nebylo přiměřeno, přejíti mimo okna pana Modrého k bytu pana Žlutého. Rozhoduje každý hlas!

S počátku unavovala mne tato štvаницe. Později připadala mi groteskní. Posléze jsem se cítil ve svém živlu. Nechápal jsem existenci někoho, kdo není kandidátem.

Musím přiznati, že jednu nepříjemnost má kandidatura měla: rozrušila můj manželský život. Má žena neviděla ráda mé politické ambice. Cítila, že se jí vymykám. Byl to prvý stín za několikaletého manželství. A za manželství dosud plně šťastného.

Mlčela. Nesla tiše své osamění. Nikdy nekomentovala nesčetné schůze a vyjížďky. Ale svého smutku nad tím vším zatajiti nedovedla.

Finanční oběti zarážely matku, jako má vzdálenost ženu: nechápala smysl toho všeho.

Utěšoval jsem se: je to jen přechodný zjev. Po volbě bude jinak!

Za této situace navštívil mne Chrástal.

II.

Kteréhosi večera oznámila mi má žena stručně a s bolestným trochu přízvukem: Nějaký pán hledal tě dvakráte. Přejde prý v deset hodin zas.

Jméno?

Nepověděl. Totiž, říkal své jméno. Ale nemohu si vzpomenouti. Uvidíš, že si ještě vzpomenu!

Vypadá?

Mladý, štíhlý blondýn.

Byl to patrně agitátor, řek' jsem si. Chodilo jich více a měli k tomu své důvody.

Nebylo mi ostatně do dlouhých řečí. Byl jsem unaven. Tentokráte byl můj výlet nepříjemnější ostatních. Má schůze nedopadla dobře. Šindelářovci byli v převaze a dovedli jí využít. Cítil jsem, odkud vítr věje. Má nálada klesla, mluvil jsem studeně a špatně, jako herec, který ví, že bude kus stejně vypískán. Ti, kteří byli na váhách, přešli k druhé straně. Nakonec zbyla mi hrstka věrných. Byli to mí agitátoři, kteří zachránili dekorum. Vidouce, že nelze jinak zabrániti odhlasování nepříznivé re-

soluce, rozbili schůzi. Málem bylo by vše skončilo rvačkou. Vzdálil jsem se rychleji než obyčejně.

Ulehl jsem a usnul, jako by mne do vody hodil. Spal jsem hlubokým spánkem. Zdálo se mi, že slyším hluk. Neprobudil jsem se. Měl jsem podivné sny. Byl den volby; telegram chodil za telegramem, chvějící se rukou jsem je otvíral. Sčítal jsem hlasy na archu, vyloženém na stole. A konečná cifra —

Má žena mne vyburcovala. Je velmi přesná. Příliš přesná, zdálo se mi tehdy. Nezbylo však než vstáti: pán přijde opět. A při volbě může rozhodnouti uražený jednotlivec.

„Je deset hodin,“ připomínala žena. „Ten pán se jmenuje Chrástal; vzpomněla jsem si.“

Chrástal, opakoval jsem, stále ještě rozespalý. Ale nyní znělo to už výmluvněji a dramatičtěji: Chrástal! Co může u mne chtít redaktor Chrástal? Je pravda, zažil jsem leccos za této kampaně. Ale Chrástal — Chrástal — Chrástal —

„Je to ten pán, který tě několikrát hledal,“ dodala žena na vysvětlenou, zpozorovavši můj zmatek.

Několikrát už! Neposlouchal jsem dále. Zvědavost mne přepadla. Dávno už neseskočil jsem s lože tak hbitě. Chladná voda mne osvěžila; byl jsem opět lehký a svěží. „Chrástal.“ mumlal jsem. A jméno toto činilo mne ještě lehčím a svěžejším. Oblekl jsem se neuvěřitelně rychle. Nasnídal jsem se narychlo a podíval do novin, abych je odložil

bez zájmu. Nebavily mne dnes: díval jsem se nedočkavě na hodinky: Už? Ještě ne?

Venku někdo trhl zvoncem.

Pospíchal jsem tam.

Otevřel jsem dveře. Předě mnou stál snivý, štíhlý blondýn. S melancholickýma očima. Byl to opravdu Chrástal.

„Promiňte,“ omlouval se ještě ve dveřích. „Beru vám čas příliš vzácný. Ale ne bez vážných důvodů.“

Měl příjemný, melodický hlas, kterým obyčejné fráze nabývaly kouzla.

Uvedl jsem ho do salonu. Vybídl jsem ho, aby se usadil. Usedl. Nenuceně a přece skromně. Byl to muž zcela jiného typu než občané Rousova: bylo zřejmo, že prošel hezkým kusem světa.

„Nebudu vás dlouho zdržovat,“ počal bizarní můj host. A pokračoval hlasem, ve kterém se chvělo něco jako lítost nebo soucit: „Jsou to okolnosti — nepříjemnosti — Ale vy pochopíte! Métier!“

Kynul jsem hlavou, třeba bych nechápal. Jeho oči měly zvláštní moc. Hleděly na mne zádumčivě. Byly temné jako propast.

„Je jasno, že vás musím napadnouti. Métier. Není tu volby. Rediguji prostě ‚Světlo‘ a ‚Světlo‘ slouží Šindeláři. Jsem poctivý člověk: činím vždy svou povinnost, třeba netěšila. Musím-li vás napadnouti, napadnu vás — —“

Upřel jsem na něho nejistý pohled. Proč mi přichází tohle říci?

Chřástal však nesklopil zraku; naopak. Hleděl na mě pevně a dobromyslně. Jeho klid působil sugestivně; počínal jsem se diviti svému údivu.

„Napadnu vás. Čím? Nevím ještě. Běží o to, vypravovati o vás něco: událost... příhodu... možnost... Nebo pouhou fantasií. Můj Bože! Chápete přece. Métier!“

Chápal jsem již mnohem více, třeba ne vše.

„Řemeslo jako řemeslo,“ pokračoval Chřástal. „Jsem placen, abych napadal. Napadám tedy. A musím říci, že vaše osoba je mi sympatická. Od první chvíle mne cosi pudilo k vám. Přísahal bych vám, že máme stejné dispozice. Wahlverwandtschaft! Jste — dovedu to ocenit — v jádru dobrý a mírumilovný muž. Já též. Okolnosti učinily vás kandidátem a mne redaktorem ‚Světla‘. Napadnu vás, o tom není pochyby. Ale předtím bych rád s vámi pohovořil. Jak vidíte, mluvím upřímně.“

Nepokoušel jsem se toho popírati. V Chřástalových ústech znělo všechno příliš přesvědčivě.

Upřel na mne opět své jasné, modré oči. Vše bylo průhledné jako pramének, podíval-li jsem se do nich. Okolnosti! Řemeslo jako řemeslo!

„Ježto vaše osoba je mi sympatická, rád bych pro vás něco udělal. Každý má své citlivé a citlivější stránky. Zde to zabolí více, zde méně!“

Zamlčel jsem se na okamžik. Čekal jsem na rozuzlení.

„Nemohl byste mi určití způsob, kterým vás mám napadnouti?“

Rozuzlení bylo zde. Modré jeho oči hleděly na mne dobrácky.

Neodpovídal jsem. Byl jsem zmaten. Žádost Chřástalova připadala mi přece jen zvláštní.

Chřástal se naklonil lehce ke muč. Vytáhl zápisník. Když jsem mlčel, ujal se sám slova: „Dejme tomu, studijní historie. Příhoda Ondřeje Bartoše. Pamatujete se přece? Ondřej Bartoš byl váš strýc. Byl to roztržitý profesor; figurka z Fliegende Blätter. Kdysi — pamatujete se na Zlatou kočičku, která vás stála tolik peněz? — falšoval jste podpis strýcův na směnce. Velmi dobrý falšifikát! Talent už v mládí nepopěrný. Směnka se prezentuje: plat, Ondřeji Bartoši. Chudák profesor hledí a hledí: podepsal, nepodepsal? Chudák profesor zaplatí. Má z čeho! Večer ulehne: podepsal, nepodepsal? Stojí na katedře: podepsal, nepodepsal? Přijde inspektor: podepsal, nepodepsal? Ondřej Bartoš stává se roztržitým. V lavicích se šklebí nezvedená mládež; inspektor není spokojen. Ondřej Bartoš nevidí mládež a neslyší inspektora: zaměstnává ho jiný problém. Jde domů. Bydlí za řekou. V zamyšlení jde přes řeku vedle

lávky. Synovec dědí: *Zlatá kočička žije*. Nadpis a morálka: S poctivostí nejdál dojdeš.“

Chrástal mluvil mírně a zdrženlivě a zíral přitom na mne smutnýma očima. Pohled těchto očí tlumočil vnitřní neuspokojení Chrástalovo nad nepříjemnou situací, v níž je nucen dotýkati se bolestně někoho tak mu blízkého. *Métier!* opakoval jsem si. Historie o Bartošovi nebyla špatně vypravována. Je pravda, že Bartoše nebylo, že falešného podpisu nebylo též. Nebylo vůbec strýce, který by byl šel přes řeku vedle lávky, a po němž bych byl dědil. Ale chápal jsem, že to vše jsou podrobnosti nepatrné váhy v očích čtoucího. Šindelář učinil dobrý výběr, řekl jsem si.

„Snad něco z pozdější doby? Z advokátní praxe? Zpronevěřené sirotčí peníze či lichva? Provázeli se to zajímavými podrobnostmi o ožebračených obětech, nemine se to s účinkem. Zde je na místě tón trochu vážnější. Mravní rozhorlení, tlumené pochopením: chápeme, že podlost vzniká, chápeme, že podlost existuje, čeho nechápeme, že se dnes dere beze studu na výsluní veřejného života...“

Chrástal se odmlčel. Jeho oči stále smutně na mne hleděly.

„Nebo jiné pole... Něco pikantního: Putování kandidáta po volebním okrese. Ženami k mužům! Jak se získávají hlasy! Před schůzí a po schůzi. —

Družičky vítají kandidáta. Skandální detaily. Svedené nevinné dívky. Politika kuplířkou. Vzpomínky na Wolfa. Snad by toto spíše konvenovalo?“

Chrástal čekal. Jeho oči hleděly na mne stále smutněji.

Vzchopil jsem se.

„To třetí ne,“ pravil jsem trochu nejistě. „Rušilo by to klid mého manželství. Přiznám se, že mi na něm záleží — — Co se týče defraudace, nechci nic namítati; dnešního dne každý slušný člověk defraduje. Není to nic nezvyklého a neohrožuje to mého klidu. Zakládáte-li si na Ondřeji Bartoši, poslužte si Ondřejem Bartošem. Připomínám k vaší informaci, že jsem měl opravdu strýce profesora. Jmenoval se Šimerka. Neutopil se ovšem, ranila ho pouze mrtvice. Ale to nevadí: chcete jeho fotografii? Máte ji zde v albu. Ctihodný muž vážného vzezření. Škoda ho! O jedno bych vás prosil: nemohl byste vypustit z té historie *Zlatou kočičku*? Řekl jsem vám, že mi záleží na domácím klidu. Vám záleží na motivaci. Chápu to úplně. Ale snad postačí něco jiného: co říkáte zálibě v hazardních hrách?“

„To není špatné,“ pravil Chrástal. „Říkal jsem vždy, že jste výborný muž.“

Zaznamenal si něco do notesu.

„Bylo by možno do toho zaplésti Vančuru a Pepana,“ připojil.

Vančura a Pepan byli z vůdců mé strany v Rousově. Pepan stavěl domy, a Vančura je měl. Bylo známo, že oba rádi posedí při lepší hře.

Obětoval jsem Vančuru a Pepana: unesu-li já své, oni také unesou.

„Může se to jmenovati: barvička nebo mandát. Nebo snad politikové jedníka.“

Neměl jsem nic proti tomu. Aby věc byla veselější, napovídal jsem řadu drobných zlomyslností o Pepanu a Vančurovi. Zapsal si vše.

Potom vstal.

„Zdržel jsem vás proti své vůli,“ řekl. Hlas se mu opět lehce chvěl, nevím, zda soucitem či lítostí a smutnějších očí jsem neviděl, než byly tenkrát oči Chřástalovy. „Jsem však rád, že jsme se aspoň dohodli. Nemohu si pomoci: mám k vám živé sympatie. Bylo by mi milejší, kdybych nemusil o vás psát to, co budu psát. Ale řemeslo je řemeslo.“

Nebylo možno mu odolati. Mluvil tak měkce a srdečně. Dělo se mi, jako jemu. Také já cítil živou sympatii k svému návštěvníku. Je nutno hleděti filosoficky na svět. A Chřástal hleděl na svět filosoficky. Ctnost jeho, prošedší vším, zůstávala čistá.

Podal jsem mu ruku.

Stiskl ji srdečně.

Potom odešel. Seděl jsem dlouho zamyšlen. Viděl jsem modré, jasné, smutné oči Chřástalovy. Slyšel jsem jeho jemně vibrující hlas. Bylo mi ho líto. A vlastně ani ne líto. Podivně nějak mi bylo.

Má žena vstoupila do pokoje.

Vstal jsem a objal jsem ji prudce. Bylo mi lehkou jako po zahrnutí velikého nebezpečí.

Nechápala.

Ale mně bylo lehkou a úsměvno. Tak, jak mi dávno nebylo.

III.

„Světlo“ vyšlo.

Dostal jsem je ovšem brzo po vyjití.

Zděsil jsem se.

Srovnán se mnou, jevil se Casanova nutně asketou. Mé volební schůze byly pouhou maskou orgií. Mé působení od muže k muži bylo působením od ženy k ženě. V detailech byl Chřástal zvláště nepřekonatelný. Nikdy nebyl v úzkých. Líčil plasticky a nestydatě. Byla to ohavnost, ale svého druhu vedl. Chřástal přepíná, říkali si čtenáři; něco však na tom je. Z prstů by si to nevyčucal.

Měl jsem ostatně nač se těšit. Serie mých dobrodružství v tomto čísle „Světla“ teprve začala. Začalo to s krásnou Dódy; pak líčily se příhody u

neméně spanilé Lori; třetí byla Tylka — — Těšil jsem se na vteřinu bláhovou nadějí, že má žena nedostane do ruky toho hanopisu. Běda! Dostala ho dříve nežli já. Přesvědčil jsem se o tom záhy. Chtěl jsem s ní mluvit. Zavřela se. Křičel jsem za dveřmi; ucpala si uši. Marně sám dlouholetý přítel naší rodiny, předseda volebního komitétu, inženýr Josef Bartoš, zvaný pro svou výmluvnost Rousovskou hubou, nás navštívil. Nepřijala ho. Vše bylo marné. V očích mé ženy byl Josef Bartoš, Rousovská huba, něčím ne nepodobným kuplíři. Má kandidatura! Byl to pláštík pěkuých věcí.

Byl to krutý den. Domov se mi stal peklem. Prehl jsem z něho. Ztrávil jsem celý den výklady, ujišťováním, vysvětlováním. Lakýrník Zdeněk Mach, volič, jehož žena se jmenovala Lori, přišel ke mně napilý a soptě: ukonejšil jsem ho s nouzí.

Když jsem přišel pozdě večer domů, čekala někde v šeru tlupa šindelářovců. Ulehl jsem, nic zlého netuše. Náhle k mému zděšení počali zpívat:

„Můj okres nejkrásnější
to je ta Dóda zdejší
ohebná jako klas.

To jsi ta krásná Dódy,
na kterou zpívám ódy.
Můj zaručený hlas!“

Okna se otvírala. Zvědavé pohledy sousedstva upíraly se dolů a k nám. A zvědavé uši naslouchaly.

Dovedl jsem si představit, že také žena naslouchá.

A dole zpívali:

„Je krásná také Lori,
pro niž bych přenes' hory,
pro niž bych zlámal vaz.

Když šťastni jsme a sami,
své srdce jistě dá mi
a její muž svůj hlas!“

Kdosi se zachichotal. Kdosi se smál na celé kolo. Nikdy nebylo tak živo v oknech. Bylo to mučení; ale ještě nebylo u konce. Dole zpívali ještě strofu.

„Než nejlepší má chvilka
je, když je se mnou Tylka.
Ta má tak krásný vlas.

Když do něho mne skryje,
tu mandát vyhraný je
a ne o jeden hlas!“

Předtím bylo zle. Nyní bylo hůře.
Má žena stala se nepřístupnou.

Neslyšela. Neviděla. Neexistoval jsem pro ni.

Když jsem se vrátil příštího dne, uvítala mne služka rozpačitě. Ptal jsem se po paní.

„Odjela.“

„Kam?“

„K milostpaní matce.“

„A říkala něco?“

Pohlédla na mne čtverácky. Zastyděl jsem se za svou otázku.

Byl jsem zdrcen.

Nastalo, čeho jsem se obával. Můj rodinný život byl rozrušen. „Světlo“ triumfovalo. Šindelář triumfoval.

Rousov nemluvil než o Lóri, Dódy a Tylce. Kdo jsou? Že jsou, o tom pochyb nebylo; má žena věděla dobře, proč opustila dům. Považte! Už i domů si je vodil!

IV.

Má žena nesmířila se dosud.

Smíří se? Nevím. Jsem v nejistotě. Můj byt je prázdný a pustý; mé dny jsou prázdné a pusté. Zvolen jsem však byl.

V užší volbě zvítězil jsem o devatenáct hlasů nad Šindelářem.

Dódy, Lóri a Tylka mi u voličů neublížily; také ty ne, které přišly po nich.

Krátce před ukončením volby hnal se k volební místnosti břichatý klempíš Kilián.

„Nebyl jsem ještě nikdy u volby,“ vykládal těm, kteří se ho zeptali. „Ale Voldřicha jdu volit. Je to chlapík.“

Po volbě opustil Chrástal „Světlo“. Jiné bojiště ho čekalo.

Setkali jsme se náhodou na nádraží. Přistoupil ke mně, jako by se nic nepříhodilo. Hleděl na mne svýma jasnýma, modrýma, smutnýma očima. A jak na mne hleděl, všechno se mi zdálo nutným a přirozeným: existence Chrástalova, hněv mé ženy, prázdnota a smutek mého domova. Očividně nebyl si Chrástal vědom viny. Konal svou povinnost. Lze se hněvati na někoho, kdo koná svou povinnost?

Gratuloval mi.

„Posléze“, dodával, „nejsem také bez zásluh o váš úspěch. Víím, jak to zatočiti. Od počátku měl jsem k vám sympatie! Wahlverwandschaft! Jste bytost něžná a citlivá... příliš citlivá. Zcela můj případ.“

Neopovažoval jsem se nic namítati; ale mé oči snad přece nehleděly dost radostně. Bystrému Chrástalovi nemohlo to ujíti.

„Métier,“ řekl konejšivě. „Nesete risiko svého řemesla. Buďte klidni: vše skončí dobře. Vše ještě vždy dobře skončilo.“

Neměl jsem té důvěry. Stál jsem mlčky.

Chrástal hleděl na mne. Byl nejvyšší čas nastupovat.

„Mám ošklivý zvyk. Mluvím jednou za rok pravdu; nehoršete se proto. Mám vás rád. Ale naši politiku nevytrhnete. Vidíte pouze, vytře-li vám někdo zrak. Sbohem!“

Vskočil do vlaku. Hvízdnutí. Vlak se rozjel. Kam jel, nevím; já jel do Vídně.

DŮVĚRNÁ SCHŮZE

(*Příhoda říšského poslance Voldřicha.*)

Je to pokoj hotelu, pochybný domov těch, kdo nejsou doma.

Dva lidé sedí proti sobě na pohodlných fauteuilech.

Napravo, blíže okna, v plném denním světle, jež posiluje jeho rozpaky, dlí říšský poslanec Voldřich. Má pózu světce, pokoušeného ďáblem. Je, pozorujete to dobře, odhodlán čeliti ďáblu.

Ďábla představuje redaktor deníku „Die große Glocke“. Tento ďábel vystupuje distinkovaně: nepozorujete rohů ani kopyt. Naopak, vše je u něho bezvadné ve svém genu. Je trochu gentleman a trochu obchodní cestující. A je, pozorujete to rovněž, odhodlán nebohého světce pokoušeti.

Interiér je jinak tichý: na koberci leží pouze pes Brok. Spí. Zdá se svou nehybností zesilovati dojem ticha.

„Nelze tedy naprosto dozvědět se podrobností o včerejší klubovní schůzi?“

„Byla *důvěrná*, pane.“

„Ovšem; o včerejší důvěrné schůzi.“

Poslanec mlčí. Je to odmítnutí.

Redaktor Moritz Aschenbröcker mlčí. Je to klid.

Brok ve spaní bezděky pohybuje tlapami: jistě že někoho honí.

„Na včerejší schůzi“, pokračuje Moritz Aschenbröcker, „bylo jednáno o stanovisku klubu k vládě a novým předloham. Zajímalo by mne znáti některé podrobnosti —“

„— důvěrné schůze,“ ozve se Voldřich trochu ironicky.

„— jakož i resultát vašich porad.“

Poslanec hledí vážně a důstojně. Je to opravdu světec.

Aschenbröcker hledí klidně a slídivě. Je to opravdu ďábel.

„Vzpomněl jsem si,“ dodává, „ne náhodou právě na vás. Víím, že vaše jméno není dosud v žádném poměru s vaším nadáním. Voldřich... kdo je to pro mé kolegy Voldřich? Jednička mezi sty. Skoro ani ne jednička. Promiňte, že mluvím otevřeně: jest však tomu tak. Bohužel, také o „Große Glocke“ musím konstatovati, že neznala dostatečně poslance Voldřicha.“

Světec ztratil něco ze své mrazivosti. Naslouchá. Také světci je nebezpečno naslouchati ďáblu.

„Nebude to na nás,“ pokračuje Aschenbröcker, „zůstane-li při tom. Je třeba, aby naší veřejnosti,

tak zhusta klamané, řeklo se z kompetentních míst: Ejhle, muž! Je to, přiznáváme, náš protivník. Ale jsme hrdi na takové protivníky. Muž antických ctností. On jediný, požádán o informace, odmítl sděliti detaily důvěrné schůze. On jediný!“

Aschenbröcker se vemluvil do vřelosti. Voldřich naslouchá. Opravdu, netušil ani sám, že je něčím v stylu Plutarcha.

„Bohudík, jsme světový tisk. Napíšeme-li o vaší řeči: pozoruhodná, celá Evropa řekne: pozoruhodná. Napíšeme-li o vás: *politik evropského vzdělání a světového rozhledu*, řekne celý svět: muž evropského vzdělání a světového rozhledu. Kdežto“ — a Aschenbröcker provází svá slova bezradným, zoufalým posunkem, „neřekneme-li nic — —“

Úsměv, který pohrával rty Voldřichovými, zmizel.

„Neřekneme-li nic,“ pokračuje Aschenbröcker poněkud sklesle, „vaše řeč neexistuje. Nebyla slyšena. Nebyla promluvena. Není Voldřicha.“

Poslanec škulb sebou nepokojně. Fauteuil je mu náhle těsným.

„Nikdy jsem nepochyboval o váze vašeho žurnálu,“ vydechne.

„Máte nás na své straně,“ ujišťuje návštěvník. „Toť ujednáno. Vaše příští řeč *bude* pozorována. Napíše se k ní malý medaillonek: markantními rysy nakreslí se váš profil. Chápete ovšem, že ne-

můžeme souhlasiti. Bude to polemika. Ale to už je věci stran a jejich názorů. Hlavní věc je vzbuditi pozornost.“

Aschenbröcker se odmlčel, dospěv k tomuto závěru. Voldřich neopovazuje se porušiti mlčení. Příjemné sny jdou jeho hlavou. Politik evropského vzdělání a světového rozhledu! Malý medaillonek!

Minulo několik vteřin. Aschenbröcker vrací Voldřicha skutečnosti.

„Ujednáno tedy — — A včerejší schůze?“

Jeho otázka zní tentokráte sugestivně a nutkavě. Tento ďábel je blízek úspěchu.

„Byla důvěrná, víte to přece!“

Slova Voldřichova zní nejistě a bezradně. Cos mu hučí hlavou: politik... evropského vzdělání... Tento světec je velmi blízko podlehnutí.

„Neříkal jsem“ — a hlas Aschenbröckerův chvěje se něčím, co k nerozeznání podobá se mravnímu rozhořčení. — „Neříkal jsem, že mne nenapadá ztotožňovati muže vašeho charakteru s ostatními vašimi klubovními kolegy? Už myšlenka, že můžete mi připisovati něco podobného, budí ve mně pocit neskonale bolestný.“

Zhroucený Voldřich se uklidňuje. Ctnost bude zachráněna, ježto ďábel je velikomyslný.

„Nepředpokládal jsem ani na okamžik nic podobného,“ prohlásil Voldřich hrdě.

„Tím lépe. Nižádná důvěrná sdělení, žádné po-

drobnosti. Nechci od vás vůbec zpráv. Ale mohu si přece pohovořiti o některých svých teoriích.“

„Jsem k vaší dispozici, pane.“

„Na včerejší schůzi byla účast hojná. Toť fakt, který, připustíte, není nesnadno zjistiti. Je také nepochybně, že nálada byla bojovná. Potkal jsem poslance Kohoutka v kuloárech. Byl všecek rudý a říkal: ‚Konec přištipkování!‘“

Poslanec Voldřich mlčí. Sleduje kroužky své cigarety.

„Průběh debaty dovedu si představit. Nejprv povstal poslanec Sazima.“

Bezděčný pohyb Voldřichův.

„Nebyl to poslanec Sazima? Opravdu, mýlím se. Chtěl jsem říci Mourek.“

Poslanec Voldřich mlčí. Sleduje dým své cigarety.

„Prokletá pamět. Vzpomínám si nyní: nebyl to ani Sazima ani Mourek. Jak si mohu plést Matouška,“ — pohled na Voldřicha — „ano, Matouška s Mourkem? Nuže, Matoušek napadl ostrými slovy vládní předlohy. Vytýkal jejich nedostatky. Prohlásil je za nepřijatelné. Prohlásil je za nemožné. Skončil“ — Aschenbröcker dívá se do zápisníku — „slovy: Nevěříme vládě, která sama sobě nevěří.“

Poslanec Voldřich sebou trhne.

„Jak to víte?“

„Matoušek opakuje si svůj výrok po několik

dní. Každý už ho od něho slyšel. Neopakoval ho patrně zbytečně. Matoušek zkouší vždycky takto efekt —“

Voldřich hledí do stropu. Lituje ukvapené otázky.

„Potom povstal“, pokračoval Aschenbröcker, pohlédnuv opět do zápisníku, „pan dvorní rada Urban... chci říci, jeho excelence Markalous... Nikoliv, jeho excelence Šebor. Víím to nyní určitě, byl to Šebor. Poukazoval na obtížnou situaci, na státní nezbytnosti, proti kterým je choulostivo se stavěti. Kromě toho citoval sensační důvěrný výrok hraběte Bluma, který se zaručil, že, budou-li předlohy přijaty, připraví takovou situaci, že nynější ministerstvo padne, a nastane nový kurs —“

Voldřich nedovedl zatajiti svého překvapení. Aschenbröcker pokrčil rameny.

„Jeho Excelence vykládá už po tři dny kdekomu sensační důvěrný výrok hraběte Bluma. Proč by ho zatajovala svým klubovním kolegům?“

Voldřich sklonil hlavu. Všc bylo prostinké, vše bylo ku podivu prostinké.

„Potom povstal poslanec Janota — chápete přece? — Janota mluví na každé schůzi. Mluvil o kompensacích: o těch mluvívá vždycky. Mohl bych vám téměř říci, o jakých kompensacích mluvil. Aktuální politika vašeho klubu pohybuje se okolo dvou bodů: běží o jmenování soudního praktikanta Če-

saného a jmenování poštovního praktikanta Havránka. Že by vláda jmenovala oba, nepřipadá mi pravděpodobným. Byla by to koncese nezvykle dalekosáhlá, ať nedím převratná. Zbývá tudíž rozhodnouti se mezi Česaným a Havránkem. Co se mne týče, kloním se instinktivně k Česanému. Podle abecedy má přednost.“

Pátravý zrak Aschenbröckrův spočinul opět na nebohém poslanci. Voldřichovi nebylo volno. Bylo mu horko jako v parní lázni. Chvillemi chystal se promluvit. Ale nepromluvil. Jeho napětí stoupalo vývody Aschenbröckrovými. Neunikneš, šeptalo cosi posměšně a cynicky. Léč se stahuje: neunikneš. A Aschenbröcker hleděl na něho stále svým studeným a pátravým pohledem inkvizitora. Čertův Aschenbröcker! Kdyby nebyla „Die große Glocke“, s kterou neradno si rozlítí ocet!

„Tedy byl to soudní praktikant Česaný,“ pokračoval Aschenbröcker klidně. „Zde ostatně není nutno a radno příliš specialisovat. Je nutno přizpůsobiti zprávu programu našeho listu. Dám příslušné kapitole název pro nás vhodnější: *Obsáhlé kompensace při příštím obsazování úřednických míst klubu vládou zaručeny*. Neboť je vše zaručeno, doufám? Ruka v rukávě?“

Poslanci Voldřichovi bylo stále méně volno. Pohled jeho stal se prosebným.

Čert se ukázal velikomyslným. Nerozmnožoval rozpaků světcových.

„Vláda slíbila, že vezme v úvahu požadavky klubu. To lze vždycky říci. Ale také zde bude nutno poněkud stylisovati. Stanovisko našeho listu! Dejme tomu, mohli bychom o tom říci: *klubu podařilo se obdržeti závazné sliby předsedy ministerstva. Závazné sliby! To nezavazuje nikoho!*“

Aschenbröcker usmíval se shovívavě. Bylo mu skoro líto Voldřicha. Voldřich přestal už dávno kouřiti. Civěl kamsi do prázdna. ruce skleslé a všecek zhroucen.

„Zapomněl jsem na našeho Kohoutka. Zajisté také on uchopil se slova. Mohu předpokládati, že začal energicky: *Konec přístipkování!* Pak snížil poněkud patos: mluvil o obtížích situace. Vítal senační důvěrný výrok hraběte Bluma. Vyslovil se pro kompensace. A končil výrokem: Hleďme, aby velká chvíle neshledala nás malými. Dovedu si to vše živě představit: je to obvyklý Kohoutkův postup.“

Aschenbröcker zastrčil svůj zápisník. Voldřichovi se ulevilo.

„Ještě něco,“ ozval se náhle návštěvník. „Zapomněli jsme na hlasování. Jak samozřejmo, bude klub hlasovati proti. Tak, aby předloha prošla přece. Kdyby bylo nebezpečí, nutno provéstí absenci. Ale toho nebezpečí —“ Aschenbröcker

vedl zde přesné cifry — „nebude. Kromě toho klub samozřejmě učiní velký opoziční projev... pro uklidnění voličstva. S hlediska našeho listu bude to nutno poněkud zretušovati. „*Vláda, jak zřejmo, šla ve svých ústupcích přes myslitelné hranice. Přesto se nepodařilo vládě získati podpory či aspoň neutrálnosti klubu. Naopak: Klub je odhodlán, vésti proti vládě, tolik mu koncedovavši, boj až na nůž. Jak zřejmo, všechny ústupky na vládní, všechny prospěchy na české straně.*“

Aschenbröcker se usmíval.

Také poslanec Voldřich se usmíval. Byl to však rozpačitý úsměv.

Na koberci honil Brok stále ještě někoho ze spaní.

Aschenbröcker povstal.

„Děkuji vám, že jste vyslechl některé mé teorie. Tím spíše, že politik vašeho významu nemá zbytečného času. Naše úmluva platí: příští vaše řeč bude v ‚Große Glocke‘ posuzována!“

A pozoruje jakousi rozpačitost na tváři poslance Voldřicha, pocítil Aschenbröcker záchvat šlechetné lidumilnosti.

„Buďte kliden,“ dodal konejšivě. „Zachoval jste přesně důvěrnost schůze!“

ŠEBESTIAN BOUDA
čili
KAM VEDE ROZTRŽITOST
(*Historie z Čech.*)

Těžký stín melancholie na čele nesmrtelného našeho Šebestiána Boudy vykládán různě. Badatel Albert Bavořík tvrdil, že smutek Boudův je v příčinné a prokazatelné spojitosti s úmrtím angorské kočky Cecilie, nejdiskretnější z jeho přítelkyň a nejněžnější jeho inspirátorky. Pro všechny případy měl připravenou monografii: *Kočka Cecilie. Literárně-historická hypotéza*. Bavoříkovi odporoval vědec Ondřej Šebek, tvrdě, že smutek Boudův je *krásný metafysický smutek těch, kteří dostoupili vrcholu* *). Hypotéza Stanislava Kováře je příliš indiskretní, aby ji bylo vhodné uvést, tím spíše, že je všeobecně známa.

Veliký Šebestián Bouda je smuten, není o tom pochyby: pokusím se vylíčit příčiny jeho smutku,

---

*) Ondřej Šebek, *Hovory navečerní*.

třeba bych nedovedl nalézt dosti sugestivních slov pro událost tak chmurnou.

*

Známa je přesnost našeho nesmrtelného Boudy. Přesnost, která by mohla býti komukoli vzorem. Nic není ztraceno z toho, co se týká Šebestiána Boudy. Vše zařazeno pod příslušným číslem do určité zásuvky obsáhlé Boudovy registratury. Měli-li jste (a Bůh vás toho chraň!) co činiti s Boudou, stali jste se číslem v registratuře. Váš *případ* byl přesně podle dat uspořádán, přehlédnut, poznámkami opatřen. Všechny *osvobozující blesky* Boudovy, šlehnuvší z *dusných mračen osobního zájetí* *), byly tam zaznamenány. Ovšem také vaše nezapné odpovědi, pocuchané *divokou ironií* **) Mistrovou. Nechyběly hlasy veřejnosti, týkající se případu.

Stalo-li se po letech něco, co bylo, dejme tomu, ve vztahu k památné *schůzi u Karabinských* ***) nebo k *facce na petřínské rozhledně* †), bylo možno pouze sáhnouti do příslušného oddělení registratury: všechny detaily byly tam pečlivě zaznamenány. Nebylo třeba sháněti lopotně neúplný ma-

---

*) Krupička, Nárýs naší literatury.

**) Ibidem.

***) Sebrané polemiky Šeb. Boudy. Díl XXIV.

†) Sebrané polemiky Šeb. Boudy. Díl XXXV.

teriál, svěřiti se paměti tak často zrádné. Tím se vysvětluje, že počet *případů* rostl tak utěšeně, že registratura zatížila silně bytovou položku rozpočtu Boudova. Vysvětluje se však tím také, proč Bouda umlčel dosud každého protivníka. Kde soupeř byl unaven, on šel *lehkým krokem krásného tanečníka mezi meči* *). Přiklonil se pouze k osvěžujícímu prameni minulosti, a bylo po mdlobě. Oh, jaké dílo byla registratura našeho Mistra!

Nutno ovšem také přiznati, že bylo to dílo jediné.

*

Pravím-li jediné, nemám docela pravdu. Šebestián Bouda napsal také filosofické dílko: *Experiment je experiment*, jež před lety vzbudilo značný rozruch původními svými myšlenkami. Napsal též slavný sonet na svou kočku, začínající verši tak vzácné zvukomalby:

„Má sladce lísavá přítelko Cecilie,
oblé jsi noblesy v ohebných polybech,
nech přejít Osudy a zapomenout nech,
že Šebestián Bouda ještě žije.“

Jistou pozornost vzbudila také Boudova „Balada“, vrcholící ve verších často pedagogy citovaných:

---

*) Věra Vihanová, Jemu!

„A jdeme v boj svůj o sen, o dílo,
jež, má-li být, třeba, by se zrodilo.“

Tyto verše poněkud pokulhávaly, ale logika myšlenky byla nepopěrná. Právě se zřetelem k nim mluví Krupička o básníku filosofu. A profesor Štěpán Borovička začínal slovy „v boj svůj o sen!“ vždycky školní rok.

Bylo tu také prozaické torso, široce založený „Život paňáci“, které neukončeno pouze proto, že autoru nedopatřením do románu připletlo se příliš mnoho autobiografických detailů, rázu mnohdy delikátního. Ale kdo, uznáváje vynikající vlastnosti, mohl by tvrditi, že dostupují výše Polemického díla Boudova?

*

Bylo s podivem, že vždy ještě lehkovážný nějaký tvor dal se v nebezpečný zápas s *Mistrem Polemiky* *). Herakles volil by jistě raději deset chlívů Augiášových nežli jediného Boudu. Děje se však vždy to, co je podivné. A tak poslední dobou napialo veřejnost třiačtyřicet dám a pánů sensační divadlo polemiky *Nepřekonatelného* **) s Ivanem Čiperou.

Ivan Čipera, dlužno přiznati, nebyl ledakdo.

---

*) Krupička, Krásy naší literatury.

**) Ibidem.

Jeho nejnebezpečnější vlastnost byla trpělivost, jež se nedala ničím vyrušiti. Kdyby náhodou Čipera byl Sisyfem, byl by se usmíval při své věčně marné práci. A týrejte, u čerta, někoho, kdo se usmívá!

Den za dnem, číslo za číslem drtila divoká ironie Nepřekonatelného nebohého protivníka. Den za dnem se tvářil drcený, jako by se nebylo stalo nic. To přesahovalo meze neslušnosti. Šebestián Bouda počínal nervosněti. A co hůře, Ivan Čipera zdál se býti pedantem vůči Boudovi. Jeho registr byl patrně ještě úplnější. Mluvílo-li se o facee a rozhledně, vyličil, jaké bylo osudného dne počasí, zjistil, kolik párů milenců tehdy kráčelo po petřínských schodech. Je to pravda, že okolnosti tyto, jak říkávají právníci, byly irelevantní. Přes to dávaly polemice Čiperově nepopěrně kolorit a svěžest. A co říci, otiskl-li Ivan Čipera visum reptum soudního lékaře o facee na petřínské rozhledně, v dekoraci tak mimořádně dané, případně přijaté? Odkud a jak si je opatřil, ptal se Šebestián Bouda marně. Neznámo. Bylo však tu.

A což teprve schůze u Karabinských! Že dovedl oslnivě popsat kravatu doktora Stěhule*) nebo kašel (sugestivní) Václava Škrocha**), náleželo k métier a vyžadovalo se jako existenční minimum obratného polemisty. Ale Ivan Čipera věděl více:

---

*) Ivan Čipera: U Karabinských. Polemická tetralogie.

***) Ibidem.

podal veřejnosti přesný výkaz o útratě přítomných, o udělených diškerecích, ba o některých detailech o kterých důvodně šířiti se nehodlám. Je pravda, že také to vše věcně nic nedokazovalo, ba že to snad nepatřilo k věci. Ale jsme-li rigorosní, ani kravata Dra Stěhule nebo Škrochův kašel k věci vlastně nepatřil. A Ivan Čipera přijal, jak se zdálo, za svůj vítězný boudovský axiom, že publikum přesvědčuje nejvíce, co nedokazuje nic.

*

Dlouho se již vlekla polemika Bouda—Čipera. Příslušné oddělení registratury bylo přeplněno. A polemika ne a ne skončit. Kosa přišla na kámen. Třiačtyřicet dám a pánů, polemiku sledujících, nedovedlo se ubrániti pocitu trapného překvapení. Bylo to, jako když tenor počne ztráceti hlas. Nestalo se opravdu dosud, aby někdo Boudovi tak dlouho a tak energicky čelil. Bouda počal tušiti, že běží o vše. Prestiž, tolika lety neúmorné práce nabytá, byla ohrožena. Napíal své síly; oslňoval svými insinuacemi, omračoval svou nechápavostí. A nepohodlné věci přehlížel tak virtuosně, jako nikdy dosud.

Marně.

Dosavadní prostředky nedostačovaly.

A tak kteréhosi jarního dne seděl Šebestián

Bouda u psacího stolku, zabrán — po kolikáté už? — do osudné polemiky. Veškera akta *případu* byla připravena k libovolnému nahlédnutí. Poslední doklady položil Bouda před sebe: nalevo poslední odpověď, napravo repliku Čiperovu. Badal už dvě hodiny po protivníkových poklescích. Náhle se ozvalo zvonění. Šebestián Bouda odložil polemiky, jež třímal právě v ruce. A stalo se, že bezděčně pošinul nyní svou napravo a Čiperovu nalevo.

Návštěva odešla po krátkém hovoru. Přinesla Boudovi dobré zprávy. Bouda vrátil se vesele k svému dílu. Vzal polemiku napravo a šklebil se na ni zlomyslně. Z dusných mračen osobního zaujetí počaly šlehati obvyklé osvobozující blesky. Divoká jeho ironie pustošila polemiku na pravé straně. Nikdy neplýtlval Bouda tolik paradoxy; nikdy protivníka nerozdrtil tak dokonale. Dnešní odpovědi Čipera nepřekoná. Je odbyt, hotov. Radosný pocit úspěchu (ah, úspěchu tak dlouho čekaného!) vzpružil Boudu. Psal rychle, vítězně. Nebylo třeba škrťů ni zastávek. Polemika byla zde, oslnivá a přesvědčující. Něco jako ortel smrti.

Šebestián Bouda si oddechl. Otevřel okno. V pokoji bylo mu dusno; potřeboval jarního vzduchu. Otevřenými okny zněl sem chaotický hluk ulice. Vše připadalo Boudovi novým a lepším. Kdyby dovedl býti dobromyslným, byl by jím dnes. Takto byl pouze shovívavý. Konečně nutno, aby byli také

Čiperové na světě; čím by byli Boudové bez takového protějšku?

Hleděl zraky vládce na vše, co přecházelo chodníky a křížovalo ulicí. Nebylo nemožno, že mezi davy je někdo z třiačtyřicíti dám a pánů, sledujících polemiku. Oh, to děvčátko v bílých šatečkách, sotva škoře odrostlé! Jak hledí nahoru, někam do oken. Byla by to ona? Chodí poslední dobou takové nadšené dopisy.

Bouda se usmál. Jaký to úsměv!

Pak poslal polemiku do tiskárny.

*

Byla to podivuhodná zaslepenost. Ani okamžik neuvědomil si Bouda zmatení obou polemik. Dostával korektury, četl, opravoval, nenapadlo ho však nic. Radostný a triumfální pocit ho neopouštěl.

Až osudného dne — — —

Osudného dne došel časopis „Blesk“, kde byla otištěna polemika Boudova. A nešťastník prohlédl. Byla to hrůzná chvíle. Bouda běsnil. Pobíhal registraturou, jak zajatý lev klecí. Hledal, na čem by ukojil svůj vztek. Běda! Bylo to jasné, tragicky jasné! Polemisoval sám se sebou, zničil sám sebe. Ivan Čipera je pánem situace. Stačí mu sebeobžaloba Boudova. Oslnivá a přesvědčující polemika byla sebevražedným aktem. Bylo marno zatínat

pěsti, kousat se do rtů; skutečnost nedala se odčinit.

Číslo časopisu leželo zde posměšně nevinně. Bouda je smáchl a hodil do kouta. A zase pobíhal svou registraturou. Také dnes bylo tu dusno; ale Bouda neměl tentokráte odvahy otevřít okna. Báł se lidí.

Venku byl opět jarní den. Opět se valily po ulicích jarně naladěné zástupy. Snad také dívenka z minula byla mezi nimi. Ale jaká změna v nitru Šebestiána Boudy! Je pravda, co řekl řečník velké revoluce: Od Kapitolu k tarpejské skále je pouze krok!

*

Jak žil Šebestián Bouda po těch několik dnů? Bylo to živoření, ne život. Seděl tupý a s uhaslým zrakem u svého stolu. Pracovat nedovedl; myslit nebyl s to. Cívil do prázdna. Chvillemi vstal a pobíhal registraturou; ale před jednou její rubrikou couvl vždy plaše a bled. Byla to rubrika Ivana Čipery.

Návštěv nepřijímal. Pouze svou angorskou kočkou se nechal třítí. Marně však Cecilie čekala na pohlazení svého pána.

Nechápala.

Čekala den.

Marně.

Čekala druhý den.

Opět marně.

Třetí den.

Marně. Marně!

Zamňoukala bolestně.

Šebestián Bouda neslyšel.

Kočka Cecilie zhynula čtvrtého dne. Na zlomení srdce. Byl to těžký případ, jemuž ani proslulý zvěrolékař Votoček nerozuměl.

*

Posléze došla odpověď Ivana Čipery v časopise „Hromobití“.

Šebestián Bouda prožil kruté okamžiky.

Vzal „Hromobití“ do chvějících se rukou. Neměl odvahy roztrhnouti pásku časopisu. Zvědavost zápasila s bázňí. Jeho ortel byl zde. Proč ho otvírat, zná-li rozsudek předem?

Zvědavost zápasila s bázňí. Posléze zvítězila. Bouda rozevřel „Hromobití“: trvalo však dlouho, než byl schopen čísti.

Četl...

Četl...

Četl...

*

Zmocnil se ho úžas. Nevěřil svému zraku. Vstal a přecházel registraturou. Zastavil se nad urnou, v níž byl svatý popel dobré Cecílie. Vrátil se k svému stolku a četl znovu.

Bylo tomu tak, třeba to bylo neuvěřitelné. Ivan Čipera *polemisoval* s jeho článkem.

Ivan Čipera odsuzoval čiperovské potouchlosti potouchlostmi boudovskými. Nepřihodilo se nic, než že si vyměnili úlohy. Nic z boudovského arsenálu nescházelo.

Čipera plýtlval geniálními paradoxy.

Čipera oslňoval svými insinuacemi.

Čipera se rozhorloval mistrně.

Čipera udivoval svou nechápavostí.

Nepohodlné věci přehlížel tak virtuosně, že se Boudovi sliny na jazyku sbíhaly.

Mluvil jako Mojžíš a jako pepík.

Oh, ano... Bouda znal velmi dobře to vše!

Ale... vše to činil Čipera na opačném základě, než který dříve hájil. V opačném smyslu, než psal dosud. Černé stalo se mu bílým a bílé černým. Byla to zvláštní zaslepenost.

Šebestián Bouda si oddechl. Bouře byla zažehnána. Jediná obava zbývala: co řekne změně fronty obou protivníků třiačtyřicet dám a pánů, sledujících polemiku?

Situace nebyla stále ještě růžová. Ale aspoň něco uspokojovalo Boudu: mezi ním a Čiperou zjednána

čiperovsko-boudovskou a boudovsko-čiperovskou polemikou opět parita.

Nepůjde sám na šibenici.

*

Příštího dne kolovala v literárních kruzích zajímavá, poněkud však nepochopitelná zpráva.

Kolportoval ji doktor Heindl, lékař Čiperův. Také k sluchu Šebestiána Boudy došla.

Ivan Čipera, tak vypravoval doktor, upadl včera přesně po přijetí ranní pošty v naprostou nevysvětlitelnou zuřivost. Doktor informoval se — z důvodů lékařských — o obsahu došlé korespondence. Byly to projevy obdivu sedmi ctitelek a jednoho ctitele. Naprosto bezvadné. Kromě toho došel časopis „Hromobití“, kde tiskl Ivan Čipera polemiku se Šebestiánem Boudou.

Stav churavého, dodával lékař, vida znepokojení posluchačů, se zlepšil během noci podstatně. Čipera je mimo nebezpečí. Dnes ráno byl poměrně klidný. Pouze se nesmělo naléhat na vysvětlení zuřivosti včerejší.

Podle mínění lékařova bude Ivan Čipera vyléčen v krátké době, bude-li ponechán péči odborníků. Je tudíž důvodná naděje, že polemika Bouda-Čipera nebude přerušena.

*

Ale polemika *byla* přerušena.

V takovém stadiu, že nikdo se toho nenadál. Kolik replik a duplik bylo by ještě sneslo každé tvrzení famósních závěrečných polemik! Jak by bylo možno s divokou ironií probrati jednotlivé otázky! Jaké osvobozující blesky mohly šlehat ještě z mračen osobního zaujetí!

Polemika byla přerušena. Jakoby tichou dohodou zúčastněných. „Blesk“ mlčel i „Hromobití“ mlčelo. Jsou taková užasná utichnutí. Třiačtyřicet dám a pánů tento obrat by byl uvedl v úžas, kdyby bylo možno ještě u nás nad něčím žasnouti.

A jiné překvapení! Ivan Čipera se vydal náhle na cestu. Z čista jasna. Mluvil cosi o dávno chystaném plánu, o literárních projektech staré už provenience.

Ale byl to prostě útěk... Zbabělý útěk.

Šebestián Bouda zůstal. Netváří se však jako vítěz. S panem Stibralem, který se opovážil mu gratulovati, rozešel se definitivně.

Je smuten. Je tichý. A spálil prý svou registraturu.

SETKÁNÍ

Vše je nějak špinavé a kalné na této stanici; i květiny v oknech.

Také na lidi dotírají saze a čmoud. Chodí omrzeli a křičí bez příčiny nebo přecházejí skleslí na duchu a na těle. Práce je mnoho a málo radostí.

Co chvíli přijíždí vlak. Co chvíli opět zmizí. Ale zdánlivé střídání je pouze věčným opakováním. Je stále slyšet cinkot zvonků, signály, dunění vlaku. Štve se tu někdo tisíci honci, ale nikdy neuštvě.

*

Vlak přijel.

Dvéře se otvírají.

Vystupují pasažéři. Lehčí, bez břemene, s úsměvem. Jako by kralovat jeli. A jiní, kteří vlekou starostlivě svá zavazadla, hledíce neklidně na ruch nádraží a jeho splývající hlasy. A jiní nevyspalí a znavení, s očima sotva pootevřenými. Dokralovali již.

Také Karel Rameš vystupuje z vlaku. Jede...

čas ví, kam jede. Té chvíle není nic jistého v jeho existenci. Prohrál svůj osud a jede někam jinam začít svou hru. Rameš je neklidný pták: poletuje po krajích a nikde nezůstane dlouho. Košaté stromy, tiché meze, dýme klidných stavení, dobrou noc!

Karel Rameš vystupuje z vlaku a potkává Josefa Toufara.

Josef Toufar byl jeho kamarád. Dobrý a veselý hoch. Hleděl jasnýma očima do světa. Byl bojovný a prudký. Neublížil ani kuřeti, nebylo-li nutno. Bylo-li nutno, ani před slepicí neváhal. Ale vždy hleděl usměvavě a sebedůvěřivě.

Josef Toufar pozdravuje srdečně Karla Rameše.

Karel Rameš pozdravuje srdečně Josefa Toufara.

Snad v tom jsou odstíny, nepoznatelné však na první pohled.

„Jaká šťastná náhoda,“ volá Toufar. „Zbývá několik minut času. Nemíníš, že bychom mohli pohovořit? Po tolika letech?“

„Pohovořme si,“ odpoví Rameš. „Je vždycky milo najít chvíli osvěžení v protivné jízdě.“

Jdou do restaurace. Usednou u stolu v koutě. Je tu skoro šero: přece však lze rozeznat barvotisk, který visí nad nimi. Ospalé město, tiché ulice, měsíc. Jde ponocný a troubí. V pozadí pár milenců. Jinak ticho. Ponocný, věříte, nikoho nevyruší ze spaní.

„Kam jedeš?“ ptá se Toufar.

„Nevím vlastně,“ odpovídá Rameš. „Na poušť. Na severní točnu. Mohu kamkoli.“

To „mohu kamkoli“ zní radostně skoro. Opravdu Rameš nezná dosud své cíle; zdá se však, že to budí spíše jeho radost. Cítí uvolnění odpoutaného.

Josef Toufar hledí poněkud nechápavě na svého druha. Žertuje patrně. Toufarovi připadá nemožným, že by kdo neměl určitého cíle pro zítřek.

„Co nyní děláš?“ ptá se Toufar skoro váhavě.

„Nic. Skoro nic. Toho ponocného nahoře. Lidé mne neslyší. Ale uklidňuje je, že nějaký ponocný je venku. Pro všechny případ!“

Toufar se usmívá bodře. Smířil se zatím se způsoby Ramešovými. Byl to vždy podivín.

„Jsem nyní soudcem ve Stražově,“ prohodí. „Byl jsem tam přesazen minulého podzimu. Je to příjemné městečko. Agenda dost značná; ale celkem nejsem nespokojen.“

„Také já ne,“ odvěti Rameš.

Hledí si do očí, jako by chtěli v zornicích druha uzříti obraz dávné mladosti. Nedaří se to valně. Octli se v slepé uličce. Bude nutno obrátiti; Toufar zkouší své štěstí.

„— — Vzpomínáš na náš výlet do Šárky?“

Následuje růžová a bílá vzpomínka: probouzí se Josef Toufar, mladistvý růžolící krasavec. Zapestří se vesele dojmy slunečního dne, pochodu a

tance. Svěží mladé tváře a lehké sukénky. „— — Amalie, krásná Amalie! Kolik že tomu let? A pamatuješ se na komickou příhodu — —?“

Je pravda, že Rameš se na tuto komickou příhodu nepamatuje. Bylo by však lžišuo, rozesmutňovat starého kamaráda; vypravuje příliš nadšeně. Rameš kývá; rozptýleně poněkud, ale Toufar toho nepozoruje.

„Pamatuji se, velmi dobře se pamatuji.“ zahlává Rameš.

Toufar vyčerpal svou historii. Je nyní na Ramešovi, aby přispěl svou hřivnou. „Pamatuješ se?“ začíná.

Líčí feriální příhodu, trochu výlet a trochu útěk, pout bez plánu a naivně dobrodružnou. Ráno na Řipu po chladné noci; pohled na široou rovinu jako na zaslíbenou zemi.

A slovo *budoucnost*, znící jako Thalatta druhů Xenofontových. Budoucnost — pamatuješ se, jak vypadala budoucnost tehdy?

Josef Toufar naslouchá, jako Rameš naslouchal. Pamatuje onu noc na Řipu. Chladno bylo šeredné. Detail mu uvízl v paměti, jiný zapadl. Na minulou budoucnost nepamatuje se vůbec. Rameš dívá se na něho tesklivě: jaký má životem ochočený výraz!

„Pamatuji se,“ opakuje druh. „Velmi dobře se pamatuji.“

Rameš hledí na něho stále. Ten ochočený výraz zdá se býti smířením. A Rameš si představuje, jaké to smíření. Místní úloha v Strážově. Honorace. Večer v hostinci, zvláštní stůl a zvláštní pozornost. Pan soudce má právo pronést se o místních záležitostech a příhodách z denního listu. Nepřibývá dojmů, nepřibývá znalosti. Tyje se ze zásob. Potom karty.

„Co hraješ?“ zeptá se Rameš s dobrosrdečným úsměvem. „Jedníka? Barvičku? Čapáry?“

Soudce se probouzí v Toufarovi. „Nehraji hazardních her. Bulku a taroky. Hazardní hry ne. Nejvýš jedníka.“

„Je to krásná hra: vzrušuje to trochu, že ano? A čas se zabije.“

Rameš mluví tiše, skoro tlumcně. Snad to měl být úsměch, stal se však soucitem. Hledí na Toufara: jak jeho oči zahořely náhlým ohněm. Dnes večer! Již dnes večer!

„Jsi ženat už dlouho,“ vzpomněl si Rameš. „Máš děti?“

„Hochia a dvě děvčata.“

„Zdrávi?“

„Bohudík!“

„A... šťasten?“

Toufar odpoví záhadným pohybem. Je to snad štěstí a není to štěstí. Ostatně Rameš lituje svého dotazu. Štěstí! Jaké to zvláštní slovo!

Nyní se ptá Toufar.

„A což ty?“

„Nejsem ženat,“ odpoví Rameš, bubnuje prsty na stole. A hledě zase do zornic svého druha, jako by v nich chtěl někoho skrytého objevit, připojí: „Nehodí se to pro ponocného.“

Nastalo ticho. Zraky obou zadívaly se bezděčně v jediný směr.

„Ještě chvíle času,“ řekne Rameš.

„Ještě chvíle času,“ míní Toufar. Je těžko říci, je-li to potěšení nebo politování. K obojímu má to asi stejně daleko.

Toufar přemítá. A Rameš nebýval přece hloupý! Je ho škoda!

Rameš přemítá. A Toufar býval přece z lepších! Jaký smutek!

Sklepník se objevuje v místnosti. Je to osvobození. Rameš a Toufar platí.

Potom stojí na peroně. Vše je nějak špinavé a kalné na této stanici.

Pouze tam nahoře, mezi květinami, objevila se dívčí tvář. Hledí... za kým a za čím?

Chladný vítr zafičí. Rameše přepadne melancholie: to setkání bylo jako pohřeb. Cítí osamělost a smutek. Nejistota chvíle nebyla by tak zlá: kdyby aspoň něčí ruka kynula mu na rozloučenou a na shledanou!

Nikdo nekyne. Dívčí tvář mezi květinami zmi-
zela.

Přijíždí špinavý a otřelý vlak. Vstupovat!

Dva druhové z mládí se rozcházejí. Hledíme-li
do jejich niter, nelitují tak svého rozchodu, jako
svého setkání.

„Sbohem!“ praví Rameš.

„Sbohem!“ volá Toufar.

Hlas se pokouší zníti srdečně. Ještě kamarád-
ský stisk ruky.

A potom je po všem, co nikdy nebylo.

PŘÍHODY

Řekli mu:

„Nepište tak. Porušujete disciplinu a škodíte straně. Talentu, porušujícího disciplinu, je nám milejší prostřednost, která nic nezkazí.“

Bylo to stručné a jasné. Vedení odhodlalo se učiniti konec. Případ Stachův počal buditi pohoršení. Nerozváže-li se gordický uzel, bude rozfat.

V osm hodin odešel Stach z redakce.

Měl schůzku s Jenny. Jenny náhodou potkala kamaráda Kobosila. Zašli na večeri. Bavili se dobře. Stach měl svou rozpustilou chvíli. Nezdál-li se mu svět nejlepším z možných, zdál se mu aspoň nejzábavnějším z nemožných. Jenny byla v růžovém rozmaru, a co se týče Kobosila, nezkazil nikdy zábavu. Vše opíjelo mladou trojici: veselí vlastní a šum a pohyb restaurace.

Kdesi opodál seděl náhodou Strobach, s kterým měl Stach co promluvíti. Poodešel na chvíli k jeho stolu. Když vyřídil svou záležitost, vrátil se. Pozoroval, blíže se, že Kobosil pouští rychle ruku Jenny. Byli oba trochu rozpačiti, prošlo to však.

Toho večera byla Jenny velmi krásná.

Byl to uličník s krásnýma posměšnýma očima. Všechna pohyb, všechna vlnění. Stach se bál dívat se na ni: mátlu jeho myšlenky a slova.

Seděli v náladě pokud možno veselejší než předtím. Snad až v příliš veselé náladě, aby nebyla podezřelá.

Pak chtěla Jenny domů. Pocítila únavu; nasmála se příliš. Stach ji vyprovodil. Nebydlila daleko.

Šli. Byla měsíčná noc, a Stach vypravoval pošetilé historie. „Co byste řekla,“ optal se posléze, když došli před domovní vrata, „kdybych byl zítra mrtev?“

Usmála se. Oči Stachovy hleděly na ni tak komicky.

„Plakala bych.“

„Mám vaše slovo,“ odvětil rozjařeně Stach. „Záleží mi na tom, abych byl oplakáván.“

Potom se rozešli.

Vrata domu zapadla za krásnou Jenny a jejím rozmarným smíchem, kterým se loučila.

Stach se vracel, hvízdaje si písničku.

Seděli chvíli ještě s Kobosilem.

„Jenny je velmi krásná,“ odpovídal jaksi bezpřízvučně kamarád.

„Jenny je velmi krásná,“ odpovídal kamarád.

„Kdybych umřel, bude pro mne plakati,“ ujíš-

řoval Stach. „Dohlédni na to jako vykonavatel mé závěti.“ A Stach se zasmál.

Potom, beze všeho přechodu, vypravoval o svých obtížích.

„Nedovedu se přizpůsobiti. Nechválím ještě, co se mi nelíbí. Straně prý to škodí. Rozhodně nehodlá to trpěti: to je jasné.“

O půlnoci Kobosil šel domů.

Stachovi se nechtělo domů. Necítil vůbec únavy. Zpola rozrušen a zpola opojen bloudil ulicemi. Zabloudil na Staré město. Měl rád úzké a klikaté jeho ulice, staré fasády a úzký výsek nebe. Také bílé stíny těchto uliček měl rád.

Posléze zašel do noční vinárny a pil s nějakou blondýnou.

Bylo mu úžasně lehké a veselé. Zdálo se mu, že by bylo třeba pouze vztáhnouti po všem ruku. Přehlížel svět a lidi. Také lokál, kde seděl. Říkal věci, které blondýnu nebavily.

„V čele strany stojí Mamut a Rhinoceros. Mamut má své lidi a Rhinoceros také. Je třeba se rozhodnouti pro toho či pro onoho. Mamut i Rhinoceros mají své zvláštnosti. Ale v jednom se oba shodují: nemyslet nic, co nemyslili včera. Toho a toho roku vznikl určitý program. Puntík. Na zdraví Mamuta a Rhinocera!“

Děvče připilo, třeba nechápalo. Bylo zde k tomu, aby připíjelo.

Stach se na ni zahleděl. Bylo mu, jako by teprve nyní ji objevil. Děvče bylo ještě málem svěží, nevtíravé a skoro milé. Je vlastně krásná, řekl si Stach.

„Nudím vás zbytečně. Pryč s Mamutem a Rhinocerem! Piji na vaše zdraví.“

Vypil až na dno.

„Jste podivuhodné děvče a máte nevinné oči. Vzbuzuje to ilusi. Iluse je všechno. Lze jí rekonstruovat nevinnost. A nepovíte mi svého jména?“

„Jmenuji se Jenny,“ řekla. „Jenny... nezáleží na ostatním.“

Měla melodický, skoro nesmělý hlas.

„Jenny... Je to také krásné jméno. Nezáleží na ostatním.“

Počal citovati Heina. V Heineovi je báseň o Jenny. Stach si ji dobře nepamatoval, ale děvčeti to bylo lhostejno. Hledělo trpělivě a ospale na hosta.

„Nuže, Jenny,“ apostrofoval Stach. Zarazil se však náhle. Chtěl patrně něco říci. Kdyby věděl, co.

„Nuže, Jenny,“ opakoval bezradně.

Bylo to vyšinutí. Okolo něho se setmělo. Hledal, čeho by se zachytil, ničeho tu však nebylo. Posléze nahmatal v náprsní kapse předmět, který položil na stůl.

Děvče se vyděsilo a couvlo s výkřikem. Byl to revolver.

Křik Jenny přivábil monumentální majitelku lokálu.

Spatřivši revolver, přistoupila vinárnice k Stachovi a zachytila svýma masitýma rukama jeho pravici.

„Hlouposti,“ osopila se pak na něho. „Hlouposti. To se nedělá. Aspoň u nás se to nedělá —“

Její výrok byl pronesen rozhodně. Nebylo možno se klamat o smyslu slov.

Stach zaplatil a šel.

„Sbohem, Jenny,“ zvolal. „Navždy sbohem! Zklamala jste mne: podejte mi aspoň ještě ruku!“

Jenny se neobjevovala. Bála se.

Stach byl rozmrzen. Toho mu přece děvče nemělo dělati.

„Nejsem tak opilý. To děvče se nemusilo bát. Ale věřte Jenny.“

Vinárnice pokrčila rameny a provázela ho ve dveřích pohledy.

„Nyní to praskne,“ říkala si.

Stach vyšel ven.

Bylo mu teskno. Pociťoval nějaké příkoří.

„Neměla mi to dělat,“ zahučel do nočního ticha. Kdo a co, Stach by byl nedovedl říci.

Prejzové střechy se leskly v měsíčním světle. Stachovi připadalo, že ještě před chvílí byl by mohl choditi po té bílé střeše. Měl tak lehké srdce.

A byl vždy trochu náměsíčníkem. Ale nyní stal se těžkým —

Šel. Hleděl do výše. Vše bylo vzdáleno a nepřítomno. Zabloudil do minulého věku. Nerozeznával ulice.

„Jenny.“ řekl si polohlasem. Vzpomněl si na dualismus Jenny. To slovo ho napadlo. Opakoval si: napsati článek o dualismu. Talent je dojista zbytečný, ruší-li disciplinu. Dualismus je nutný, užitečný a správný jako prostřednost.

Hledal tužku, ale nahmatal revolver. Scéna z vinárny oživila v jeho paměti. Vytáhl revolver jako dítě, které lpí na hříčce, již mu chtěli vzíti.

Rána zazněla.

Nahoře, v prvním poschodí, vyklonila se z okna žena s nahými prsy.

Stach stál rozpačitý.

Trochu krve objevilo se na jeho hrdle. Střelil se prabídně. Kule jen ho škrábla. Tam to vede, pije-li se příliš mnoho a rychle!

Objevila se policejní hlídka. Vzala mu revolver a odvedla ho na policejní ředitelství. Žena s nahými prsy zmizela. Nebyla asi spokojena: podívaná nestála za vzrušení.

Na policejním komisařství zavedli výslech. Cestou vrátil se Stachovi humor. Mluvil velmi vesele. Komisař ho ostatně znal. Bavili se spolu dobře. Příčina? Očividně žádná. Jenny? A jaká Jenny?

Komisař byl ochotný. Poslal ho domů a zatušoval historii.

Druhého dne měl Stach kocovinu. Řekl Jenny — té první Jenny —: „Málem byste mne byla oplakávala.“

Smála se tomu. Také Stach se smál. Ovšem také Kobosil. Kobosil nezkazil nikdy zábavu.

V redakci se vše urovnalo. Stach se umoudřil. Zachoval disciplínu a chválil všechna hotová fakta.

A ježto bylo nutno rozhodnouti se pro někoho, rozhodl se pro Rhinocera.

HRANICE

Jede-li kdo jiný přes hranice, cítí snad něco. Svět se končí a začíná se nový. Mluví k němu historie a přesvědčuje ho sluch.

Jedeme-li my přes hranice, jako bychom nejeli. Necítíme se příliš v cizině, ježto dříve jsme nebyli příliš doma. Nezbyvá nám, než pozorovati, co jiní cítí. A pozorujeme:

Jsou staré a pokojné hranice, které se neměnily a nemění. Byly od věků a budou po věky. Není lstivých a násilných úmyslů na oné ani na této straně. Hraniční čára je klidná, skoro ospalá. Také vy máte klidný, skoro ospalý dojem: přes tyto hranice nepřejdou nikdy mobilisované pluky, nezaduní nikdy baterie, chrlicí smrt. Nižádná z těchto vísek nedá své jméno velkému historickému datu; nižádné z těchto údolí nestane se velkým hřbitovem. Hranice se usmívá, nezívá-li právě.

Jsou také neklidné, nervosní hranice.

Minulost jejich byla vzrušená. Skutečně šly už přes ně s obou stran mobilisované pluky. Hranice nebyla po věky, a není jisto, bude-li po věky. A

bude-li, cítí se aspoň dnes ještě po amputaci odňatý úd. Na hranicích, dejme tomu, slyšíte slovo „Deutsch-Avrincourt“. Opakujete: Deutsch-Avrincourt. A zní to podivně.

Jede-li kdo přes hranici takovou od východu, cítí obyčejně něco jako pýchu. Jede-li kdo od západu, cítí něco jako bolest. Je to smutek věcí, jež jsme měli a ztratili.

Jsou také ti, kterým hranice znamená pouze celní prohlídku. Přecházejí světy s pokrčením ramen. Flat ubi vult. A čím dále, tím lépe. Jsou to velmi šťastné nebo velmi nešťastné duše.

Velmi šťastné nebo velmi nešťastné duše! Chápeme vás příliš dobře. Náš život je neúplný; některých pocitů se nám nedostává.

Chápeme přes to nebo právě proto.

*

Bylo to před několika lety.

Odjížděl jsem tehdy nočním rychlíkem z nádraží Anhaltského.

Byla to noc před Štědrým večerem. Chladná, zimní noc.

Všelijací lidé byli v kupé. Nestaral jsem se o ně. Bylo mi podivně: poznal jsem, že je vždy tak podivně, vracíme-li se. Snad je tak vojáku, který — z těch či oněch důvodů — opustil válečnou vřavu,

hřímání děl a klesající druhy. Pozapomněl na válku: kraje se usmívaly na něho. Lesy šuměly mu nad hlavou. Plul po klidných, zelenavých vodách jezer a kráčel po svazích hor, kde vanul svěží vítr. Nyní se vrací do řad... Hřímejte, děla! Kdyby aspoň děla!

Přimhouřil jsem oči a pokoušel jsem se zdřímnouti. Nepodařilo se mi to docela; jen v nějaké polosněti jsem upadl. Snil jsem o národě bez hranic. Rozmetu vás v světě jako símě budoucnosti, pravil Hospodin.

Vystoupení mého souseda vyrušilo mne ze snění. Otevřel jsem oči. Předě mnou seděl hoch asi osmnáctiletý. Byl štíhlý, skoro hubený, s černýma, jiskrnýma očima. Vzpomněl jsem si: ano, přišel sem v lehkém svrchníčku, na prosinec příliš lehkém svrchníčku. Změřil jsem rychlým pohledem jeho tvář. Byla pravidelných, jemných rysů. Jeho tmavé oči hleděly na mne čile a inteligentně.

Probral jsem se ze své únavy. Zprotivilo se mi seděti. Vyšel jsem na chodbu ven. Hleděl jsem ven, jako bych mohl něco uviděti: neviděl jsem však nežli čirou tmou.

Přemýšlel jsem. Pracoval jsem tehdy o „Poslu“. Nikdy vás nenapadají tak podivné myšlenky jako v pozdních hodinách noční jízdy.

Trhnutí vozu málem že porušilo mou rovnováhu. Zavadil jsem o kohosi. Byl to hoch, kterého

jsem pozoroval v kupé. Omluvili jsme se současně. Omluví-li se dva lidé současně, jsou zpravidla Češi.

Hoch pohlédl na mne. Výraz jeho tváří, trochu napiatý v kupé, se změnil. Jeho oči se usmívaly. V jeho tváři byla radost. Řekl jediné slovo: „Hranyce.“ Znělo to radostně a svěže, jako výkřik osvobození.

„Podmoklí,“ pravil jsem. „Hraniční stanice. Máte pravdu!“ Výkřik osvobození to nebyl.

Pohlédl na mne zklamaně. Bylo mi ho trochu líto.

„Byl jste asi dlouho v cizině,“ řekl jsem jako na usmířenou.

„Čtyři léta.“

„V Berlíně?“

„V Berlíně. V Hamburku. V Londýně...“

Odmlčel se. Naslouchal.

Venku vykřikovali německy jména stanice.

Opustili jsme vagon. Bylo před čtvrtou hodinou ranní; pětadvacet minut zastávky.

Hoch se rozhlížel, znova naslouchaje. Z vlaku zatím vystupovali lidé, jdoucí k revisi. Přecházeli železniční zřízení. Celní prohlídky procházely vozy.

Stále napiatě naslouchal hoch. Čekal, cítil jsem, na nějaké české slovo. Náhodou se ho nedočkal.

Mrazilo. Vstoupili jsme opět do vozu. V našem kupé se zatím usadila rozjařená německá společ-

nost. Čekala patrně dlouho na vlak a nečekala na-
prázdko. Hlučná její veselost dráždila ty, kteří
tu seděli tiše. Zůstali jsme na chodbě.

Zdávalo se mi, že můj společník je nějak sklíčen.

„Jedete na dlouho domů?“ zeptal jsem se ho.

„Na týden,“ pravil.

„A pak?“

„Vrátím se zase do Londýna.“ A sklíčenější ještě
než dříve dodal: „Zůstanu tam. Zde doma zůstat
nemohu. Zůstanu tam. Na jak dlouho? Nevím;
možná navždy.“

Tato možnost nezdála se ho těšiti. Svěsil hlavu;
byla to pouze únava?

„Londýn je veliký... příliš veliký...“ řekl.

„Také Berlín je veliký; ne tak, ale přece je veliký.“

Chtěl říci ještě něco, nedokončil. Zahalil se do
svého svrchníčku.

Mlčel jsem. Co říci? Přichází, řekl jsem si, aby
se o něco opřel. O něco se opřít! Berlín je veliký,
Londýn je větší. Všichni takovou hudou. Bylo by
třeba ukázati jim něco velikého.

Co?

Vešel jsem dovnitř. Hluk společnosti utichl za-
tím; přemohla ji únava.

Po stanici roudnické přišel neznámý ke mně.
Usmíval se podivně.

„Prvé české slovo za hranicemi. Raudnitz —
Roudnice — Roudnice — Raudnitz.“

A dívaje se na hodinky, zahučel:

„Za hodinu budeme v Praze!“

Čas míjel. Venku bylo dosud šero. Snil jsem. Snil jsem o národě bez hranic.

Rozmetu vás v světě jako símě budoucnosti — —
— Pro koho?

V půl sedmé vystoupili jsme v Praze.

Bylo šeré a mrazivé ráno; Praha se pomalu probouzela. Bylo to ráno a skoro ještě noc.

Hoch s černýma, jiskrnýma očima šel se mnou.

U tramvajové stanice dali jsme si sbohem.

Zmizel mi za rohem Hyberské ulice; více jsem ho neviděl.

DOKTOR MAGNUS

Byl slavný doktor, který léčil svým pohledem. Divná byla jeho moc. Byl to odlesk moci toho, který řekl: „Lazare, vstaň?“ Či toho, který pokoušel v poušti Syna člověka? Lidé o to vedli spor; moc však byla nesporná.

Kde se zrodil doktor Magnus, nebylo známo; v Ultima Thule či tam, kde jsou lvové? Jeho mládost obestřena byla tajemstvím. Nikdo neznal jeho otce ani matky, jeho bratra ani sestry; byl všem cizí, nechť přicházeli z kterékoli země. Nižádný mistr nezval ho svým žákem, nižádná universita se jím nehonosila. Ale byla dcera tesaře v malém městečku, přilnulém k hroudě, jako pták zapadá do rozoraných brázd. Byla chorá, a nikdo neznal její nemoci. Otec, zámožný mistr cechu, nelitoval nižádných obětí; zdaleka volal učené doktory, aby jí vrátili zdraví. Avšak učení doktoři, těžce nesouce obsáhlé své herbáře, přicházeli a nenacházeli původu a smyslu choroby, jenom *vzezření hipokratické* u choré. Moudrost jejich nepomáhala dceři tesařově. Síly její scházely, a ona hynula

vůčihledě. A v tu dobu přišel k ní někdo, tehdy neznámý, později nazvaný doktor Magnus; přišel zamračený v tmavém svém taláru a usedl u jejího lože. Díval se na ni. A podivno! Moc jeho očí vrátila jí síly. Krev umírající počala obíhat znovu, její srdce bilo silněji, smrtelná bledost jejích tváří mizela. Tři dni a tři noci seděl u ní; když odcházel, byla zdráva. Otec mu vzdával díky, nabízel mu odměnu; nepohlédl ani na množství obdrženého zlata, nemluvil nic, a jako by byl dal svou sílu té, jež byla zachráněna, odcházel všecek zchřadlý a bledý. Dlouhou dobu nebylo stopy po něm; nevycházel. Pak zase vyšel silný a statný, aby vedl nový boj se smrtí. Pověst jeho rostla léty. Ale případů, kdy se odhodlal léčit, nebylo mnoho. Podle čeho se rozhodoval? Byly to hvězdy, které určovaly jeho cestu? Byla to tajná znamení neviditelných rukou? Či slova neznámých knih? Neviděl chorých, nedal si popisovat jejich chorobu. Řekl své *ano* nebo *ne*. Bylo to jako život nebo smrt; taková byla moc, kterou měl doktor Magnus.

Šel světem jako svým královstvím: velicí všech říší prosili ho marně. Poselstva nesoucí vzácné dary marně stála před vchodem jeho domu. Marně před ním klečely krásné ženy. Řekl své *ano* nebo *ne*.

Léta mýjela, a jeho věhlas rostl. Ani ti, kteří

mluvili o ďáblu, neváhali pozvednouti k němu prosebný hlas, přišla-li choroba k nim nebo k jich drahým. Marně se bouřili lékaři, marně kázali kněží, nikdo se neodvážil zastaviti doktora Magna. Ani ti, kteří marně prosili, neměli síly; nebudou někdy sami potřebovati pomoci odmítnuté jejich miláčkům? Lesk jeho hlubokých očí byl velitelský, slibovaly i hrozily. Jaký byl původ jejich moci? Byly to propasti.

Muž, který kráčel pyšně a sám, vzplanul kdysi láskou k ženě. Byla to dívka vzácné krásy; byl-li on pyšný, ona byla něžná; jeho pohled byl mocný, ale skláněl se před jejím, jenž byl tak něžný a plachý a překonával přece jeho moc. U ní doktor Magnus ztrácel svou hrdost; byl měkký jako dítě. Chmury padaly s jeho čela; on, tak přísný, stával se dobrým. Nedovedl odpírat pomoci, kázal-li dobrý pohled jeho ženy: Jdi! Únava ustupovala od něho; cítil se na věky silným. Nemocní se zaradovali; umírající věřili. Bylo to jako by věčné jaro bylo přišlo v kraj. A všichni blahořečili tomu, jenž se zval doktor Magnus. Matky, jimž zachoval život, ukazovaly ho dětem, muži ženám: Hle, on, zázračný doktor Magnus! A moc očí doktora Magna trvala v své životodárné síle. Jenom jeden zrak dovedl ji překonati.

Kraj celý překypoval štěstím. — Ale štěstí bylo

také u doktora Magna. Jeho žena, krásná a kvetoucí, sypala růže na jeho cesty.

Bylo to vše, co možno nazvati štěstím.

Ale kteréhosi dne, když se doktor Magnus vrátil k portálu starobylého domu, který toto štěstí skrýval (bylo to mezi sady a květy a sluncem), neuvítal ho radostný úsměv jeho ženy. Nikdo nevyběhl z domu vzdušnými a nedočkavými kroky. Ta, která čekávala, ležela chorá a bledá. Nemoc ji stihla; vešla zákeřná a bledá, zatím co doktor jinde mařil její dílo. Ale jeho žena usmívala se bezstarostně. Nebyl to doktor Magnus, který nesl život? Neodešla-li ještě každá nemoc před jeho mocným pohledem? Šepot u jejího lože nebudil její úzkosti. Nechápala strachu v očích služebných, a jejich slzy byly jí nesrozumitelné.

Když doktor Magnus vcházel, chorá ležela na svém lůžku, a její pohled, plný důvěry, usměvavý i v bolestech, stihl manžela. Též doktor Magnus se usmíval. Nebyl si vědom své moci? Dovedl-li vyléčiti tolik beznadějně chorých, cizích jeho srdci, jak by silná jeho vůle neměla zde prokázati svou moc?

Usedl k lůžku choré. Políbil její ústa, kdysi tak rudá a nyní bledá a jakoby hasnoucí. A jeho zrak, mocný zrak doktora Magna, spočinul na ní. Díval se na ni upiátě, neodvraceje očí; mýjely vteřiny a stále se díval; mýjely hodiny a stále se díval; při-

šla noc, a stále se díval; její tmy nedovedly zarazit jeho pohledu.

Byly to tři dni a tři noci, co se díval na chorou. Doktor Magnus nepoznával však dne ani noci. Neznatelně míjel čas. Ale žena ležela stále bledá a chorá. Její srdce však neopouštěla důvěra: stále věřila ve spasitelnou moc doktora Magna. Její síly se trátily vůčihledě, ochabovaly hodinu za hodinou. Ale důvěra neopouštěla nemocnou, jenom život ji opouštěl.

Když uplynuly tři dni a tři noci, zrak doktora Magna hleděl dosud upřeně na lože. Ale nebylo to lože choré, nýbrž mrtvé. Doktor Magnus hleděl zmateně a nechápavě. Jeho žena byla mrtva, ale on toho nevěděl. Vše bylo u konce, a on toho neviděl. Moc jeho selhala, a on toho nechápal. Nechápal, že vyčerpal už všechnu sílu své vůle.

OSUDNÝ NÁPAD JANA ZIMOSTRÁZE

Neuvěříte, jak hazardní je mít v Čechách temperament. Ale vy to poznáte.

Fragment dopisu.

Jan Zimostráz se usmíval.

Napadla ho malá pošetilost, drobná mystifikace; a nebylo nic, co by měl více rád. Cosi ho napadlo, a měl také po ruce papír. Byla to po sedmé už zamítnutá žádost o některou z cen čtvrté třídy Akademie. Takový papír hodil se k malé čertovince. A tož počal skizzovati svůj plán —

Sníh chumelil se venku, bílé vločky, které podněcovaly hon jeho dobrodružných představ. Může býti něco veselejšího? Tedy překlad z Villona. A ještě mnohem lépe: překlad z Villona, který neexistuje. Kdyby aspoň Villona znal! Ale co o něm ví? Básník tulák; patnácté století; předchůdce Verlainův. Chtěli ho oběsiti pro jakési právní nedorozumění, a psal proto tklivé verše Panně Marii; a na konec, není to náš Villon, který napsal melancholický refrén o věcech, které jsou tak dávno za námi, jako kralování Berty s velkou nohou:

— A kde jsou sněhy z časů těch? —

Jan Zimostráz psal, ještě se usmívaje:

Majetkem jeho byl jen polní květ,
jej vedla v dálky touha vždycky nová.
On neměl Panny orleánské vznět
a, dobrodruh, se toulal bez domova.
Nepřítel z Anglie kdy přišel niv
Francii starou deptat hrdou pěstí,
kdy druzi padli, on sám zůstal živ.
— Bylť člověk to, jenž neměl štěstí. —

Ne každý kvítek se nám rozvíje,
a rozvíje-li, bída snad to celá.
Když modlil se, tož panna Marie
jej jediného příliš vyslyšela.
Neb paní Blanche, v krutosti svojí stálá,
obletována nápadníky šesti,
pět zamítla jich, jeho milovala.
— Bylť člověk to, jenž neměl štěstí. —

Sto tisíc srdcí mlčí v Paříži
o bídě své a srdce svého zmatku.
Sto tisíc srdcí marnost nahlíží
a hledí si jen vezdejšího statku.
On, věčné dítě, šel, neznaje směr.
Je těžké břímě, srdce svoje nésti.
Na cesty půl on došel v podvečer.
— Bylť člověk to, jenž neměl štěstí. —

POSLÁNÍ.

Nad uhrančivých očí lstivou moc
básníkův pohled zhoubu větší věští.
Prehněte, děti, ať jde v svoji noc.
— Jeť člověk to, jenž nemá štěstí. —

Tak znělo chatrné to dílo, nezdařilý pokus. Ale což na tom záleží? Byly to konečně verše. A Jan Zimostráz (politujte jeho lehkomyšlnost!) se usmíval. — Překlad z Villona — jak se to bude výborně vyjímati, není-li pravda? Je nyní zvědav, co se stane s touto Mißgeburt! Vločky sněho poletují tak vesele, lehkým vánkem nesený; je krásný, trochu chladný zimní den. Není-li krásno žítí?

*

Tak se stalo, že v některém z příštích měsíců tiskla se věc ta; nechci jmenovati rubriku: postačí fakt. Tiskla se, nepozorována a přehlédnuta, jako se nepozoruje a přehlíží tak mnohá jiná? U čerta, nelze to říci. Vzbudila v jisté míře pozornost a také pozornost určitého druhu. Nepřišel skandál, který Jan Zimostráz čekal: mystifikace nebyla odkryta: dobrotivostí nebo nedostatkem odborníků nezjistil nikdo frivolního žertu: ale stalo se mnohé jiné...

„Četl jste snad onen překlad z Villona?“ ptal se Karel Květ kteréhosi večera přítele Kučery.

„Nahlédl jsem do něho,“ odpověděl tento.

„Dojista to bylo od Zimostráze neopatrné, že jej tiskl — —“ A slovo „neopatrné“ znělo vražedně.

„Proč?“ tázal se Kučera nevinně.

„Ale vy šibale! Roztomilý šibale!“

„Nevím, nechápu . . .“

„Jaký herec, jaký herec! Skutečně vás nic nenapadá? . . .“

„Obyčejně ne.“

„Nuže,“ pravil slavnostně pan Květ, „zde je knížka našeho básníka, našeho přítele Jana Zimostráze, poctěného sedmerým odmítnutím Akademie. Čtěte trochu!“

A Květ opřel se ležérně o svoji židli, upíraje na Kučeru pátravý, ale jistý pohled.

Dlouho, dlouho nepozoroval tento nic.

„Nuže . . .“

„Nechápu dosud!“

„Ale vždyť jste jako Burián,“ smál se Květ. „Nuže, vezměte tuto knihu; tu psal Zimostráz, není-li pravda? A nyní vezměte tyto verše — překlad z Villona, není-li pravda? Nuže, ještě vás nic nenapadá? Fasona, nálada, styl? Žádná podoba? Docela nic?“

„Ale ovšem, že podoba...“

„Skutečně, *velmi* značná podoba. Z čeho plyne?...“

Karel Květ se zlomyslně usmíval.

*

Když po některém čase vydal Zimostráz svou novou knihu, přihodilo se něco podivuhodného. Veškerá kritika shodovala se tentokráte v úsudku... Kdekoli věnována knize pozornost, dočetl se neomylně čtenář: „bohužel pod silným vlivem Villonovým...“ „Nezcela samostatný autor nevymánil se dosud z četných vlivů, z nichž jmenovati na předním místě Villona...“ „Nedostatek personality; fatální snaha vzkřísiti daleké a mrtvé; stín Villonův...“

Symptomy se stávaly kritičtějšími, zraky na promenádě se upíraly na Zimostráze stále sympatičtější, přátelé tvářili se vždy radostněji.

„Villon, Villon — ale kde je ten vliv? V čem je ten vliv?...“

Nadarmo se Zimostráz tázal, nadarmo protestoval; veřejné mínění se utvořilo, soud byl ustálen: lidé shovívavě vyslechli jeho protesty. Jejich výraz pravil: Velice dobře, brachu! Nemůže se od tebe chtít, abys fakt doznal — — A tak Zimostráz cítil, že je vše marno; nezhostí se podezření, ne-

překoná tohoto, neznámo čím, vyvolaného a zdůvodněného předsudku... Stával se nervosním, nebyl schopen práce.

Tak přišel poslední úder, tragická rána.

*

Kteréhosi rána potkal Zimostráz pana Řehoře. Byl to povrchní jakýsi známý, neznámo odkud: služebnost pozdravování. Bylo to s počátku province: napadlo mnoho sněhu. Ale pan Řehoř nedbal domovníka, který právě zametal mezi ním a Zimostrázem, mohutným skokem ocitl se u něho a volal hřmotně: „Gratuluji, příteli!“

„K čemu?“ zvolal Zimostráz.

Ale pan Řehoř zmizel už stejně rychle, jak se objevil.

Za rohem stejný případ. Ale nyní byl Zimostráz opatrnější. Chytil svého muže, nežli domluvil, a zahoukl na něj:

„K čemu?“

„Ale to přece víte,“ řekl pan Šťastný, „či nečetl jste ještě denních listů?“

Chmurné tušení zmocnilo se Zimostráze. Nebyl schopen slova. Šťastný zmizel, vrtě hlavou. Zimostráz padl do nejbližší kavárny.

„Deníky!“

Ležely zakrátko před ním. Chvějící se rukou vzal

Zimostráz prvý. A jeho zrak utkvěl na tragické řádce:

„Cenu Akademie obdržela — — — kniha p. Zimostráze — — —“

Zimostráz seděl bez hnutí. Mrtvola.

*

A tak bylo souzeno, aby Jan Zimostráz zahynul na svůj nápad. Nebylo pomoci, nebylo záchrany. Kruh byl uzavřen. Všady hrůza a děs. Napadlo ho vyložiti celou souvislost: učinil tak. Ta báseň není Villonova; je to pouhý žert, plod dobrého rozmaru. kterého odpoledne, žert hloupý a nemístný, ale přece jen žert; není žádné básně Villonovy, není žádného vlivu Villonova, neví nic o Villonovi, nezná ho. —

Zraky společnosti spočinuly na něm ne již shovívavě, ale soustrastně. Když dokončil svou rozčilenou zpověď, nastalo trapné ticho. Pouze Květ měl dosti cynismu, že prohodil:

„Si non è vero...“

Ostatní nebyli ochotni sledovati tento tón; celá záležitost byla příliš trapná, aby byla směšná. Jistě, že Zimostráz není zdráv...

Zimostráz se rozzuřil.

„Ale tedy to srovnejte s Villonem! Nikdo nezná Villona? Čtěte ho, přesvědčte se! Srovnejte to přece...“ Jeho tón, jeho vzhled, vše přesvědčovalo: myslí to opravdu, vážně. Ale pak?

Ne, není zdravý; a dokonce je velmi nezdravý —

*

Toho času dostoupila tragedie svého vrcholu. Spolek českých kolovrátkářů požádal Jana Zimostráze „jako výborného odborníka“ za přednášku o Villonovi.

Katastrofa byla dokonána.

*

V ponuré budově, kde živoří trudně a žalostně ti, „kteří myslili příliš mnoho“, žije melancholický a ne příliš nebezpečný šilencec. Je to Jan Zimostráz, obět svého dobrého rozmaru za zimního odpoledne.

Podlehl. Je přesvědčen.

Žije v domnění, že napsal řadu monografií o Villonovi a jeho době, za které byl poctěn členstvím Francouzské akademie, případ to výjimečný.

„Zase nové překlady?“ táže se doktor.

„Zase nové překlady. Nechtěl byste slyšeti mé nové překlady z Villona?“

A vytáhne z náprsní kapsy obsáhlý balík rukopisů.

Potom se zamyslí; balík položí před sebe, ale nečte. Brouká si se zálibou refrén:

— Bylť člověk to, jenž neměl štěstí. —

POZNÁMKY VYDAVATELOVY

Přítomný díl spojuje dva svazečky Dykových prós z let 1905–1911, *Krysař a Příhody*, z nichž první, soubor *Příhody*, ironie a smutky, vyšel dříve, r. 1911, v Hajnově Výběru románů a povídek, legenda *Krysař* později r. 1915 jako první svazek knihovny Zlatokvět v úpravě Fr. Kysely a s jeho dřevoryty, ale byl otištěn po prvé již dříve v Lumíru 1912.

Krysař, původně „Pravdivý příběh o krysaři“, věnován byl při prvním otištění v Lumíru příteli Jaroslavu Kamprovi, který tehdy ležel smrtelně churav a 31. října 1911 v Praze zemřel; po smrti mu V. Dyk věnoval jímavý feuilleton a elegický sonet v Lumíru (roč. XL, 1912), jehož byl Jar. Kamper spoluredaktorem. Knižní vydání *Krysaře* v Zlatokvětu r. 1915, které náleželo k prvním českým tiskům knihomilským, bylo brzy rozebráno a r. 1923 vydal jej Al. Srdce znovu v „Kruhu četby zábavné a vzdělávací“. I jest naše vydání *třetí*.

Příhody, ironie a smutky, vydané r. 1911 ve „Výběru“ Ant. Hajna, jsou namnoze prvním ovocem aktivní politické činnosti Dykovy ve straně radikálně pokrokové od r. 1911. Naše vydání jest *druhé*.

Život Herodesův, jeho velká myšlenka, utrpení a oslava, otištěno po prvé v Lumíru 1910 (XXXVIII), jest parodií bojů o Rukopisy a jejich ideového vůdce T. G. Masaryka.

Červ Eduarda Houžvičky otištěn po prvé tamže.

Vedlejší možnosti Fridolína Kocourka po prvé publikováno rovněž v Lumíru téhož roku.

Šebestián Bouda čili Kam vede roztržitost, po prvé v Květech 1911, persifluje polemickou činnost F. X. Šaldy, Dykova literárního odpůrce. Citáty z Krupičkova „Nárysu naší literatury“ převzaty s parodistickým úmyslem z 1. vyd. „Stručných dějin české literatury“ od J. V. Nováka a Arna Nováka, Olomouc 1910. Dílko Experiment je experiment je narážka na Šaldův essay Experiment z knihy Boje o zítřek 1905, Boudova Ballada cituje Šaldovu báseň Láska osudu, po prvé otištěnou v Novině 1908, a pojatou dnes do knihy poesie Nova et vetera.

Příhoda po prvé v Pokrokové revui 1911 (VII).

Doktor Magnus původně v Lumíru 1908 (XXXVI).

Osudný nápad Jana Zimostráze otištěn posud jen v Moderní revui 1905 (XII), do Příhod nepojat. Vztahuje se k občasným pokusům obnoviti u nás balladu villonskou, jichž se účastnil po Vrchlickém také Jiří Mahen. Jeho Ballady vyšly však knižně až roku r. 1908.

O B S A H

K r y s a ř

Krysař	9
------------------	---

P ř í h o d y

Špicl	101
Červenobílá Karkulka	107
Život Herodesův, jeho veliká myšlenka, utrpení a oslava	112
Červ Eduarda Houžvičky	135
Vedlejší možnost Fridolina Kocourka	147
Chřástal, redaktor	158
Důvěrná schůze	176
Šebestián Bouda čili Kam vede roztržitost	185
Setkání	198
Příhoda	205
Hranice	212
Doktor Magnus	218
Osudný nápad Jana Zimostráze	223
Poznámky vydavatelovy	232

SPIŠY VIKTORA DYKA

Pořádá Arne Novák

Svazek XI.

KRYSAŘ – PŘÍHODY

Prósy

Přebal navrhl Ed. Milén

Vazba podle návrhu

Fr. Muziky

Vytiskla

Akciová moravská knihtiskárna

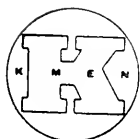
Polygrafie v Brně

nákladem

firmy Fr. Borový v Praze

roku 1939

1 1972

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG Dyk, Viktor
5038 Spisy
D85
1918
sv.11

